

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI
HELLENIC MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS

Ι' ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΙΚΗ

10TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC MEETING
ON HELLENISTIC POTTERY

Θ Ε Σ Σ Α Λ Ο Ν Ι Κ Η Τ Η Σ Σ Α Λ Ο Ν Ι Κ Ι
10-14 ΜΑΡΤΙΟΥ 2020 **10-14 MARCH 2020**

ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΓΟΡΑ ROMAN AGORA-
ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ MUSEUM OF BYZANTINE CULTURE

Περίληψεις / Abstracts

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ / 2020 / THESSALONIKI

Τις μεταφράσεις πολλών ανακοινώσεων και την γενική επιμέλεια και προετοιμασία του τεύχους των Περιλήψεων είχαν οι:

Ι. Ακαμάτης, Σ. Δρούγου, Χ. Καλλίνη, Μ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη

Θεσσαλονίκη, 2020

© ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Στοιχειοθεσία:

UNIVERSITY STUDIO PRESS A.E.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Αρμενοπούλου 32, 546 35

ΑΘΗΝΑ: Σόλωνος 94, 106 80

Τηλ. 2310 208731, 2310 209637, Fax 2310 216647

E-mail: info@universitystudiopress.gr

Ιστοσελίδα: www.universitystudiopress.gr

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ
Ι΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΚΕΡΑΜΙΚΗ**

Πρόεδρος Τιμής Ένεκεν

Ι. Τουράτσογλου, *Επίτιμος Διευθυντής Αρχαιοτήτων ΥΠ.ΠΟ.Α.*

Μέλη

Ι. Ακαμάτης, *Ομότιμος Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.*

Α. Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, *Επίτιμη Διευθύντρια Αρχαιοτήτων ΥΠ.ΠΟ.Α.*

Σ. Δρούγου, *Ομότιμη Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.*

Μ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη, *Επίτιμη Διευθύντρια Αρχαιοτήτων ΥΠ.ΠΟ.Α.*

Ε. Μανακίδου, *Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.*

Δ. Γιαννοπούλου, *Διδ. Κλασικής Αρχαιολογίας*

Χ. Καλλίνη, *Διδ. Κλασικής Αρχαιολογίας – ΕΙΔΙΠ Κλασ. Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.*

**THE SCIENTIFIC AND ORGANIZING COMMITTEE OF
10th INTERNATIONAL SCIENTIFIC MEETING ON HELLENISTIC POTTERY**

President of Honor

I. Touratsoglou, *Director Emeritus, Ministry of Culture and Sports*

Members

I. Akamatis, *Professor Emeritus, Aristotle University of Thessaloniki*

A. Doulgeri-Intzesiloglou, *Director Emeritus, Ministry of Culture and Sports*

S. Drougou, *Professor Emeritus, Aristotle University of Thessaloniki*

M. Lilimpaki-Akamati, *Director Emeritus, Ministry of Culture and Sports*

E. Manakidou, *Professor of Classical Archaeology, Aristotle University of Thessaloniki*

M. Giannopoulou, *Doctor of Philosophy, Classical Archaeology*

Ch. Kallini, *Doctor of Philosophy, Classical Archaeology – Laboratory Teaching Staff,
Aristotle University of Thessaloniki*

Εισαγωγικό σημείωμα

Η 1^η Διεθνής Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική πραγματοποιείται στην Θεσσαλονίκη κάτω από την αιγίδα και με την βοήθεια του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Η Επιτροπή Ερευνών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ενίσχυσε την προετοιμασία της Συνάντησης οικονομικά στο μέτρο του δυνατού και ευχαριστούμε θερμά για αυτό τον τέως Αντιπρύτανη του ΑΠΘ καθηγητή Θεόδωρο Λαόπουλο, υπεύθυνο της Επιτροπής Ερευνών.

Για τις συνεδριάσεις της 1^{ης} Επιστημονικής Συνάντησης διατέθηκαν από την ΕΦΑΠΟΘ το μεγάλο αμφιθέατρο του Μουσείου της Ρωμαϊκής Αγοράς (συνεδριάσεις 10 & 11/3/2020) και από το Μουσείο του Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης η αίθουσα «Στέφανος Δραγούμης» (συνεδριάσεις 12-14/3/ 2020). Τα μέλη της επιστημονικής και οργανωτικής επιτροπής της 1^{ης} Διεθνούς Επιστημονικής Συνάντησης ευχαριστούν θερμά την Επιτροπή Ερευνών του ΑΠΘ, την Εφορεία Αρχαιοτήτων της πόλης της Θεσσαλονίκης, τα μέλη και την ηγεσία της καθώς και τη διευθύντρια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού κ. Α. Τσιλιπάκου και τους συνεργάτες της για τη μεγάλη βοήθεια που μας έχουν προσφέρει, έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί άλλη μια φορά με τον καλύτερο τρόπο το επιστημονικό αυτό συνέδριο.

Το σχέδιο του εξωφύλλου οφείλεται στον καθηγητή της Σχολής Καλών Τεχνών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου κ. Ξ. Σαχίνη και τον ευχαριστούμε και από τη θέση αυτή θερμά για τη βοήθεια του.

Οι περιλήψεις των ομιλιών έχουν παρατεθεί με βάση την αλφαβητική σειρά του ονόματος των ομιλητών. Αντιθέτως το πρόγραμμα καταρτίστηκε σύμφωνα με τις γεωγραφικές ενότητες των θεμάτων και του περιεχομένου των ομιλιών.

Τέλος, ειλικρινείς και θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στους Αδελφούς Μιχάλη του University Studio Press για την προθυμία τους να επιμεληθούν του τόμου των περιλήψεων και των άλλων εντύπων της 1^{ης} Συνάντησης, εργασία που έγινε με τον γνωστό σε όλους μας άρτιο τρόπο του εκδοτικού οίκου τους.

Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2020

**Η Επιστημονική και Οργανωτική Επιτροπή
της 1^{ης} Διεθνούς Επιστημονικής Συνάντησης για την Ελληνιστική Κεραμική**

Introductory note

The 10th International Scientific Meeting on Hellenistic Pottery takes place in Thessalonike under the auspices and with the assistance of the Aristotle University of Thessalonike (AUTH) and the Hellenic Ministry of Culture and Sports. The AUTH Research Committee supported financially the preparation of the Meeting to the greatest possible extent and we would therefore like to warmly thank the former Vice-Rector and currently chairperson of the Research Committee of AUTH, Professor Theodoros Laopoulos.

For the sessions of the 10th Scientific Meeting, the large lecture theatre of the Museum of the Roman Agora (10-11.03.2020) and the “Stephanos Dragoumis” amphitheatre (12-14.03.2020) were made available to us by the Ephorate of Antiquities of the City of Thessalonike and the Museum of Byzantine Culture respectively. The members of the Scientific and the Organizing Committee of the 10th International Scientific Meeting would like to express their heartfelt thanks to the AUTH Research Committee, the staff as well as the Head of the Ephorate of Antiquities of the City of Thessalonike and also the Director of the Museum of Byzantine Culture Ms. A. Tsilipakou and her team for their invaluable assistance that enabled once again the realization of this scientific conference in the best possible manner.

We are indebted to the painter X. Sachinis, Professor at the School of Fine Arts of the Aristotle University of Thessalonike, for rendering the front cover drawing. The abstracts have been alphabetically arranged by author, whereas the programme was designed in accordance with the geographical units pertaining to the topics discussed and the lectures' content.

Last but not least, we owe our sincere thanks to Leonidas Michalis and Froso Michaliç of University Studio Press for their eagerness to print the abstract volume and programme of our Conference, a work consistent with the highest standards their publishing house is known for.

Thessalonike, March 2020

**The Scientific and Organizing Committee
of the 10th International Meeting on Hellenistic Pottery**

Πίνακας περιεχομένων / Table of Contents

ACKERMANN GUY, KOTITSA ZOI / ACKERMANN GUY, ΚΩΤΙΤΣΑ ΖΩΗ Tin-foiled Pottery from Eretria	15
AGRE DANIELA, DICHEV DEYAN Late Hellenistic cups with embossed decoration from newly excavated sites near the Southwestern Black Sea coast	16
ΑΚΑΜΑΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΛΙΛΙΜΠΑΚΗ-ΑΚΑΜΑΤΗ ΜΑΡΙΑ / AKAMATIS IOANNIS, LILIMPAKI-AKAMATI MARIA “Κόσμος” με σφραγίδες και ελεύθερο χέρι στα εργαστήρια της Πέλλας	17
ΑΚΑΜΑΤΗΣ ΝΙΚΟΣ / ΑΚΑΜΑΤΙΣ ΝΙΚΟΣ Μελανόγραφη κεραμική ελληνιστικών χρόνων από τον βορειοελλαδικό χώρο	18
AMBROSINI LAURA The Etruscan honey pots of Hellenistic Age	19
ΑΝΔΡΟΒΙΤΣΑΝΕΑ ΙΩΑΝΝΑ / ANDROVITSANEΑ ΙΟΑΝΝΑ Ελληνιστική κεραμική από πηγάδι στην περιοχή του Θεάτρου της Μαρώνειας	21
ΑΝΔΡΟΒΙΤΣΑΝΕΑ ΙΩΑΝΝΑ, ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ / ANDROVITSANEΑ ΙΟΑΝΝΑ, ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ Πρώτη προσέγγιση της κεραμικής από την υστεροκλασική οικία με το ψηφιδωτό στη Μαρώνεια Ροδόπης: χαρακτηριστικά παραδείγματα από τον «οίκο»	22
ΑΡΑΧΩΒΙΤΗ ΠΟΛΥΞΕΝΗ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ, ΔΟΥΛΓΕΡΗ-ΙΝΤΖΕΣΙΛΟΓΛΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥΛΑ / ARACHOVITI POLYXENI, ΕΦΣΤΑΘΙΟΥ ΔΕΣΠΙΝΑ, ΔΟΥΛΓΕΡΗ-ΙΝΤΖΕΣΙΛΟΓΛΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥΛΑ Ελληνιστική κεραμική στη μετάβαση προς τους πρώιμους αυτοκρατορικούς χρόνους από σωστική ανασκαφή οικίας στην πόλη των Φερών	23
ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ ΑΘΗΝΑ, ΜΠΕΣΙΟΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ / ATHANASIADOU ATHENA, BESSIOS MATTHAIOS Τάφοι του 3ου αιώνα π.Χ. από το νότιο νεκροταφείο της Πύδνας	24
ALDIRAN ASUMAN Hellenistic unguentaria from Stratonikeia	25

ΒΑΛΤΑ ΠΟΛΥΤΙΜΗ, ΣΒΑΝΑ ΕΙΡΗΝΗ / VALTA POLYTIMI, SVANA EIRINI Ελληνιστική κεραμική από το Νεκροταφείο των αρχαίων Παγών Μεγαρίδας....	26
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ ΙΩΑΝΝΑ / VASSILIADOU IOANNA Λύχνοι Ελληνιστικών χρόνων από την Αμφίπολη	27
BES PHILIP Cave of Plenty. Late Hellenistic and Early Roman pottery from a Rock Sanctuary at Sagalassos	28
BETINA LISA Hybridity in Hellenistic pottery: Skyphoi with vertical ribbed decoration from Rhodes	30
BLAŽEVSKA SILVANA Hellenistic thymiateria from Vardarski Rid: Study of the shape and function	32
ΒΟΖΚΟΒΑ ΑΝΕΛΙΑ, ΤΟΝΚΟΒΑ ΕΒΑ, ΜΙΛΤΣΕΒΑ ΒΙΟΛΕΤΑ Anatolian imports and local Pontic wares: Late Hellenistic pottery from the cellar of a house in Mesambria Pontica	33
ΓΑΒΡΙΛΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ, ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ / GAVRILAKI IRINI, DASKALAKIS NIKOLAOS Ελληνιστική κεραμική από την αρχαία Λάππα στην Κρήτη	34
ΓΚΕΛΟΥ ΛΙΑΝΑ / GKELOU LIANA Ελληνιστικά αγγεία από το νεκροταφείο της Αχλάδας στον Ν. Φλώρινας	35
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ ΝΤΟΡΑ / GREGORIADOU DORA Ενδείξεις για τη λειτουργία εργαστηρίων παραγωγής αμφορέων στον ανατολικό τομέα της πόλης Κω	36
ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ / DASKALAKIS NIKOLAOS Ανάγλυφοι σκύφοι από το Ηράκλειο Κρήτης	38
DIMITROV ZDRAVKO New Data about the Ceramic Complexes of the Hellenistic Age in the Eastern Rhodope. Results of the archaeological excavations of Tatul and Benkovski (Kardzhali region) in the period 2004-2018	39
DOKSANALTI ERTEKIN M. Hellenistic pottery from a Tumulus at Knidos	41
DONNICI FABIO Anfore di età tardo-classica ed ellenistica dal santuario dei cabiri a Chloe (Lemno)	43

ΔΟΥΛΓΕΡΗ-INTZESILOGΛΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥΛΑ / DOULGERI-INTZESILOGLOU ARGYROULA Χρονολογική προσέγγιση του «ομηρικού» σκύφου της Δημητριάδος από τα εργαστήρια της Πέλλας(;) με βάση το ταφικό του σύνολο	45
ΔΡΟΥΓΟΥ ΣΤΕΛΛΑ / DROUGOU STELLA Η χρονολόγηση της Ελληνιστικής κεραμικής. Μεθοδολογία και ιστορικό πλαίσιο	46
EGOROVA TATIANA Some aspects of Import the Black-Glazed pottery at the Bosphorus in the Hellenistic time	47
ΖΥΜΗ ΕΛΕΝΗ, ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ ΕΛΕΝΑ / ZIMI ELENI, TRIANTAFYLLIDI ELENA Πρώιμη Ελληνιστική κεραμική από τον αποθέτη στο Νότιο Αίθριο του Ασκληπείου της Αρχαίας Μεσσήνης	49
INGOGLIA CATERINA Archeologia della produzione a Gela: il contributo della ceramica ellenistica	51
KABA HAZAR Sinopean Polychrome Relief Ceramics - Ideas on Workshop(s) and Potter(s)	52
ΚΑΛΛΙΓΑ ΚΥΡΙΑΚΗ / KALLIGA KYRIAKI Η Θήβα στη μετάβαση από τους κλασικούς χρόνους στην Ελληνιστική Εποχή. Ευρήματα κεραμικής από την ανασκαφή Ελληνιστικής οικίας στην Κάτω Πόλη των Θηβών	53
ΚΑΛΛΙΝΗ ΧΡΥΣΑΝΘΗ / KALLINI CHRYSANTHI Όψιμη Ελληνιστική κεραμική από τα στρώματα καταστροφής του Μητρώου της Βεργίνας. Η περίπτωση της ερυθροβαφούς κεραμικής	55
ΚΑΝ ΞΑΗΝ GÜLSEREN A Group of Mouldmade Wares from Ionia	57
ΚΑΡΑΜΑΛΙΚΗ ΝΟΤΑ / KARAMALIKI NOTA Φιάλες με διακόσμηση τύπου «Δυτικής Κλιτύος» από το Ρέθυμνο	58
ΚΑΤΣΑΔΗΜΑ ΙΟΥΛΙΑ / KATSADIMA IOULIA Κεραμική από λάκκο εγκαινίων στην Αμβρακία	59
ΚΑΤΣΑΛΗ ΣΟΦΙΑ, ΒΟΥΖΑΡΑ ΓΑΡΥΦΑΛΛΙΑ Κεραμική από ταφικό σύνολο στην Ανθηδόνα	60

ΚΟΡΚΑ ΕΛΕΝΑ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΓΛΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, ΡΙΓΑΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ, ΛΙΑΤΣΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ / KORKA ELENA, EVANGGELOGLOU PARASKEVI, RIGATOU ALEXANDRA, LIATSIOS GEORGE	
Ταφές Ελληνιστικών χρόνων από την αρχαία Τενέα	61
ΚΟΥΡΤΖΕΛΛΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ, ΠΑΝΑΤΣΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ / KOURTZELIS YANNIS, PANATSI AGGELIKI	
Παραδείγματα της ύστερης φάσης της αττικής αγγειογραφίας με απεικόνιση κεφαλών γυναικείων μορφών που αποδίδονται αυθύπαρκτες σε ερυθρόμορφες πελίκες από τις Νεκροπόλεις της Μυτιλήνης	63
KRUYSHAAR COLETTE, RODGERS KAREY, KARAPANOU SOPHIA	
Cookware at Kastro Kallithea, Thessaly	64
LAFLI ERGÜN	
A bull-head rhyton from the museum of Tarsus in Cilicia, southernTurkey	65
LAFTSIDIS ALEXANDROS / ΛΑΦΤΣΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	
Hellenistic Table Ware from Maroneia, Thrace: The Example of the G. Frantzidis Lot	66
ΛΑΜΠΡΟΘΑΝΑΣΗ ΕΛΕΝΗ, ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, ΜΠΕΛΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ / LABROTHANASI ELENI, PROTOPSALTI SOULTANA, BELLAS IOANNIS, CHRISTODOULIDOU EVGENIA	
Ελληνιστική κεραμική από τον προκασσάνδρειο οικισμό στο “Αμαξοστάσιο Πυλαίας” του Μετρό Θεσσαλονίκης	68
LATIMER AMBER, KRUYSHAAR COLETTE, KARAPANOU SOPHIA	
What a Relief: The Kastro Kallithea narrative bowls in context	69
ΛΟΛΑ ΖΩΗ, ΧΑΒΕΛΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΛΑ / LOLA ZOI, CHAVELA KONSTANTOULA	
Ανάγλυφοι σκύφοι με διηγηματικές παραστάσεις. Η περίπτωση του “Διοικητηρίου Θεσσαλονίκης”	70
ΛΥΤΣΙΟΥ ΕΛΕΝΗ / LYTSIOU ELENI	
Πρώιμη Ελληνιστική κεραμική από τις ανασκαφές του τραμ στον Πειραιά (2016)	71
MALFITANA DANIELE, MAZZAGLIA ANTONINO et alii	
Productions, markets and exchange: ancient Syracuse in a globalization framework	73
ΜΑΛΤΕΖΟΥ ΑΦΡΟΔΙΤΗ / MALTEZOU AFRODITE	
Ελληνιστική κεραμική από ταφικό μνημείο στη Σπάρτη	75

ΜΑΝΑΚΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ / ΜΑΝΑΚΙΔΟΥ ΕΛΕΝΙ Αγγεία από φαγιεντανή στην Ανατολική Μεσόγειο 3ος-1ος αιώνας π.Χ.	76
MARTZ ANNE-SOPHIE, SHEHI EDUARD New pottery finds from Durrachium / Durrës, Albania: change and continuity in pottery trends between the Hellenistic and the Roman periods	78
ΜΑΥΡΟΦΡΥΔΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ / ΜΑΥΡΟΦΡΙΔΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Πήλινες κυψέλες και πρακτικές μελισσοκομίας στην Ελληνιστική Ελλάδα	80
ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ / ΜΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ CHRISTINA Αντιγραφή ανάγλυφου σκύφου και μήτρας στον πρώιμο 20ό αιώνα: πειραματισμός με τεχνικές, σε ερευνητικό πλαίσιο	81
ΜΙΣΑΗΛΙΔΟΥ-ΔΕΣΠΟΤΙΔΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ / ΜΙΣΑΙΛΙΔΟΥ-DESPOTIDOU VASILIKI Πρώιμη Ελληνιστική κεραμική από τον αρχαίο δρόμο της Θεσσαλονίκης στον Σταθμό Αγ. Σοφίας του Μετρό	83
ΜΙΧΑΛΑΚΗ-ΚΟΛΛΙΑ ΜΑΡΙΑ, ΣΚΑΛΤΣΑ ΣΤΕΛΛΑ / MICHALAKI-KOLLIA MARIA, SKAL TSA STELLA Ανάγλυφοι σκύφοι από ένα μνημειώδες δημόσιο οικοδόμημα στις ανατολικές υπώρειες της ροδιακής ακρόπολης	84
MOLLO FABRIZIO, KARAPANOU SOPHIA, NOULA VASSILIKI, VENUTI MARTHA Produzione e circolazione della ceramica fine in età ellenistica a Skotoussa (Tessaglia, Grecia)	85
MONACO MARIA CHIARA Pottery workshops for the shrine: ceramics from the Sanctuary of the Kaberioi (Lemnos)	86
ΜΟΤΣΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ / ΜΟΤΣΙΟΥ PARASKEVI Υδρίσκες-θησαυράρια (;) από τον αποθέτη του ιερού της Δήμητρας Αβδήρων	88
ΜΠΑΧΛΑΣ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝ, ΜΟΥΡΑΤΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑ / BAHLAS VISSARION, MOURATI ATHANASIA Ελληνιστική κεραμική του Πιερικού Ηρακλείου: Οι λύχνοι	90
ΜΠΕΣΙΟΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ ΑΘΗΝΑ, ΝΟΥΛΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ / BESSIOS MATTHAIOS, ATHANASIADOU ATHENA, NOULAS KONSTANTINOS Κεραμικό εργαστήριο της Ύστερης Κλασικής - Πρώιμης Ελληνιστικής Εποχής στην Κατερίνη	91

ΝΑΟΥΜ ΕΛΠΙΝΙΚΗ / ΝΑΟΥΜ ΕΛΡΙΝΙΚΙ

Ανάγλυφος κρατήρας με σκηνές από την Οδύσσεια από τις Πέτρες Φλώρινας 92

ΝΑΣΙΟΥΛΑ ΜΑΡΙΑ / ΝΑΣΙΟΥΛΑ ΜΑΡΙΑ

Άπο βιβλίου ή άπο στήθους; The citations on grammatika vases 93

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ / ΝΙΚΟΛΑΟΥ ELISSAVET

Αρχαία Δημητριάδα. Ανάγλυφοι σκύφοι σε ταφικά σύνολα 95

PANVINI ROSALBA, ACCOLLA MARCELLA

Le ceramiche figurate dai siti dell'entroterra della Sicilia. Tipologie, iconografie ed officine 96

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΡΑΤΗΣ, ΠΑΪΣΙΔΟΥ ΛΙΛΙΑΝ /**PAPADOPOULOS STRATIS, PAISIDOU LILIAN**

Εργαστήριο ημίτομων σκύφων στον Καλαμώνα Δράμας 97

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΡΗΝΗ / ΡΑΡΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΡΙΝΙ

Ταφικά σύνολα Πρώιμης Ελληνιστικής Εποχής από το νεκροταφείο της Αμφίπολης 98

PEIGNARD-GIROS ANNETTE

Economic activities in Delos houses in the 1st half of 1st c. BC: the evidence of pottery 99

ΠΛΙΑΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ, ΛΑΖΑΡΗ ΚΑΣΣΙΑΝΗ / ΠΛΙΑΚΟΥ GEORGIA, LAZARI KASSIANI

«Ψευδοκυπριακά» αγγεία από τη Θεσπρωτία 100

ΠΛΙΑΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ – GUILLERMO PASCUAL-BERLANGA /**ΠΛΙΑΚΟΥ GEORGIA – GUILLERMO PASCUAL-BERLANGA**

Αμφορείς “μακεδονικού τύπου” από την Ήπειρο. Χρονολόγηση, τυπολογική εξέλιξη και χρήση 101

ΠΛΙΚΑ ΠΕΛΗ / ΡΛΙΚΑ ΡΕΛΙ

Η ελληνιστική κεραμική από την αγροικία του Αγίου Κωνσταντίνου από την Δήμητρα Γρεβενών 102

POPESCU MARIANA CRISTINA

Making pottery closer to the Hellenistic world. Case study: the vessels from Geto-Dacian settlement in Merești “Dâmbul Pipașilor” 104

ΠΡΕΚΑ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ / ΠΡΕΚΑ-ALEXANDRI KALLIOPH

Η παραγωγή «Μεγαρικών σκύφων» στα εργαστήρια της Κέρκυρας και των Γιτάνων Θεσπρωτίας 106

ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, ΛΑΜΠΡΟΘΑΝΑΣΗ ΕΛΕΝΗ, ΜΠΕΛΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ / PROTOPSALTI SOULTANA, LABROTHANASI ELENI, BELLAS IOANNIS, CHRISTODOULIDOU EVGENIA	
Δείγματα Ελληνιστικής κεραμικής από την πόλη του Κασσάνδρου, στο σταθμό “Αγία Σοφία” του Μετρό Θεσσαλονίκης	107
PUPPO PAOLA	
The Italo-Megarian Ware in Iberian Peninsula: trade, exchanges and cultural interaction	108
RONDIRI VASSO, STISSI VLADIMIR, LOLOS YANNIS, EFSTATHIOU DESPINA, VARELA CHRYSsa, AGNOUSIOTIS DIMITRIS, HAAGSMA MARGRIET, MEENS ANNA, HEYMANS ELON	
The Hellenistic pottery from the Excavation in Magoula Plataniotiki ...	110
ROTROFF SUSAN I	
Hellenistic cooking pottery at the Sanctuary of Zeus on Mount Lykaion ...	112
SANTOS YURI, KONDOPOULOU DESPOINA, PAPADOPOULOU LAMPRINI, SARIDAKI NIKI, AIDONA ELINA, SERLETIS CHRISTOS, RATHOSSI CHRISTINA / An archaeometric contribution to the study of Late Classic-Hellenistic ceramics of Northern Greece	114
SIDERIS ATHANASIOS – TONKOVA MILENA	
Black glaze, West Slope, and other Early Hellenistic imported pottery in the Thracian site of Halka Bunar, central southern Bulgaria	115
ΣΚΟΡΔΟΥ ΜΑΡΙΑ / SKORDOU MARIA	
Ταφικά σύνολα από την περιοχή της Κισάμου στη βορειοδυτική Κρήτη	116
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΛΑΜΠΡΟΣ / STAVROGIANNIS LAMBROS	
Ελληνιστική κεραμική από την ακρόπολη της αρχαίας Μελιταίας»	117
ΣΤΟΥΑΝΟΝ ΤΟΤΚΟ ΝΕΥΚΟΝ	
Early Hellenistic pottery (imported and local) from the Getic city at Sboryanovo (Helis?), NE Thrace	118
STROSZECK JUTTA	
Hellenistische Keramik aus Brunnen B 34 im Kerameikos	120
ΤΕΚΟΚΑΚ ΜΕΗΜΕΤ	
A Group of Hellenistic Pottery from Stratonikeia Excavations	121
ΤΖΑΝΑΒΑΡΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ / ANNAΡΕΤΑ ΤΟΥΛΟΥΜΤΖΙΔΟΥ	
Η κεραμική του συλημένου κυκλικού κυψελοειδούς τάφου στην αρχαία Λητή. Προσδιορισμός της διάρκειας χρήσης του	122

ΤΖΑΝΑΚΑΚΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ / ΤΖΑΝΑΚΑΚΙ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

Αποθέσεις κεραμικής και ειδωλίων, τελετουργικού χαρακτήρα, από την αγροικία των ελληνοιστικών χρόνων στο Καλάμι Απτέρας 124

ΤΟΝΚΟΒΑ ΜΙΛΕΝΑ – ΣΙΔΕΡΙΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

La céramique monochrome de la haute époque hellénistique du site thrace de Halka Bunar, Bulgarie de sud centrale 126

ΤΡΑΦΦΙΚΑΝΤΕ ΙΛΑΡΙΑ

Late Hellenistic pottery from the villa at Coppito (Italy) 127

ΤΣΙΛΟΓΙΑΝΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ / ΤΣΙΛΟΓΙΑΝΝΙ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

Άβαφη κεραμική από ένα δημόσιο κτίριο της αρχαίας Κύθνου 129

ΤΣΟΚΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑ / ΤΣΟΚΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Ελληνοιστική κεραμική από ταφικά σύνολα των αρχαίων Φαλάρων 130

ΦΡΑΓΚΟΥ ΓΚΕΛΥ / ΦΡΑΓΟΥ ΓΕΛΛΥ

Ενσφράγιστες λαβές της Ελληνοιστικής περιόδου από το νησί της Χίου 131

ΧΑΙΡΕΤΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ / ΧΑΙΡΕΤΑΚΙΣ ΥΑΝΝΙΣ

Ταφές Ελληνοιστικών χρόνων από το βόρειο νεκροταφείο των Μεγάρων. Κεραμική και έθιμα ταφής 132

ΧΑΡΑΜΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ / ΧΑΡΑΜΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Οικίες με εργαστηριακό χαρακτήρα στην Κάτω Πόλη των Θηβών. Μια πρώτη προσέγγιση του ανασκαφικού υλικού 133

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ / ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Μεγαρικοί σκύφοι και άλλα ανάγλυφα αγγεία από τις περιοχές της Έδεσσας και της Αλμωπίας 134

Tin-foiled Pottery from Eretria

Tin-foiled pottery is known from different periods and landscapes. The use of tin to cover the whole surface of clay vessels has been already documented for Mycenaean Greece (1400-1150 BC) and Iron Age Cyprus (c. 700 BC). In the Late-Classical and Hellenistic periods tin-foiled pottery, the so-called *ceramica argentata*, has been detected in considerable quantities in Apulia, Etruria and Macedonia. Smaller amounts from the same time have been recorded also in other places of the Greek world.

In this paper we will present for the first time the tin-foiled pottery found in Eretria and dated in the 4th and 3rd centuries BC. We will analyse the shapes and types of this pottery as well as their chronological distribution in Eretria during the Late-Classical and the Hellenistic periods. We will also investigate its relationship to the other workshops of the same ceramic category in order to define imports, imitations and local products. Moreover, the function of these ceramics in the city of Eretria will be debated in comparison to the other finding places.

Επικασσιτερωμένη κεραμική από την Ερέτρια

Επικασσιτερωμένη κεραμική, η εσφαλμένα λεγόμενη *ceramica argentata*, είναι γνωστή από διάφορες περιόδους και περιοχές. Κασσίτερος χρησιμοποιήθηκε για την κάλυψη ολόκληρης της επιφάνειας αγγείων ήδη στον ελλαδικό χώρο των μυκηναϊκών χρόνων (1400-1150 π.Χ.) και στην Κύπρο της Εποχής του Σιδήρου (700 π.Χ.). Στην ύστερη Κλασική και Ελληνιστική περίοδο εντοπίστηκε σημαντικός αριθμός επικασσιτερωμένων αγγείων στην Απουλία, την Ετρουρία και τη Μακεδονία, ενώ μεμονωμένες περιπτώσεις της ίδιας εποχής έχουν καταγραφεί και σε άλλα μέρη του αρχαίου ελληνικού κόσμου.

Σε αυτήν την εργασία θα παρουσιάσουμε για πρώτη φορά την επικασσιτερωμένη κεραμική του 4ου και 3ου αιώνα π.Χ. που βρέθηκε στην Ερέτρια. Θα αναλύσουμε τα σχήματα και τους τύπους της και θα οριοθετήσουμε τη χρονολογική κατανομή της στον συγκεκριμένο χώρο στο πλαίσιο αυτής της περιόδου. Θα διερευνήσουμε επίσης, τη σχέση της με τα άλλα διαπιστωμένα εργαστήρια της ίδιας κεραμικής κατηγορίας, προκειμένου να προσδιορίσουμε τις εισαγωγές, τις απομιμήσεις και τα τοπικά προϊόντα. Σημαντικό θέμα θα αποτελέσει, επιπλέον, η λειτουργία των επικασσιτερωμένων αγγείων στην πόλη της Ερέτριας σε σύγκριση με άλλες περιοχές.

AGRE DANIELA, DICHEV DEYAN

Late Hellenistic cups with embossed decoration from newly excavated sites near the Southwestern Black Sea coast

The poster presents different types of Late Hellenic imported pottery, discovered in the last few years during archaeological excavations of two sites located near the Southwestern Black Sea coast. The sites are fortified residences of local Thracian rulers located near the modern villages of Sinemorets and Brodilovo, Tsarevo municipality. Both sites are characterized by a huge variety of luxury imported pottery with embossed and applied decorations, as well as of "West Slope" style vessels. The preferred repertoire is figured scenes with mythological and other motives or with floral decorations. Applied decoration is mostly related to Dionysian subjects. This luxury pottery is mainly imported from the production centers of Pergamum, Ephesus and Knidos. The presence of such pottery is evidence both for intensive commercial exchange and considerable financial capacity of the local Thracian aristocracy, as well as for incorporating this aristocracy into the cultural coine existing at the areas of Eastern Mediterranean and the whole Black Sea between the middle of the second – the first quarter of the 1st century BC.

Υστεροελληνιστικά αγγεία με εμπίεστη διακόσμηση από πρόσφατα του Ευξείνου Πόντου

Στο poster παρουσιάζονται διάφοροι τύποι υστεροελληνιστικής εισαγμένης κεραμικής, που βρέθηκαν τα τελευταία χρόνια σε ανασκαφικές έρευνες δυο θέσεων κοντά στις νοτιοδυτικές ακτές της Μαύρης Θάλασσας. Οι θέσεις αυτές είναι οχυρωμένοι τόποι διαμονής τοπικών Θρακών αρχόντων, κοντά στα σύγχρονα χωριά Sinemorets και Brodilovo και στο δήμο Tsarevo. Και στις δυο θέσεις χαρακτηριστική είναι η πολύ μεγάλη ποικιλία πολυτελούς εισαγμένης κεραμικής με εμπίεστη και επίθετη διακόσμηση, καθώς και διακόσμηση τύπου «Δυτικής Κλιτύος». Στο προτιμώμενο θεματολόγιο περιλαμβάνονται ανθρώπινες σκηνές με μυθολογικά και άλλα θέματα ή φυτικές διακοσμήσεις. Στα αγγεία με επίθετη διακόσμηση εμφανίζονται κυρίως διονυσιακές σκηνές. Αυτή η πολυτελής κεραμική είναι εισαγμένη κυρίως από τα παραγωγικά κέντρα της Περγάμου, της Εφέσου και της Κνίδου. Η παρουσία αυτών των αγγείων τεκμηριώνει τις εντατικές εμπορικές συναλλαγές και τις μεγάλες οικονομικές δυνατότητες της τοπικής θρακικής αριστοκρατίας. Ακόμα, αποδεικνύει την ενσωμάτωση αυτής της αριστοκρατίας στον πολιτιστικό πυρήνα των περιοχών της ανατολικής Μεσογείου και του Ευξείνου Πόντου από τα μέσα του 2ου έως το 1ο τέταρτο του 1ου αιώνα π.Χ.

"Κόσμος" με σφραγίδες και ελεύθερο χέρι στα εργαστήρια της Πέλλας

Μια μικρή ομάδα από σφραγίδες για την κατασκευή ανάγλυφων αγγείων με φυτικά κοσμήματα και διηγηματικές παραστάσεις προστίθεται στα λιγοστά παραδείγματα γνωστών μνημείων από τη Μακεδονία και άλλους χώρους του ελληνικού κόσμου. Στις σφραγίδες απεικονίζονται άνδρες και γυναίκες, μορφές πολεμιστών, ερωτικά συμπλέγματα, τύποι θεών, ακόλουθοι του Διονύσου, φυτικά κοσμήματα και συμπιλήματα. Το σύνολο είναι πήλινες δημιουργίες, εκτός από μία χάλκινη, που πιθανότατα χρησιμοποιήθηκε και σε μεταλλικά αντικείμενα.

Η ομάδα εκπροσωπεί εργαστήρια παραγωγής κεραμικής της Πέλλας και έρχεται να επιβεβαιώσει την παραγωγή της μήτρας και ανάγλυφης κεραμικής καμωμένης με μήτρα, τόσο στην Αγορά της πόλης, όσο και σε μεμονωμένα εργαστήρια εντός των οικοδομικών τετραγώνων.

Ornament with stamping tools and free hand in the workshops of Pella

The paper publishes a small group of stamps for making relief vases with vegetable decoration and narrative scenes. They are added to the relatively few and partially known examples of monuments from Macedonia and elsewhere in the Greek world.

The stamps depict, male and female figures, warriors, groups representing erotic scenes, figures of gods, attendants of Dionysus, floral objects and letter compilation. All of them are made of fired clay, one is of bronze and could have been used in metallic objects as well.

The Group represents Pella's pottery workshops and comes to confirm the production of molds and moldmade relief vases, both in the city's Agora and in individual workshops within the building blocks.

Μελανόγραφη κεραμική Ελληνιστικών χρόνων από τον βορειοελλαδικό χώρο

Θέμα της ανακοίνωσής μου αποτελεί η παρουσίαση μιας ιδιαίτερης κατηγορίας αγγείων που κατασκευάζονταν σε διάφορα κεραμικά εργαστήρια του βορειοελλαδικού χώρου στο δεύτερο μισό του 4ου και στο πρώτο μισό του 3ου αιώνα π.Χ., αυτής των μελανόγραφων αγγείων. Χαρακτηριστικό τους γνώρισμα αποτελεί η διακόσμησή τους με μοτίβα αποδοσμένα με σκιαγραφία σε συνδυασμό με περιορισμένη χρήση περιγράμματος. Σημαντικότερα εργαστήρια φαίνεται ότι είναι αυτά της Αιανής και της Πέλλας, ωστόσο ενδέχεται αγγεία της συγκεκριμένης κατηγορίας να παράγονταν και σε άλλα κέντρα. Ως προς τα σχήματα εμφανίζονται αρκετά συχνά λεκανίδες, καθώς και άλλα σχήματα, όπως ασκοί, φιάλες, πινάκια και οινοχόες. Στη διακόσμηση κυριαρχούν φυτικά και γεωμετρικά μοτίβα, που μπορούν να συγκριθούν με παρόμοια κοσμήματα ερυθρόμορφων αγγείων, ψηφιδωτών δαπέδων, έργων Μεγάλης Ζωγραφικής και υφαντουργίας. Εκτός από την παρουσίαση του υλικού, θα εξεταστούν ορισμένα καλά χρονολογημένα σύνολα, στα οποία βρέθηκαν μελανόγραφα αγγεία. Επίσης, θα γίνει λόγος για τις συνθήκες που οδήγησαν στην παραγωγή των συγκεκριμένων αγγείων, καθώς και στη διασπορά τους.

AKAMATIS NIKOS

Vases of the Hellenistic period decorated with silhouette motifs from North Greece

In this paper is examined a special category of vases that were produced in the pottery workshops of North Greece, mainly Aiane and Pella, during the second half of the 4th and the first half of the 3rd century BC. These vases were decorated with silhouette motifs, while on some examples silhouette motifs are combined with others in outline. Lekanides are by far the most common shape; other shapes include askoi, phialai, plates and jugs. Decoration is restricted to floral and geometric motifs that can be compared with similar motifs appearing on contemporary red-figure vases, mosaics and textiles, probably inspired by paintings that are now lost. Besides the presentation of the archaeological material are examined some well-dated contexts with vases decorated with silhouette motifs. Also, the conditions that led to the production of these vases are discussed, as well as their diffusion, and connection to similar categories of pottery from other parts of mainland Greece.

The Etruscan honey pots of Hellenistic Age

The Etruscan honey pots of Hellenistic Age are stamnoid ollae with collar, decorated with geometric or vegetal motifs painted in red or brown (sometimes on a light whitewash), and, rarely, in plain pottery or entirely painted in black. This shape of vase already attested in the Final Bronze Age, is also widespread in Spain and Portugal between the beginning of the VI and II centuries BC and to Ventimiglia, with a surprising continuity up to our days in Crete and in Morocco (to keep mint in the cool). On the basis of epigraphic data and ethnographic comparisons it is possible to identify this Etruscan shape of vase with the honey pot (called pote meleiro in the Iberian countries). These vases were found in Southern Etruria (especially in Tarquinia and its Ager), with sporadic attestations in northern Etruria, in Latium vetus and in Genoa. Both in Tarquinia and in other sites of the Ager Tarquiniensis, honey pots were found in chamber tombs, sometimes used as cinerary urn. However, some of these vases have been found in settlements, sanctuaries and votive deposits and kilns. Given the finding, often carried out in chamber tombs with multiple depositions, it is difficult to attribute the so-called honey pots to single depositions and, therefore, establish a narrow, well-defined chronology. The shape therefore seems to have a time span, still to be circumscribed with precision, at the moment is highly probable that the use goes circumscribed to the 3rd century BC without going down in the 2nd century BC. It could be assumed that the collar placed at the shoulder, was used to contain water, thus avoiding the intrusion of insects, or to collect any sagging. This hypothesis could be confirmed by the use of these vases for the conservation of honey, still produced in Crete.

Τα ετρουσκικά αγγεία μελιού της Ελληνιστικής Εποχής

Τα ετρουσκικά αγγεία μελιού της Ελληνιστικής Εποχής είναι σταμνοειδή χυτροειδή αγγεία με περιχέιλωμα, διακοσμημένα με γεωμετρικά ή φυτικά μοτίβα γραπτά με κόκκινο ή καφέ χρώμα (μερικές φορές σε ανοικτό λευκό). Σπανιότερα είναι αβαφή ή και μελαμβαφή. Αυτό το σχήμα αγγείου, που μαρτυρείται στην Ύστερη Εποχή Χαλκού, είναι ευρέως διαδεδομένο στην Ισπανία και την Πορτογαλία ανάμεσα στις αρχές του βου και στο 2ο αιώνα π.Χ., στην Ventimiglia, αλλά και με μια εκπληκτική διάρκεια ως τις μέρες μας στην Κρήτη και στο Μαρόκο για τη διατήρηση δροσερής μέντας. Με επιγραφικές μαρτυρίες και εθνογραφικές συγκρίσεις είναι δυνατό να ταυτισθεί αυτό το ετρουσκικό σχήμα αγγείου με δοχείο μελιού (pote meleiro στις Ιβηρικές χώρες). Αυτά τα αγγεία βρέθηκαν στη νότια Ετρουρία (ιδίως στην Tarquinia και την περιοχή της), με σποραδικές μαρτυρίες στη βόρεια Ετρουρία, στο Latium vetus και στην Genova. Στην Tarquinia και σε άλλες θέσεις του Ager Tarquiniensis, τα αγγεία μελιού που βρέθηκαν σε θαλαμωτούς τάφους, μερικές φορές χρησιμοποιήθηκαν

και ως τεφροδόχα. Όμως μερικά από αυτά έχουν βρεθεί και σε οικισμούς, ιερά, αναθηματικούς αποθέτες και κλιβάνους. Επειδή τα ευρήματα στους θαλαμωτούς τάφους συχνά ανήκουν σε πολλαπλές ταφές, είναι δύσκολο να αποδοθούν τα λεγόμενα αγγεία μελιού σε μεμονωμένη απόθεση, ώστε να καταλήξουμε σε μια στενή χρονολόγηση. Γι' αυτό, το σχήμα φαίνεται να έχει μια χρονική διάρκεια, που δύσκολα ακόμα μπορεί να ορισθεί με ακρίβεια. Προς το παρόν είναι πολύ πιθανή η χρήση του να τοποθετηθεί στον 3ο αιώνα π.Χ., χωρίς να μπορεί να κατεβεί στον 2ο αιώνα π.Χ.. Μπορεί να υποθέσει κανείς ότι το περιχειλίωμα, που τοποθετείται στον ώμο, χρησίμευε για την τοποθέτηση νερού. Έτσι, αποφεύγονταν η διείδυση εντόμων ή η συλλογή ξένων στοιχείων. Η υπόθεση επιβεβαιώνεται από την παραγωγή αυτών των αγγείων στην Κρήτη και τη χρήση τους ως σήμερα για τη διατήρηση μελιού.

Ελληνιστική κεραμική από πηγάδι στην περιοχή του Θεάτρου της Μαρώνιας

Στο πλαίσιο των εργασιών του έτους 2013 στην περιοχή του θεάτρου στην Μαρώνια που έγιναν με χρηματοδότηση του ΕΣΠΑ, εντοπίστηκε πηγάδι ελληνιστικών χρόνων. Συγκεκριμένα, πλησίον της εισόδου του αρχαιολογικού χώρου του θεάτρου και σε απόσταση 30 μ. από το ανατολικό τμήμα της σκηνής του θεάτρου. Όλο το πηγάδι έχει λαξευτεί στο φυσικό έδαφος και διερευνήθηκε έως τα 6 μ. βάθος. Χρησιμοποιήθηκε ως απορριμματικός λάκκος και είναι κλειστό σύνολο που χρονολογείται αμιγώς στα ελληνιστικά χρόνια. Τα ευρήματα που απέδωσε είναι αβαφής και μελαμβαφής κεραμική, χάλκινα νομίσματα, μεταλλικά αντικείμενα (κοσμήματα, όπλα, καρφιά κ.ά.) και πήλινα στηρίγματα αγγείων. Στην εισήγηση γίνεται παρουσίαση του κεραμικού υλικού του γεμίσματος του. Παρουσιάζονται οι κατηγορίες των αγγείων και γίνεται προσπάθεια εντοπισμού κάποιων δειγμάτων της τοπικής κεραμικής στο υλικό αυτό.

Hellenistic pottery from a well in the area of the theatre of Maroneia

In the framework of the works of 2013 in the area of the theatre of Maroneia, which was funded by the NSRF, a Hellenistic well was found. Specifically, near the entrance of the theatre's archaeological site and 30 m. from the eastern part of the scene of the theatre. The entire well is hewn into the ground and explored up to 6 m. depth. It was used as a waste pit and is a strictly defined chronological context dated in the Hellenistic period. The finds are plain and black glazed, bronze coins, metal objects (jewelry, weapons, nails, etc.) and clay supports. The paper presents the pottery remains found in the well. The vases are classified and an attempt is made to identify several samples of local pottery in this context.

Πρώτη προσέγγιση της κεραμικής από την Υστεροκλασική οικία με το ψηφιδωτό στη Μαρώνεια Ροδόπης: χαρακτηριστικά παραδείγματα από τον «οίκο»

Η υστεροκλασική οικία με το ψηφιδωτό δάπεδο στη θέση Παλαιοπηγάδα στη Μαρώνεια Ροδόπης ανασκάφηκε κατά τη δεκαετία 1973-1983 και μέχρι σήμερα έχει γίνει η αρχιτεκτονική μελέτη από τους Γ. Λάββα και Γ. Καραδέδο. Η παρούσα ανακοίνωση συνιστά μια πρώτη προσέγγιση της κεραμικής από το σημαντικό αυτό οικιστικό σύνολο και εστιάζει σε ένα από τα δωμάτια, τον «οίκο». Αγγεία καθημερινής χρήσης και «πολυτελή» κεραμικά προϊόντα που συνδέονται με συγκεκριμένες δραστηριότητες στον χώρο του «οίκου», αντικατοπτρίζουν το χρονολογικό πλέγμα της βιογραφίας της οικίας και φωτίζουν όψεις της καθημερινής ζωής.

First approach to the pottery from the Late-Classical house with the mosaic floor in Maroneia, Rodopi: characteristic examples from the "Oikos"

The late-classical house with the mosaic floor at Palaiopigada in Maroneia, Rodopi, was excavated in the years 1973-1983 and to date the architectural study has been completed by G. Lavas and G. Karadedos. This paper constitutes a first approach to the pottery of this significant domestic assemblage and focuses on one of the rooms, the "oikos". Ceramics of everyday use and "luxurious" vessels are linked to specific activities in the space of the "oikos", reflect the chronological tissue of the biography of the house and shed light on aspects of everyday life.

Ελληνιστική κεραμική στη μετάβαση προς τους πρώιμους Αυτοκρατορικούς χρόνους από σωστική ανασκαφή οικίας στην πόλη των Φερών

Σωστική ανασκαφή που διενεργήθηκε πριν από δεκαπέντε χρόνια στο Βελεστίνο (Θεσσαλία) έφερε στο φως τμήμα μιας μεγάλης οικίας των Φερών, η οποία με αρκετές επισκευές και μετασκευές κατοικήθηκε συνεχώς από την Ελληνιστική Εποχή έως τους πρώτους αιώνες της Αυτοκρατορικής περιόδου. Το συγκεκριμένο εύρημα είναι σπάνιο στην πόλη των Φερών. Η άφθονη κεραμική που συγκεντρώθηκε κατά την ανασκαφή, σε αποσπασματική ως επί το πλείστον κατάσταση, δεν αποτελεί μεν «κλειστό» σύνολο, αλλά παρέχει τη δυνατότητα συνολικής προσέγγισης και συστηματικής μελέτης στρωματογραφημένου υλικού που χρονολογείται στη μετάβαση από τους ελληνιστικούς στους αυτοκρατορικούς χρόνους με βάση σειρά νομισμάτων και άλλα συνευρήματα. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι πρόκειται κυρίως για κεραμική οικιακής χρήσης. Με την ανακοίνωση αυτή αναμένεται να προστεθούν νέα δεδομένα στα ήδη γνωστά από τις παλαιότερες σχετικές μελέτες που αφορούν την κεραμική των Φερών, τόσο την τοπική όσο και την επείσακτη, ιδιαίτερα κατά τις τελευταίες φάσεις της Ελληνιστικής Εποχής.

Hellenistic pottery from Pherae from Hellenistic to Imperial Times

A rescue excavation that took place fifteen years ago in Velestino (Thessaly) brought to light part of a large house of ancient Pherae, which, with several repairs and modifications, was continuously inhabited from the Hellenistic period to the first centuries of the Imperial period. This particular find is rare in the city of Pherae. The abundant pottery, that was collected during the excavation in a mostly fragmentary condition, is not a "closed" group but provides the opportunity of an overall approach and a systematic study of stratified material, which is dating back to the transition from Hellenistic to Imperial times, based on a series of coins and other findings. Of particular interest is the fact that we mainly have household pottery. This paper is expected to add new data to those already known from the previous relevant studies concerning the pottery from Pherae, both local and imported, particularly during the last phases of the Hellenistic period.

Τάφοι του 3ου αιώνα π.Χ. από το νότιο νεκροταφείο της Πύδνας

Παλιότερες ανασκαφικές έρευνες σε τμήμα του νότιου νεκροταφείου της Πύδνας, και συγκεκριμένα στα αγροτεμάχια αριθμός 587, 591, 592 και 594, έφεραν στο φως μεταξύ άλλων ταφές που χρονολογούνται στους ελληνιστικούς χρόνους. Οι ολιγάριθμοι τάφοι που αποκαλύφθηκαν ανήκουν σε διάφορους τύπους, με επικρατέστερο τον τύπο του λακκοειδούς, και αντικατοπτρίζουν μια εποχή λιτότητας, που αποτυπώνεται τόσο στις ταφικές κατασκευές και πρακτικές, όσο και στον αριθμό ή την πολυτέλεια των ευρημάτων. Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστούν κυρίως τα κεραμικά σύνολα του 3ου αιώνα π.Χ., μια εποχή για την οποία ελάχιστα γνωρίζουμε από τη μέχρι τώρα έρευνα των νεκροταφείων της Πύδνας.

ATHANASIADOU ATHENA, BESSIOS MATTHAIOS

3rd century B.C. burials from the southern cemetery of Pydna

Past excavations in the area of the southern cemetery of Pydna, specifically in the plots nos. 587, 591, 592 and 594, revealed -among other findings- burials dating back to Hellenistic times. The excavated graves, limited in number, belong to different types, predominantly of the type of pit-grave, and reflect a time of austerity, both in burial structures and practices, as well as in the number or luxury of the offerings. This paper will mainly present the ceramic groups of the 3rd century BC, a time for which we have very little evidence from the cemeteries of Pydna so far.

Hellenistic unguentaria from Stratonikeia

Since 1977, many unguentaria have been found during the excavations in Stratonikeia which is one of the most important city of Karia Region. The excavations have been continued in various parts of the city, especially Necropoleis areas. These unguentaria had been used as grave goods in ancient times. These have been named as tear bottles in archaeological term. However, it is known that these are used as perfume, scent and grave presents. They have been found during the excavations in various centers in Mediterranean basin. Therefore these are the types of pottery that give us important clues about death burial cult.

Spindle formed unguentaria in this group are seen in almost all of the settlements since the early Hellenistic period. Some of the important artifact centers are: Athens, Korinth on the west; Antiocheia, Tarsus, Labraunda, Priene, Pergamon, Stratonikeia, Kaunos, Knidos, Kelenderis in Anatolia; Hama, Alexandria and Cyprus on the east.

We will try to identify the importance of spindle formed unguentaria found out in in graves opened in Stratonikeia ancient city necropoleis areas and dated to Hellenistic Period by determining the development and change in their form.

Ελληνιστικά unguentaria από τη Στρατονίκεια

Από το 1977, πολλά ατρακτόσημα μυροδοχεία έχουν βρεθεί στις ανασκαφές της Στρατονίκειας, μια από τις πιο σπουδαίες πόλεις της περιοχής της Καρίας. Οι ανασκαφές συνεχίζονται σε διάφορα τμήματα της πόλης, ιδιαίτερα στις περιοχές της Νεκρόπολης. Τα unguentaria, που χρησίμευαν ως ταφικές προσφορές στους αρχαίους χρόνους, ονομάζονται σε αρχαιολογικές μελέτες και δακρυδόχοι. Εντούτοις, είναι γνωστό ότι χρησιμοποιούνταν για αρωματικά έλαια και ταφικά δώρα. Βρέθηκαν στις ανασκαφές πολλών κέντρων της Μεσογειακής λεκάνης. Γι' αυτό οι τύποι των αγγείων αυτών δίνουν σπουδαίες πληροφορίες για το θάνατο και την ταφική λατρεία.

Τα ατρακτοειδή unguentaria παρουσιάζονται σε όλους σχεδόν τους οικισμούς από την Πρώιμη Ελληνιστική περίοδο. Μερικά από τα σπουδαία παραγωγικά κέντρα είναι η Αθήνα, η Κόρινθος στα δυτικά, η Αντιόχεια, η Ταρσός, τα Labraunda, η Πριήνη, το Πέργαμο, η Στρατονίκεια, η Καunos, η Κνίδος, η Κελεντερίς στην Μικρά Ασία, η Hama, η Αλεξάνδρεια και η Κύπρος ανατολικά.

Θα προσπαθήσουμε να αναγνωρίσουμε τη σπουδαιότητα αυτών των ατρακτοειδών αγγείων, που έχουν βρεθεί σε τάφους της αρχαίας νεκρόπολης της Στρατονίκειας και χρονολογούνται στην Ελληνιστική Εποχή προσδιορίζοντας την εξέλιξη και τις μεταβολές στο σχήμα τους.

Ελληνιστική κεραμική από το Νεκροταφείο των αρχαίων Παγών Μεγαρίδας

Οι Παγαί ή Πηγαί υπήρξαν κώμη και επίγειο των αρχαίων Μεγάρων στον Κορινθιακό Κόλπο. Αναφέρονται από τον Θουκυδίδη για τον ρόλο τους κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου. Τον 2ο αιώνα π.Χ. η πόλη αυτονομήθηκε και έκοψε δικό της νόμισμα.

Από την αρχαία πόλη, η οποία εντοπίζεται στην περιοχή του σύγχρονου Αλεποχωρίου, είναι ορατά τμήματα του τείχους που περιέβαλε την ακρόπολη, καθώς και τμήμα των μακρών τειχών που ένωναν την ακρόπολη με το αρχαίο λιμάνι.

Εξωτερικά των αρχαίων τειχών έχουν ανασκαφεί τμήματα νεκροταφείων. Οι ταφές χρονολογούνται από τα κλασικά χρόνια μέχρι και τους πρώιμους χριστιανικούς χρόνους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το νεκροταφείο στη θέση Πυργάρι, όπου έχουν εντοπιστεί τάφοι λαξευμένοι στο φυσικό βράχο και περιείχαν πολλαπλές ταφές.

Αντικείμενο της ανακοίνωσης αποτελεί η κεραμική της Ελληνιστικής περιόδου από το συγκεκριμένο νεκροταφείο. Παρουσιάζονται οι τύποι των ταφικών αγγείων, γίνεται συσχετισμός με αντίστοιχα γνωστά παραδείγματα από γειτονικές περιοχές (Αττική, Μέγαρα, Βοιωτία, Κορινθία) και απόπειρες εργαστηριακής απόδοσης.

VALTA POLYTIMI, SVANA EIRINI

Hellenistic pottery from the Cemetery of Ancient Pagai (Megara)

Pagae was the harbor of ancient Megara at the Corinthian Gulf. The historian Thucydides refers to the strategic role of the town during the Peloponnesian War. In the 2nd century B.C. Pagae became independent city and minted its own currency.

The ancient town is located at the region of modern village Alepochori, 25 Km north of Megara. Parts of the fortification wall can be seen alongside the modern road way leading from Megara. Also a small part of the western fortification long wall and the foundations of the adjacent gate have been excavated not very far from the modern coastline.

Ancient graves have been excavated outside of the ancient circuit walls. The burials date back to the classical times up to the early Christian times.

The ancient cemetery at the site of Pyrgari is of particular interest due to the form of the graves which have been carved in the natural rock. These graves contained multiple burials dated to the Hellenistic period.

This presentation aims to deal with the Hellenistic pottery from that particular cemetery. Subjects such as chronology, workshops and local vase production are discussed on the basis of typology and vase forms in correspondence with other known examples from neighboring areas (Attica, Megara, Boeotia, Corinthia).

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ ΙΩΑΝΝΑ

Λύχνοι Ελληνιστικών χρόνων από την Αμφίπολη

Η Αμφίπολη την Ελληνιστική Εποχή βρέθηκε στο επίκεντρο σημαντικών εξελίξεων ως σταυροδρόμι χερσαίων και υδάτινων δρόμων.

Οι λύχνοι αυτής της εποχής που αποκαλύφθηκαν σε τάφους, ιερά, δημόσια και ιδιωτικά κτήρια της πόλης αποτελούν πολύτιμη πηγή πληροφοριών για την αμφιπολίτικη κοινωνία των ελληνιστικών χρόνων. Σ' αυτό το άρθρο παρουσιάζονται αντιπροσωπευτικά παραδείγματα διαφορετικών τύπων τροχήλατων λύχνων της περιόδου αλλά και λύχνων κατασκευασμένων σε μήτρα. Επιχειρείται μέσα από χαρακτηριστικά παραδείγματα η σκιαγράφιση μιας ενδεικτικής εικόνας του εύρους χρήσης γνωστών τύπων εισαγόμενων λύχνων, αλλά και η αναγνώριση των εγχώριων αντιγραφών τους ή η παραγωγή νέων, τοπικών τύπων. Εξετάζεται η συνάφεια της αμφιπολίτικης παραγωγής λύχνων με την μακεδονική «κοινή» και τονίζονται τυχόν ιδιαιτερότητες και διαφοροποιήσεις της σε σχέση με άλλες πόλεις της Μακεδονίας. Γίνεται προσπάθεια ανίχνευσης του δικτύου των εμπορικών και κατ' επέκταση των πολιτισμικών σχέσεων της με μεγάλα κέντρα κεραμικής παραγωγής του ελληνικού κόσμου.

Οι εξεταζόμενοι λύχνοι εντάσσονται στα ανασκαφικά τους συμφραζόμενα και το ιστορικό τους πλαίσιο και ερμηνεύονται μέσα από αυτό.

VASSILIADOU IOANNA

Hellenistic lamps from Amphipolis

Amphipolis throughout the Hellenistic era has often been at the center of historical development as it is located at strategic transportation crossroads.

The discovery of oil lamps of this period that emanated from various sites of the city such as public as well as private buildings is a valuable source of information for the Amphipolitan society. The aim of this paper is to present a selective overview of characteristic types of both wheel-made as well as mould-made oil lamps of this era. The material is examined within its historical context.

Representative lamp types are pinpointed so as to outline an indicative picture of the spectrum of imported lamps, of their copies made by local ceramic workshops, as well as of local conception products.

Issues of the relevance between the Amphipolitan lamp production and the Macedonian «koine» are under investigation. The research focuses also on the influence of leading ceramic centers such as Athens and other known Ionian workshops to the local market, in the course of time, while the impact to regional lamp production is also highlighted.

BES PHILIP

Cave of Plenty. Late Hellenistic and Early Roman pottery from a Rock Sanctuary at Sagalassos

The past years, archaeological excavations (supervised by Peter Talloen) were carried out in a natural, cave-like crevice in a limestone outcrop near the ancient city of Sagalassos (southwest Turkey). This 'cave', coined Rock Sanctuary, was used as such by inhabitants from Sagalassos and quite possibly from around. The stratigraphy in- and outside the sanctuary has been disturbed by looters on more than one occasion, which, as a consequence, blurs our possibilities for interpretation. Nevertheless, sufficient material culture remained and was excavated — fragments of terracotta figurines in particular — to attempt a reconstruction of use and custom of the sanctuary.

This paper wishes to present the ceramic finds other than the figurines. Despite the largely disturbed stratigraphy, several thousands of fragments were retrieved, and studying their fabric, shape and surface treatment allowed for a sufficient degree of classification and data collection. This paper wishes to address several topics: (1) the pottery itself, in terms of properties of fabric, shape and surface treatment; (2) the typological range of the pottery, which is considerably different from what is found in urban contexts at Sagalassos, reflecting the specific religious and cultural character of the sanctuary; and (3) the pottery belongs to historical periods that are characterised by substantial changes of a political, economic, cultural and other nature. Did these broader changes also have an effect on this local level?

Υστεροελληνιστική και πρώιμη Ρωμαϊκή κεραμική από ένα λαξευτό στο βράχο ιερό στην Sagalassos

Τα τελευταία χρόνια, αρχαιολογικές έρευνες (που εποπτεύονται από τον P. Talloen) διενεργούνται σε ένα φυσικό σπηλαιώδες χάσμα, σε μια ασβεστολιθική προεξοχή κοντά στην αρχαία πόλη Σαλαγασσό (Αγαλασσός) στη ΝΔ Τουρκία. Αυτό το "σπήλαιο", διαμορφωμένο βραχώδες Ιερό, το χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της Σαλαγασσού και πολύ πιθανόν και της ευρύτερης περιοχής. Η στρωματογραφία μέσα και έξω από το Ιερό έχει διαταραχθεί από τους σπηλητές περισσότερο από μια φορά, με αποτέλεσμα να περιορίζονται οι δυνατότητες ερμηνείας. Εντούτοις αρκετό αρχαιολογικό υλικό, κυρίως πήλινα ειδώλια, διασώθηκε και ερευνήθηκε. Έτσι, μπορεί να επιχειρηθεί μια αποκατάσταση της χρήσης και των εθίμων του ιερού.

Στην εισήγηση θα παρουσιάσουμε κυρίως την κεραμική και όχι τα ειδώλια. Αν και η στρωματογραφία ήταν πολύ διαταραγμένη, αρκετές χιλιάδες όστρακα διασώθηκαν

και μελετώντας την τεχνική, το σχήμα και την επεξεργασία της επιφάνειας, έγινε δυνατή μια ικανοποιητική κατάταξη και συλλογή χρονολογικών στοιχείων.

Στην εισήγηση θα επικεντρωθούμε στα εξής θέματα: Α. Την ίδια την κεραμική μέσα από τις τεχνικές, το σχήμα και την επεξεργασία της επιφάνειας. Β. Την τυπολογική κατάταξη της κεραμικής, η οποία είναι πολύ διαφορετική από αυτήν που έχει βρεθεί σε αστικά σύνολα της Σαλαγασσού, αντανακλώντας τον ειδικό θρησκευτικό και πολιτιστικό χαρακτήρα του ιερού. Γ. Την ένταξη της κεραμικής σε ιστορικές περιόδους, που χαρακτηρίζονται από ουσιαστικές αλλαγές πολιτικού, οικονομικού, πολιτιστικού κ.λπ. χαρακτήρα και τις ευρείες μεταβολές που προκάλεσαν σε τοπικό επίπεδο.

Hybridity in Hellenistic Pottery: Skyphoi with vertical ribbed decoration from Rhodes

Excavations at the Papachristodoulou-Karika plot in Rhodes Town have uncovered substantial amounts of tableware, mainly dating to the 2nd and 1st centuries BC. Outstanding in terms of morphology and decorative elements are deep skyphoi covered in light reddish to brownish slip, characterised by a vertical ribbed pattern or grooves on the body and occasional lance-shaped notches (“Kerbschnittdekor”) below the rim. Another diagnostic feature is the handle with rotellae and appliqué decoration on the thumb rest. Variability concerns a) the appearance of the vertical grooves, being either precisely shaped with a sharp tool or simply carved, b) the area below the rim, either defined by simple horizontally incised lines or diverse patterns of lance-shaped notches, and c) the motifs of the appliqués attached to the handle (grapes, phallus-shaped motifs, etc.). So far, the fragment of a skyphos with the appliqué of a mask/grotesque attached on the exterior of the vessel remains unique.

The various decorative schemata of the skyphoi will be presented, aiming to delineate Hellenistic prototypes of the ware, combined on the examples from Rhodes, and the chronological implications discussed based on contextual and morphological evidence. Considering the clay characteristics as observed on the macroscopic level, the relative abundance of the ware in Rhodes and the rare occurrence of the skyphoi outside of the island (i.e. Delos), a local/regional production needs to be considered, a Rhodian origin of the ware has already been suspected by S. Elaigne based on the finds from Delos. Current natural scientific analyses (thin-section petrography, X-ray Fluorescence analyses) will further contribute to the reconstruction of the provenance of the ware.

Υβριδισμός στην Ελληνιστική κεραμική: Σκύφοι με κατακόρυφη ραβδωτή διακόσμηση από τη Ρόδο

Η ανασκαφική έρευνα στο οικοπέδο ιδιοκτησίας Παπαχριστοδούλου-Καρίκα της Ρόδου αποκάλυψε σημαντικές ποσότητες κεραμικής, κυρίως του 2ου και 1ου αιώνα π.Χ.. Με βάση τη μορφολογία και τα διακοσμητικά στοιχεία, η κεραμική αυτή περιλαμβάνει βαθείς σκύφους καλυμμένους με ανοικτό κοκκινωπό ως καφέ επίχρισμα, που χαρακτηρίζονται από κατακόρυφα ταινιωτά σχέδια ή χαράξεις στο σώμα και σποραδικά λογχόσχημα μοτίβα ("Kerbschnittdekor") κάτω από το χείλος. Ένα άλλο χαρακτηριστικό στοιχείο είναι η λαβή με rotellae και επίθετη διακόσμηση με τον αντίχειρα. Ποικιλία παρατηρείται: Α. Στην εμφάνιση των κατακόρυφων χαράξεων, που δημιουργούνται ή με τη χρήση ενός αιχμηρού εργαλείου ή είναι απλές αυλακώσεις. Β. Στην περιοχή κάτω από το χείλος, που ορίζεται ή με απλές οριζόντιες χαρακτές γραμμές ή διάφορα σχέδια από λογχόσχημα μοτίβα. Γ. Στα επίθετα διακοσμητικά στοιχεία των λαβών (βότρες, φαλλόσχημα στοιχεία κ.λπ.). Ακόμα, το τμήμα ενός σκύφου με επίθετη μάσκα/grotesque στο εξωτερικό του αγγείου είναι μοναδικό.

Τα ποικίλα διακοσμητικά θέματα των σκύφων θα παρουσιασθούν, προσπαθώντας να προσδιορισθούν τα ελληνιστικά πρότυπα της κεραμικής αυτής, σε συνδυασμό με τα παραδείγματα από τη Ρόδο και να συζητηθούν τα χρονολογικά συμπεράσματα με βάση τα στοιχεία των συνόλων και της μορφολογίας. Μελετώντας τον πηλό μακροσκοπικά, τη σχετική αφθονία αυτών των αγγείων στη Ρόδο και την σπάνια παρουσία των σκύφων έξω από το νησί (π.χ. στη Δήλο), πρέπει να εξετασθεί η περίπτωση μιας τοπικής παραγωγής, η ροδιακή καταγωγή αυτής της κεραμικής έχει προταθεί από τον S. Elaigne, βασισμένη στα ευρήματα της Δήλου. Σύγχρονη επιστημονική ανάλυση λεπτών τομών πετρογραφίας, ακτινογραφίας και φθορισμού θα συμβάλλουν στην αποκατάσταση της γνώσης μας για την προέλευση αυτών των αγγείων.

Hellenistic thymiateria from Vardarski Rid: Study of the shape and function

Few examples of thymiateria were discovered at the archaeological site Vardarski Rid, identified as the ancient town of Gortynia located in the region of Amphaxitis. They vary in the shape and fabric as well as in the context of their discovery. Among the typical plain variants of the thymiateria on high cylindrical hollow stand and circular recipient, only one example has rectangular shape and relief decoration. Two other examples are figured thymiateria: the first is shaped as Satyr's head and the second as a bee.

They were discovered in closed deposits within different houses at the site, well dated in the late 2nd – early 1st centuries BC. Their exact find spots within the houses and the accompanying material - usually terracotta figurines, reveal their function as incense burners at the household shrines where Cybele or Aphrodite were worshiped in domestic context.

Ελληνιστικά θυμιατήρια από το Vardarski Rid: Μελέτη του σχήματος και της χρήσης

Λίγα δείγματα θυμιατηρίων έχουν βρεθεί στην αρχαιολογική θέση Vardarski Rid, η οποία έχει ταυτιστεί με την αρχαία πόλη Γορτυνία, που βρίσκεται στην περιοχή της Αμφαξίτιδος.

Ποικίλλουν τόσο σε σχήμα και τεχνική, όσο και ως προς την εύρεσή τους σε ανασκαφικά σύνολα. Οι τυπικές απλές ποικιλίες των θυμιατηρίων έχουν υψηλό κυλινδρικό κοίλο στέλεχος και στέλεχος και κυκλικό χώρο καύσης. Μόνο ένα παράδειγμα έχει ορθογώνιο σχήμα και ανάγλυφη διακόσμηση, ενώ δυο άλλα παραδείγματα είναι πλαστικά αγγεία: το ένα έχει τη μορφή κεφαλιού Σατύρου και το δεύτερο μιας μέλισσας.

Βρέθηκαν σε κλειστούς αποθέτες μέσα σε διαφορετικά σπίτια της περιοχής, καλά χρονολογημένα στον ύστερο 2ο - πρώιμο 1ο αιώνα π.Χ.. Τα ακριβή σημεία εύρεσης μέσα στα σπίτια και το συνοδευτικό υλικό, συνήθως πήλινα ειδώλια, αποκαλύπτουν τη χρήση τους ως σκεύη καύσης θυμιάματος σε οικιακά ιερά, όπου λατρευόταν η Κυβέλη ή η Αφροδίτη.

Anatolian imports and local Pontic wares: Late Hellenistic pottery from the cellar of a house in Mesambria Pontica

The paper presents the results from the study of a closed negative structure from the city territory of Mesambria Pontica, probably the cellar of a living house. The pottery complex from the presumed cellar is relatively homogeneous, permitting (together with over 20 mainly Mesambrian coins) a secure dating of the structure between the middle of the second and the middle of the first century BC. The imported pottery consists almost exclusively of Anatolian tableware including West Slope ware (of only two morphological types), Eastern Sigillata and mouldmade bowls. The pottery of local manufacture is predominantly plain, including both wares influenced by Anatolian prototypes like bowls with a concave/cylindrical profile and a middle rib (whose usual dating is somewhat later than the studied complex), and wares of typically "Pontic" characteristics, which are only known from the Black Sea area. The study of this pottery complex permits the authors to formulate some conclusions on the importation of Anatolian ceramics and its influence on the local production along the western Pontic shores in late Hellenistic times, and on the existence of a local "Pontic" repertoire which had its own specific characteristics and a particular line of development.

Μικρασιατικές εισαγωγές και τοπικά ποντικά αγγεία: Ύστερη Ελληνιστική κεραμική από το κελάρι σπιτιού στην Μεσημβρία του Πόντου

Στην εισήγηση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης μιας κλειστής υπόσκαφης κατασκευής στην περιοχή της ποντικής Μεσημβρίας, πιθανόν το κελάρι ενός σπιτιού. Το κεραμικό σύνολο από τον παραπάνω χώρο είναι σχετικά, ομοιογενές, επιτρέποντας (μαζί με πάνω από 20 νομίσματα της Μεσημβρίας) μιαν ασφαλή χρονολόγηση της κατασκευής ανάμεσα στα μέσα του 2ου και στα μέσα του 1ου αιώνα π.Χ.. Η εισαγμένη κεραμική αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από ανατολικά αγγεία μεταξύ των οποίων και αγγεία με διακόσμηση τύπου «Δυτικής Κλιτύος» (μόνο δυο μορφολογικών τύπων), ανατολικά sigillata και ανάγλυφους σκύφους. Η τοπική κεραμική, κυρίως αβαφής, περιλαμβάνει αγγεία επηρεασμένα από ανατολικά πρότυπα, όπως σκύφους με κοίλο/κυλινδρικό προφίλ και μια κεντρική ταινία (που συνήθως χρονολογούνται λίγο αργότερα από το υπό μελέτη σύνολο), και αγγεία με χαρακτηριστικά τυπικά του Πόντου, τα οποία είναι γνωστά μόνον από την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας. Η μελέτη της κεραμικής αυτού του συνόλου επιτρέπει στους μελετητές να καταλήξουν σε κάποια συμπεράσματα για τη σημασία της ανατολικής κεραμικής και την επιρροή της στην τοπική παραγωγή κατά μήκος των ποντικών ακτών στα ύστερα ελληνιστικά χρόνια, καθώς και για την ύπαρξη ενός τοπικού ποντικού ρεπερτορίου, που έχει τα δικά του χαρακτηριστικά και μια ιδιαίτερη μορφή εξέλιξης.

Ελληνιστική κεραμική από την αρχαία Λάππα στην Κρήτη

Στην ενδοχώρα του Νομού Ρεθύμνης, στη θέση του σημερινού χωριού Αργυρούπολη εντοπίζεται η αρχαία πόλη Λάππα. Η θέση της ισαπέχει (12 χλμ.) από τη βόρεια και τη νότια ακτή της νήσου, γεγονός που εξηγεί την ύπαρξη των πέντε λιμανιών της, τα οποία αναφέρονται από αρχαίους συγγραφείς.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα συζητηθεί ένα σύνολο εισαγμένης και εγχώριας κεραμικής των ελληνιστικών χρόνων από το οικόπεδο ιδιοκτησίας Ιω. Βουγιουκαλάκη εντός οικισμού, το οποίο γειτνιάζει με ορατό πολύκογχο κτήριο, καθώς και με άλλα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα που αποκαλύφθηκαν στο πλαίσιο σωστικών ανασκαφών, τα αποτελέσματα των οποίων έχουν εν πολλοίς δημοσιευθεί είτε ως προκαταρκτικές ανασκαφικές εκθέσεις είτε ως εκτενέστερες εργασίες.

Από το εν λόγω οικόπεδο, το οποίο ανασκάφηκε κατά το διάστημα 1985-1990 και στο οποίο ήλθε στο φως τμήμα οικιστικής μονάδας των ελληνιστικών χρόνων, πέραν των ανασκαφικών αναφορών στο Αρχαιολογικό Δελτίο και την Κρητική Εστία, έχουν δημοσιευθεί διάφορα κεραμικά σύνολα (ενσφράγιστα υφαντικά βάρη, σκύφοι με ανάγλυφη διακόσμηση, ενσφράγιστες λαβές αμφορέων και άλλα ενεπίγραφα *instrumenta domestica*), τα οποία επιβεβαιώνουν κατοίκηση μέχρι τα ρωμαϊκά χρόνια, αλλά και καταδεικνύουν τη θέση της πόλης στο εμπορικό δίκτυο της ανατολικής Μεσογείου.

GAVRILAKI IRINI, DASKALAKIS NIKOLAOS

Hellenistic pottery from ancient Lappa, Crete

At Argyproupoli, a village in the hinterland of Rethymno district, is situated the ancient city of Lappa. Its position at 12 km from the northern coast, as well as from the southern one, is the reason for having five ports mentioned by ancient authors.

Our paper focuses on an ensemble of imported and local Hellenistic pottery from Ioannis Vougioukalakis plot, in the neighborhood of a still standing building with elliptical niches, as well as other architectural remains revealed during rescue excavations published as preliminary reports or extended studies.

The excavation of the plot during the period 1985-1990 brought to light a part of a Hellenistic residence from which, apart the reports in *Archaeologikon Deltion* and *Kritiki Estia*, are published several groups of pottery (inscribed looms and other *instrumenta domestica*, stamped amphorae and vessels with relief decoration) showing the importance of the ancient city in the trade net of Eastern Mediterranean Sea.

Ελληνιστικά αγγεία από το νεκροταφείο της Αχλάδας στον Ν. Φλώρινας

Το 2014 κατά την επίβλεψη εκσκαφικών εργασιών για την εξόρυξη λιγνίτη σε ιδιωτικό ορυχείο, που βρίσκεται στην ΤΚ Αχλάδας, 22 χλμ. ΒΑ της Φλώρινας, κάτω από αρχιτεκτονικά κατάλοιπα ρωμαϊκών χρόνων, αποκαλύφθηκε νεκροταφείο των αρχαϊκών και κλασικών χρόνων με πλούσια κτερίσματα, που χρονολογείται από τον 6ο αιώνα π.Χ. έως το 4^ο τέταρτο του 3ου αιώνα π.Χ., όπως προκύπτει από τα μέχρι στιγμής δεδομένα. Χαρώνειοι οβολοί Δημητρίου Πολιορκητή και ελληνιστικά αγγεία, όπως υδρίες, κάνθαροι και πινάκια, κάποια με διακόσμηση «Δυτικής Κλιτύος», επιβεβαιώνουν το παραπάνω κατώτατο χρονολογικό όριο. Τα ευρήματα από την Αχλάδα συμπληρώνουν τα κενά των ιστορικών γνώσεων για το Βασίλειο της αρχαίας Λυγκηστίδας και ταυτόχρονα πιστοποιούν συστηματικές εμπορικές και πολιτιστικές επαφές με σημαντικά κέντρα της νότιας Ελλάδας και των αποικιών τους, που επηρεάζουν σαφώς και την εγχώρια παραγωγή κεραμικής. Το νεκροταφείο έχει έκταση 26 στρεμμάτων περίπου. Στο βόρειο τμήμα της ανασκαφής αποκαλύφθηκαν χριστιανικές ταφές, οι οποίες εντοπίζονται πάνω από τις αρχαϊκές και κλασικές ή ανάμεσά τους, ενώ στο νότιο τμήμα εντοπίστηκαν 75 ταφές της ΥΕΧ, που αποδεικνύουν τη διατήρηση της μνήμης του τόπου και την επανάχρηση του χώρου ως νεκροταφείου σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους, από τα προϊστορικά μέχρι τα βυζαντινά χρόνια.

Hellenistic vessels from the Cemetery of Achlada in the prefecture of Florina

In 2014, during the supervision of lignite extraction activities conducted in a private mine located 22km NE of Florina, in the area of Achlada, a cemetery of the Archaic and Classical period was discovered underneath the architectural remains of the Roman times. The cemetery which held a great number of rich grave offerings, dates from the 6th century B.C. to the first quarter of the 3rd century BC. Charon's obols of Demetrius I (Poliorcetes) and Hellenistic vessels such as hydriae, kantharoi and plates, sometimes bearing West Slope decoration, confirm the lower chronological terminus. The findings of Achlada cemetery fill in the gaps existed in the historical knowledge about the Kingdom of Lyngistis, while at the same time they confirm the systematic commercial and cultural relations with important centers of South Greece and their colonies, which no doubt resulted in affecting the local pottery production. The cemetery extends over an area of 26 acres. In the north section of the excavated area, Christian burials came to light, being placed above or between the Archaic and Classical ones, whereas in the south section 75 burials of the Late Bronze Age were also discovered. This constitutes a firm indication of the memory preservation of the land and the reuse of it as a burial site in different periods of time from the Prehistoric to the Byzantine era.

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ ΝΤΟΡΑ

Ενδείξεις για τη λειτουργία εργαστηρίων παραγωγής αμφορέων στον ανατολικό τομέα της πόλης Κω

Μετά τον συνοικισμό της Κω το 366 π.Χ. η πόλη επεκτείνεται Α, Ν και Δ του λόφου των Σεραγιών, ρυμοτομείται σύμφωνα με το Ιπποδάμειο σύστημα και περιβάλλεται από ισχυρό τείχος. Στην περιοχή του ανατολικού τμήματος της νέας πόλης χαράζονται δρόμοι και οικοδομούνται σταδιακά οικίες. Σε οικόπεδο της περιοχής είχαν αποκαλυφθεί απορρίμματα εργαστηρίου παραγωγής αμφορέων που δημοσιεύτηκαν από την Χ. Κάντζια στα πρακτικά της Γ΄ Διεθνούς Συνάντησης για την Ελληνιστική κεραμική. Νεότερα στοιχεία υποδεικνύουν τη γενικότερη χρήση της περιοχής ως εργαστηριακής ζώνης μέχρι και την Πρώιμη Ελληνιστική περίοδο, πριν από την επέκταση του οικιστικού ιστού στην περιοχή. Συγκεκριμένα, κάτω από το επίπεδο της πρώτης οικιστικής φάσης εντοπίστηκαν λάκκοι με αποθέσεις κεραμικής, μέρος της οποίας προέρχεται από απορρίμματα εργαστηρίων, όπως τμήματα παραμορφωμένων αμφορέων. Επίσης, σε πηγάδι που βρέθηκε στην περιοχή, είχαν απορριφθεί παραμορφωμένοι αμφορείς μετά την κατάργηση της χρήσης του. Στην παρούσα μελέτη θα παρουσιαστούν οι τύποι και η χρονολόγηση των αμφορέων σε συνάρτηση με τα ανασκαφικά και τοπογραφικά δεδομένα, ως ενδείξεις για την ύπαρξη κεραμικών εργαστηρίων στην ανατολική περιοχή της πόλης κατά τον 4ο έως τις αρχές του 3ου αιώνα π.Χ., όταν η λειτουργία τους διακόπηκε λόγω της διαμόρφωσης της περιοχής σε οικιστική ζώνη.

Indications for ceramic amphorae workshops in the Eastern Section of the City of Kos

After the synoecism of Kos in 366 BC the new city is expanding in the areas east, south and west of the settlement on the Serayia hill. It is planned according to the Hippodamian system and surrounded by impressive fortification walls. In the eastern section of the new city, streets are laid out and houses are gradually built. A deposit of an amphorae workshop revealed in the area was published by Ch. Kantzia in the 3rd International Scientific Meeting on Hellenistic Pottery. New evidences suggest the general use of the area as a workshop zone until the early Hellenistic period, just before the expansion of the urban planning. Pits with pottery dumps were found under the level of the first structural phase, partly coming from ceramic workshops, such as sherds belonging to deformed amphorae. Also, a well was found in the area filled with dumped deformed amphorae after it ceased to be in use. The types of the amphorae and their chronology in association with the excavation evidence and the topographic data will be presented in this study, in an attempt to establish the existence of ceramic workshops in the eastern section of the city of Kos between the 4th and early 3rd cent. BC, when their function was terminated due to construction activities of the new city.

Ανάγλυφοι σκύφοι από το Ηράκλειο Κρήτης

Η μελέτη αυτή εξετάζει τους σκύφους με ανάγλυφη διακόσμηση που αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια ανασκαφικής έρευνας στο οικόπεδο ιδιοκτησίας του Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου Κρήτης, στη συμβολή των οδών Στ. Ξανθουδίδου και Μεραμπέλου, στο κέντρο της σύγχρονης πόλης. Τα τριάντα έξι θραύσματα ανάγλυφων σκύφων που παρουσιάζονται εδώ, προέρχονται από στρώμα στο οποίο αποκαλύφθηκαν λιγοστά οικοδομικά λείψανα των Ελληνιστικών χρόνων με χαρακτηριστική κεραμική, όπως εγχώριοι και εισαγμένοι αμφορείς, κεραμική τύπου «Δυτικής κλιτύος» κ.ά., που χρονολογείται στο β' μισό του 2ου αι. π.Χ. - αρχές 1ου αιώνα π.Χ.. Η εύρεση των ανάγλυφων σκύφων, οι οποίοι είναι εισαγμένοι στο σύνολό τους, εμπλουτίζει τις έως σήμερα γνώσεις μας σχετικά με τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες κατά την Ελληνιστική περίοδο στην αρχαία πόλη του Ηρακλείου καθιστώντας σαφείς τις εμπορικές σχέσεις της πόλης με άλλα σημαντικά διαμετακομιστικά εμπορικά κέντρα της περιόδου.

DASKALAKIS NIKOLAOS

Skyphoi with relief decoration from Heraklion Crete

This study examines the skyphoi with relief decoration discovered during the excavation in Heraklion Museum area in the junction of Xanthoudidou and Merambelos streets in the center of the modern city. The 36 sherds of skyphoi with relief decoration presented here, came from a layer where revealed scanty architectural remains of Hellenistic period with characteristic pottery, such as local and imported amphorae, "West Slope" type pottery etc., dating from the second half of the 2nd century BC until the early 1st century BC. The discovery of the skyphoi with relief decoration, which in their entirety are all imported, enriches our knowledge of economic and social conditions of the Hellenistic period in the ancient city of Heraklion making clear the city's commercial relationships with other important trade centres of the period.

New Data about the Ceramic Complexes of the Hellenistic Age in the Eastern Rhodope. Results of the archaeological excavations of Tatul and Benkovski (Kardzhali region) in the period 2004-2018

Over the last fifteen years, archaeological excavations on several sites dated to the Hellenistic epoch have been carried out in the region of Eastern Rhodope. The Thracian sanctuary near Tatul village, Momchilgrad region, was fully explored. Recently, archaeological excavations began on the sites near Benkovski village, about 70 km. from the Greek colony Maroneia.

In this interesting region of the Eastern Rhodope there is an extremely strong influence from the northern Aegean cities (Ainos, Maroneia, Abdera) and very serious contacts between the local Thracian tribes and the Greek colonists. The object of Tatul is a complete copy of the monumental grave-commemorative architecture of the Hellenistic world. Interference by architects, builders and traders from Greece is indisputable. A peribolos with many cult elements inside are formed. The archaeological complexes around Benkovski village are more traditional – a settlement, a sanctuary and a necropolis were found. This serious center of Thracian culture had continuous contacts with the North Aegean coast.

On these two sites a great number of fragments and vessels, imported in the Thracian lands, were found – kylikes and kantharos (black-glazed ware); fragments with decorations in west slope style, which are very varied in color and forms of decoration; roof ceramic fragments in the Lakonian and Corinthian systems; terracotta figurines with an Anatolian origin of the motifs and scenes. The ceramic complexes dated back to the 3rd – 1st century BC.

The data collected from these recent archaeological excavations in the Eastern Rhodopes are an ideal opportunity to create a poster presentation with the ceramic materials for the 10th International Scientific Meeting on Hellenistic Pottery in Thessaloniki. The aim of the proposed study is to present in front of the best specialists in the field of Hellenistic pottery the latest finds from the Thracian sanctuaries and settlements in Eastern Rhodopes.

Νέα στοιχεία για τα κεραμικά σύνολα των Ελληνιστικών χρόνων στην ανατολική Ροδόπη. Αποτελέσματα των αρχαιολογικών ερευνών σε Tatul και Benkovski (περιοχή Kardzhali) την περίοδο 2004-2018

Ανασκαφική έρευνα σε αρκετές θέσεις των ελληνιστικών χρόνων έχει διενεργηθεί τα τελευταία 15 χρόνια στην περιοχή της ανατολικής Ροδόπης. Το θρακικό ιερό κοντά στο χωριό Tatul, στην περιοχή Momchilgrad, έχει πλήρως ερευνηθεί. Πρόσφατα ανασκαφική έρευνα άρχισε σε θέσεις κοντά στο χωριό Benkovski, περίπου 70 χλμ. από την ελληνική αποικία Μαρώνεια.

Σ' αυτήν την ενδιαφέρουσα περιοχή της ανατολικής Ροδόπης υπάρχει μια έντονη επιρροή από τις πόλεις του βόρειου Αιγαίου (Αίνος, Μαρώνεια, Άβδηρα) και πολύ σοβαρή σχέση με τα τοπικά θρακικά φύλα και τους Έλληνες αποίκους. Το ιερό του Tatul αντιγράφει πλήρως τη μνημειακή επιτύμβια- αναθηματική αρχιτεκτονική του Ελληνιστικού κόσμου. Η μεταφορά αρχιτεκτόνων, κτιστών και εμπόρων από την Ελλάδα, είναι αναμφισβήτητη. Αποτελείται από έναν περίβολο με πολλά λατρευτικά στοιχεία στο εσωτερικό. Τα αρχαιολογικά στοιχεία γύρω από το χωριό Benkovski είναι πιο παραδοσιακά: αποκαλύφθηκαν ένας οικισμός, ένα ιερό και μια νεκρόπολη. Αυτό το κύριο κέντρο του θρακικού πολιτισμού είχε συνεχείς επαφές με τις ακτές του βόρειου Αιγαίου.

Σ' αυτές τις δυο θέσεις βρέθηκε ένας μεγάλος αριθμός αποσπασματικών και ολόκληρων αγγείων, εισαγμένων στις θρακικές περιοχές, όπως κύλικες και κάνθαροι μελαμβαφείς, τμήματα με διακόσμηση τύπου «Δυτικής Κλιτύος» με μεγάλη ποικιλία χρωμάτων και μορφών διακόσμησης. Βρέθηκαν, επίσης, κεραμίδες οροφής λακωνικού και κορινθιακού τύπου, ειδώλια με ανατολική καταγωγή στα διακοσμητικά μοτίβα και τις συνθέσεις. Τα σύνολα της κεραμικής χρονολογούνται στον 3ο αιώνα π.Χ..

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τις ανασκαφές στην ανατολική Ροδόπη προσφέρουν την ευκαιρία να δημιουργηθεί ένα poster παρουσίασης του κεραμικού υλικού. Στόχος της μελέτης είναι να παρουσιασθούν στους πλέον ειδικούς επιστήμονες στον τομέα της Ελληνιστικής κεραμικής τα τελευταία ευρήματα από τα θρακικά ιερά και τους οικισμούς της ανατολικής Ροδόπης.

Hellenistic pottery from a Tumulus at Knidos

During the 2012 excavation season carried out under the leadership of Prof. Dr. E. M. Doksanaltı, a tumulus type grave was found in the necropolis area of the city, eight kilometers from Knidos on the modern highway linking Knidos and Yazıköy within an area and site called Surmenyeri/Saranda. There burials took place in three different areas of the grave. In one of these areas, at the junction of the Eastern and Western cells, a crater, a cantharus, and two bowls were found as grave gifts squeezed in a hollow on the main rock and therefore in a very dispersed position. Together with this group, a small amphora in pieces was found again. These vessels given as grave gifts date to the mid- or final-quarter of the 3rd century BC. All of the vessels uncovered in this tomb are the production of local pottery workshops in Knidos. These vessels offer the form repertoire of the Knidos workshops from the Hellenistic period to the Roman Empire (from the 3rd century BC to the second half of the 2nd century BC). But most important form is 'miniature Zenon Type' amphora which was found in this tomb. This is a new amphora type for Knidian amphora production. This miniature amphora was modeled on standard Knidian Amphora of the 3rd century BC. According to their bottom forms it appears that this small amphora is not only related with standard Knidian amphorae but also to amphorae of the potter Hioreteles from Rhodian Perea. In this presentation Knidian vessels will be introduced of this new type amphora and other less common forms.

Ελληνιστική κεραμική από έναν τύμβο της Κνίδου

Κατά την ανασκαφική περίοδο του 2012, που διενεργείται με την εποπτεία του Καθ. Δρ Ε. Μ. Doksanalti, βρέθηκε ένας ταφικός τύμβος στην περιοχή της νεκρόπολης της πόλης, 8 χλμ. από την Κνίδα, στον σύγχρονο δρόμο που ενώνει την Κνίδα με το Yazıköy, σε μια περιοχή που ονομάζεται Surmenyeri/Saranda. Εντοπίστηκαν ταφές σε τρεις διαφορετικές θέσεις του τύμβου. Σε μια από αυτές τις περιοχές, στη διασταύρωση ανατολικού και δυτικού τμήματος, σε λάξευμα του βράχου βρέθηκαν ένας κρατήρας, ένας κάνθαρος και δυο σκύφοι, που αποτελούσαν ταφικές προσφορές και γι' αυτό διατηρήθηκαν σε πολύ αποσπασματική κατάσταση. Μαζί με αυτή την ομάδα αποκαλύφθηκαν και τμήματα ενός μικρού αμφορέα. Αυτά τα ταφικά αγγεία χρονολογούνται στα μέσα ή στο τελευταίο τέταρτο του 3ου αιώνα π.Χ..

Όλα τα αγγεία, που βρέθηκαν σ' αυτόν τον τάφο, είναι προϊόντα τοπικών εργαστηρίων της Κνίδου, όπου παρουσιάζεται όλο το ρεπερτόριο των σχημάτων των εργαστηρίων της πόλης από την Ελληνιστική περίοδο ως τους ρωμαϊκούς χρόνους (από τον 3ο αιώνα π.Χ. ως το β' μισό του 2ου αιώνα π.Χ.). Το πιο ενδιαφέρον σχήμα είναι αυτό του μικρού αμφορέα τύπου Zenon, που βρέθηκε σ' αυτόν τον τάφο. Πρόκειται για νέο τύπο αμφορέα της κνιδιακής παραγωγής. Αυτός ο μικροσκοπικός τύπος του αγγείου δημιουργήθηκε βασισμένος στους κνιδιακούς αμφορείς του 3ου αιώνα π.Χ. Σύμφωνα με το σχήμα της βάσης φαίνεται ότι αυτός ο μικρός αμφορέας δε σχετίζεται μόνο με τους κνιδιακούς, αλλά και με τους αμφορείς του κεραμέα Ιεροτέλη της ροδιακής Περαίας.

Σ' αυτή την παρουσίαση των κνιδιακών αγγείων θα επικεντρωθούμε σ' αυτόν τον νέο τύπο αμφορέα και σε ορισμένα λιγότερο κοινά σχήματα.

Anfore di età tardo-classica ed ellenistica dal santuario dei cabiri a Chloe (Lemno)

Il Kabirion di Lemno, individuato negli anni '30 del secolo scorso su un promontorio a N di Efestia da una missione della Scuola Archeologica Italiana di Atene (L. Bernabò Brea: 1936-1940), e in seguito scavato, per conto della SAIA, dall'Università di Firenze (L. Beschi: 1982-1996), è uno dei contesti santuariali più rilevanti dell'Egeo settentrionale.

Oltre alle strutture sacre, testimonianti le più importanti fasi di vita del santuario, gli scavi italiani hanno restituito due enormi depositi di materiali – per lo più ceramici –, il Saggio 2-3 e il Saggio 1, databili rispettivamente all'età arcaica e all'età tardo-classica ed ellenistica (fine V– inizi II sec. a.C.). In particolare, dal Saggio 1 provengono circa 1200 vasi ricostruibili per intero che rappresentano il più cospicuo nucleo di ceramiche rinvenuto in area nord-egea per il periodo di riferimento. Tale corpus vascolare è oggi in corso di pubblicazione da parte della SAIA (M.Ch. Monaco, Università della Basilicata), la quale ha affidato a chi scrive l'incarico di studiare le anfore vinarie da trasporto.

In questo contributo, pertanto, l'attenzione sarà focalizzata questa specifica classe ceramica, composta da una cinquantina di esemplari inquadrabili tra il IV e gli inizi del II sec. a.C. Attraverso l'analisi degli aspetti tecnico-artigianali, della morfologia e, qualora presenti, di bolli, timbri ed iscrizioni (graffite e dipinte) s'intende presentare una seriazione crono-tipologica completa dei materiali anforici attestati nel Saggio 1, al fine di individuarne i centri di produzione e di definire la rete dei rapporti commerciali intessuta dal santuario in relazione ad un bene tanto prezioso per lo svolgimento del rituale misterico, quale il vino. In tale prospettiva, si cercherà inoltre di isolare e descrivere le principali caratteristiche delle anfore lemniote, finora non note in letteratura e certamente prodotte nel vicino centro di Efestia, da cui il Cabirio dipendeva amministrativamente.

Late Classical and Hellenistic amphorae from the Kabeirion at Chloe (Lemnos)

The Kabeirion at Chloe (Lemnos), discovered in the '30s of the past century on a promontory North to Hephaistia by the Italian Archaeological School of Athens (dir. L. Bernabò Brea: 1936-1940), and later excavated by the University of Florence (dir. L. Beschi: 1982-1996), is one of the most important sanctuaries in the Northern Aegean. In addition to the remains of sacred buildings, documenting the main phases of life of the site, the Italian excavations brought to light two huge deposits of materials – mostly pottery –, “Saggio 2-3” and “Saggio 1”, datable respectively to the Archaic Age and the Late Classical and Hellenistic Period (late 5th – early 2nd centuries BC). From the “Saggio 1”, in particular, come about 1200 vessels almost complete in shape, which represent the most conspicuous group of Late Classical and Hellenistic ceramics found in the whole North Aegean area. This wide corpus is now being published by the Italian Archaeological School of Athens (dir. M.Ch. Monaco, University of Basilicata).

In this paper the attention will be focused on the wine transport amphorae found in the “Saggio 1”, represented by about 50 pieces datable to the 4th and the early 2nd centuries BC. These containers will be analyzed in their technical aspects, morphology and, if present, stamps, marks and inscriptions (engraved or painted), with the purpose of presenting a complete chronological and typological seriation of them, identifying their production centers and defining the commercial network of the sanctuary in relation to a commodity so precious for the performance of the Mystery ritual, as wine was. In this perspective the contribution will try to identify and describe the main features of Lemnian amphorae, so far unknown in the archaeological literature and certainly manufactured in the city of Hephaistia, from which the Kabeirion administratively depended.

Χρονολογική προσέγγιση του «ομηρικού» σκύφου της Δημητριάδος από τα εργαστήρια της Πέλλας (;) με βάση το ταφικό του σύνολο

Η μελέτη όλων των δεδομένων που αφορούν το «κλειστό» ταφικό σύνολο από τη Δημητριάδα, στο οποίο ανήκει ο «ομηρικός» σκύφος που αποδίδεται στα εργαστήρια της Πέλλας (Αργ. Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, Πρακτικά της 9^{ης} Διεθνούς Επιστημονικής Συνάντησης για την Ελληνιστική Κεραμική, Αθήνα 2018, I, 335-343), αναμένεται να συντελέσει στην ακριβέστερη χρονολογική προσέγγιση του ίδιου του σκύφου και ίσως θα έχει, επίσης, ενδιαφέρον για τις μήτρες παραγωγής ανάλογης ανάγλυφης κεραμικής της Πέλλας.

Chronological approach of the “homeric” skyphos from Demetrias, from the Pella workshop (?), based on its burial content

The study of all the data concerning the “closed” burial set of Demetrias, which includes the “Homeric” bowl (skyphos) that is attributed to the workshops of Pella (Arg. Doulgeri-Intzesiloglou, Proceedings of the 9th International Scientific Meeting on Hellenistic Pottery, Athens, 2018, I, 335-343), is expected to contribute to the more precise chronological approach of the skyphos itself and may also be of interest to the moulds for the production of relevant relief pottery in Pella.

Η χρονολόγηση της Ελληνιστικής κεραμικής.

Μεθοδολογία και ιστορικό πλαίσιο

Η χρονολόγηση της Ελληνιστικής κεραμικής αποτελεί θεμελιώδες ζήτημα της έρευνάς της και βεβαίως όχι μόνο της κατηγορίας του συγκεκριμένου αρχαιολογικού υλικού. Με αφετηρία την εμπειρία και τους ερευνητικούς τρόπους που παρέδωσαν παλαιότεροι σπουδαίοι ερευνητές, όπως ο Η. Thompson, διαμορφώθηκε και υιοθετήθηκε από τους σημερινούς αρχαιολόγους η μεθοδολογία για την προσέγγιση του ερωτήματος της χρονολόγησης. Στις Επιστημονικές Συναντήσεις για την Ελληνιστική κεραμική η χρονολόγηση και η σχετική μεθοδολογία της αποτέλεσαν το σταθερό κύριο χαρακτηριστικό τους, όπως και σε όλο και περισσότερα ερευνητικά προγράμματα ή έργα κατά τη διάρκεια του β' μισού του 20ού αιώνα κ.εξ.. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της συζήτησης ή της εφαρμογής των τρόπων χρονολόγησης παρατηρούνται, επίσης άλλοι παράπλευροι παράγοντες, (ιστορικοί, κοινωνικοί, τεχνικοί κ.λπ.), οι οποίοι επηρεάζουν αποφασιστικά τα συμπεράσματα της έρευνας ως προς την χρονολόγηση της κεραμικής που μας απασχολεί. Το νέο αρχαιολογικό υλικό για την Ελληνιστική Εποχή στον Ελληνικό κόσμο, που έχει προκύψει κατά τις τελευταίες δεκαετίες, προσφέρει γόνιμο έδαφος επανεξέτασης του προβλήματος για τη χρονολόγηση της Ελληνιστικής κεραμικής.

Dating Hellenistic pottery.

Methodology and historical context

Dating Hellenistic pottery has been an essential element of its study that surely does not pertain exclusively to this specific archaeological material. The methodology by which the question of dating is nowadays approached by archaeologists has been formulated and adopted based on the experience and the research methods developed by significant scholars of the past, such as H. Thompson. In the Scientific Meetings on Hellenistic Pottery dating and its methodology have been invariably the main topic discussed, as is the case with an increasing number of research programmes or projects that took place from the mid-20th century onwards. However, during the relevant debate or the application of dating methods a number of subsidiary parameters (historical, social, technical etc.) are identified that influence decisively the findings of research with reference to the dating of the pottery in question. The new archaeological material that has come forth over the last decades on the Hellenistic period across the Greek world provides fertile ground for the reconsideration of the issue of dating Hellenistic pottery.

Some aspects of Import the Black-Glazed pottery at the Bosphorus in the Hellenistic time

Bosporian Kingdom was located on the northeastern periphery of the ancient Greek world: in the Eastern Crimea, on the Taman peninsula and along the eastern coast of Meotida to the mouth of the Tanais River. The remoteness from the main centers of Greek culture and close connection with the local population became the cause of some of its features. In this regard, the complex of imported Black Glazed pottery is of particular interest. Based on analysis of more than 3000 vessels, some interesting observations, concerning the import of the Black-Glazed pottery at the Bosphorus in the Hellenistic time, were made.

The undisputed leader among exporters of Black-Glazed pottery in the Northern Black Sea region in general, and in the Bosphorus in particular, was Attica. But the share of attic import begins to decline after the 60s of the 3rd century BC and drastically reduced at the end of 3rd – 2nd century BC, and along with this there is an increase in both the total number and the percentage of ceramics from other centers. Most of them came from some Asia Minor centers and Aegean Sea Islands, Macedonia and the Western Black Sea sites, very rarely found ceramics from Boeotia and Peloponnese.

Analysis of ceramic findings (stamped decoration, West Slope pottery, the presence of rare vessel shapes) suggest that one or more workshops in Attica were focused on manufacturing products for the Black Sea region and for the Bosphorus, in particular, in a certain chronological period.

In addition, the study of the complex of finds from some Bosphorus sites (Panticapaeum, Tanais, the Krutoy Bereg settlement in the Eastern Crimea) allows us to somewhat narrow the chronology of the late Black-Glazed kantharos of Pontic pottery group.

Μερικές παρατηρήσεις για την εισαγμένη μελαμβαφή κεραμική του Βοσπόρου των Ελληνιστικών χρόνων

Το βασίλειο του Βοσπόρου βρισκόταν στη νοτιοανατολική περιφέρεια του αρχαίου ελληνικού κόσμου: στην Ανατολική Κριμαία, στη χερσόνησο του Ταμπα και κατά μήκος της ανατολικής ακτής της Μεώτιδας στις εκβολές του ποταμού Τάναη. Η μεγάλη απόσταση από τα κύρια κέντρα του ελληνικού πολιτισμού και ο στενός σύνδεσμος με τον τοπικό πληθυσμό έγιναν αιτία να διαμορφωθούν ορισμένα χαρακτηριστικά του. Από αυτήν την άποψη το σύνολο της εισαγμένης μελαμβαφούς κεραμικής αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Με βάση την ανάλυση περισσότερων από 3.000 αγγείων, έγιναν ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις, που αφορούν στην εισαγωγή μελαμβαφούς κεραμικής στον Βόσπορο στα ελληνιστικά χρόνια.

Αδιαμφισβήτητα πρωτεία ανάμεσα στους εξαγωγείς μελαμβαφούς κεραμικής στην περιοχή του βόρειου Εύξεινου Πόντου γενικά και στο Βόσπορο ειδικότερα, είχε η Αττική. Αλλά οι αττικές εισαγωγές αρχίζουν να μειώνονται μετά τη δεκαετία του '60 του 3ου αιώνα π.Χ. και να περιορίζονται δραστικά στο τέλος του 3ου- αρχές 2ου αιώνα π.Χ.. Ταυτόχρονα υπάρχει μια αύξηση στον αριθμό και την ποσότητα της κεραμικής από άλλα κέντρα. Τα περισσότερα αγγεία προέρχονται από κέντρα της Μ. Ασίας και των νησιών του Αιγαίου, τη Μακεδονία και τη δυτική Μαύρη θάλασσα, πολύ σπάνια από τη Βοιωτία και την Πελοπόννησο.

Η ανάλυση των κεραμικών ευρημάτων (διακόσμηση με σφραγίδες, τύπου «Δυτικής κλιτύος», παρουσία σπάνιων σχημάτων αγγείων) υποδεικνύουν ότι ένα ή και περισσότερα αττικά εργαστήρια εστίαζαν στην κατασκευή προϊόντων για διάθεση στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου και του Βοσπόρου και ιδιαίτερα σε μια συγκεκριμένη χρονολογική περίοδο.

Επιπροσθέτως, η μελέτη του συνόλου των ευρημάτων από μακρινές περιοχές του Βοσπόρου (Παντικάπαιο, Τανάις, οικισμός Krutoy Bereg στην ανατολική Κριμαία) μας επιτρέπει μια σχεδόν ακριβή χρονολόγηση του ύστερου μελαμβαφούς κανθάρου της ομάδας των ποντικών αγγείων.

Πρώιμη Ελληνιστική κεραμική από τον αποθέτη στο Νότιο Αίθριο του Ασκληπιείου της Αρχαίας Μεσσήνης

Οι συστηματικές ανασκαφές στην αρχαία Μεσσήνη υπό τη διεύθυνση του Καθηγητή Π. Θέμελη, αποκάλυψαν τη δεκαετία του '90, νότια από τον βωμό του ναού του Ασκληπιού και της Μεσσήνης (αρχές 2ου αιώνα π.Χ.), έναν αβαθή αποθέτη/λάκκο όπου είχαν απορριφθεί διάφορα αντικείμενα μετά την καταστροφή της δεύτερης φάσης ενός διμερούς λατρευτικού κτίσματος (τέλος 4ου ή αρχές 3ου αιώνα π.Χ.), το οποίο ήταν αφιερωμένο σε χθόνιες θεότητες (ήρωα και ηρωίδα, πιθανόν στη Μεσσήνη και τον Ασκληπιό). Τα ευρήματα περιλαμβάνουν θραύσματα πήλινων αγγείων, οστά ζώων και πολυάριθμα αναθήματα, όπως άωτα σκυφίδια, κανθαρίσκους, ειδώλια και μήτρες ειδωλίων, ομοιώματα ανθρώπινων μελών, πλακίδια με παραστάσεις ηρώων και ηρωίδων, θραύσματα χάλκινων ελασμάτων και χάλκινα νομίσματα. Ο στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι αφενός η παρουσίαση του χαρακτήρα και των κατηγοριών της κεραμικής, αβαφούς και μελαμβαφούς, με βάση τη μορφολογική τους ταξινόμηση, και αφετέρου η συζήτηση για την προέλευση της κεραμικής, η οποία αποτελεί ως επί το πλείστον προϊόν τοπικών εργαστηρίων. Οι τύποι των αγγείων από τον αποθέτη εντάσσονται κυρίως στην παράδοση της δυτικής Πελοποννήσου, χωρίς να αποκλείεται ο συσχετισμός τους και με άλλα εργαστήρια παραγωγής πρώιμης Ελληνιστικής κεραμικής εντός και εκτός Πελοποννήσου. Παράλληλα θα επιχειρηθεί η χρονολογική ταξινόμηση της κεραμικής προκειμένου να διαλευκανθούν ζητήματα χρονολόγησης των οικοδομικών καταλοίπων του λατρευτικού κτίσματος με το οποίο συνδέεται ο αποθέτης και το οποίο, πιθανόν, εντασσόταν στο πρώιμο Ασκληπιείο της Μεσσήνης. Τέλος, θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα πρόσφατης μελέτης σχετικά με τα ειδολογικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των εγχώριων, μεσσηνιακών πηλών, ως μία πρώτη συμβολή προς τη διερεύνηση των παραγόντων που συνετέλεσαν στη διαμόρφωση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων των Ελληνιστικών εργαστηρίων κεραμικής στη γεωγραφική περιφέρεια της Μεσσηνίας.

Early Hellenistic pottery from a debris pit in the South of the temple of Asclepius in ancient Messene

The systematic excavations in ancient Messene, under the direction of Prof. P. Themelis, in the 90's, revealed south of the altar of the temple of Asclepius and Messene (early 2nd century BC), a shallow debris pit. Inside the pit, various objects were disposed of after the destruction of the second phase of a nearby cult building (end of the 4th or beginning of the 3rd century BC) dedicated to chthonic deities (a hero and a heroine, possibly Messene and Asclepius). The finds include pottery fragments, animal bones and numerous votive offerings, such as miniature kantharoi and small bowls, terracotta figurines and moulds, clay votive replicas of human body parts, fragments of relief clay plaques depicting heroes and heroines, bronze sheets, and coins. The aim of this paper is to discuss the character of the pottery found in the pit, present the different categories of pots, both glazed and unglazed, and discuss their provenance, which seems to be primarily local/regional. The pottery types from the debris pit seem to fall under the early Hellenistic tradition of the western Peloponnese, but associations with workshops in other parts of the Peloponnese and beyond are not to be excluded. Furthermore, pottery dating will be tackled in this paper in an attempt to shed light on the date of the cult building, probably part of the early sanctuary of Asclepius, to which the pit has been associated. Finally, the results of a recent study on the qualitative characteristics of Messenian clays, based on the pottery analysis from the pit, will be presented as a first step towards tracing the imprint of Hellenistic ceramic workshops in the wider region of Messenia.

Archeologia della produzione a Gela: il contributo della ceramica ellenistica

Nell'ambito di una ricerca che, tenendo conto anche dei risultati delle analisi archeometriche, ha affrontato le produzioni di Gela dall'età arcaica fino all'età medievale, è stato affrontato il problema della ceramica ellenistica a vernice nera, al quale hanno contribuito anche i rinvenimenti di materiali relativi alla presenza di officine locali. Lo studio, condotto sulla ceramica restituita dagli scavi del settore occidentale della collina di Gela, dove la città, durante il IV secolo, avrebbe trasferito il suo centro, sovrappoendosi alla più antica necropoli, ha portato ad interessanti risultati che investono diversi aspetti della vita di Gela in età ellenistica.

Sinopean Polychrome Relief Ceramics - Ideas on Workshop(s) and Potter(s)

A specific group of ceramics preserved within the storerooms of the Sinop Archaeological Museum especially attract attention with their extraordinary decoration programmes given through polychromy and relief scenes. Named as "Plakettenvasen auf Sinope" before, nowadays this ceramic ware had started to be better known as the "Sinopean Polychrome Relief Ceramics".

This ware group was superficially studied before through the evaluation of only a few specimens and was tentatively dated to the first half of the 4th century BC. However recent and more into depth studies abled us to place this ware group further into the last quarter of the 4th century BC. Recent studies not only changed the date of this ceramic ware but also revealed new ideas on its production and purpose of use. However, recent studies did not focus so far on the question of the workshop(s) and potter(s) of this ceramic ware. This paper will put out the first scientific trial to shed light on this important absence. In order to answer the questions related to where and by whom this ceramic ware was produced especially the relief decorations with mythological and religious scenes will be stylistically evaluated. Both similarities and differences will be drawn for a better understanding the case of the workshop(s) and potter(s) that produced this extraordinary ceramic ware.

Πολύχρωμη ανάγλυφη κεραμική από τη Σινώπη.

Σκέψεις για εργαστήρια και τεχνίτες

Μία ιδιαίτερη ομάδα κεραμικής, η οποία φυλάσσεται στις αποθήκες του Αρχαιολογικού Μουσείου της Σινώπης, κρίνεται ενδιαφέρουσα λόγω της ιδιαίτερης διακόσμησης της, η οποία επιτυγχάνεται με την πολυχρωμία αλλά και με τις ανάγλυφες μορφές. Η κατηγορία αυτή ήταν παλαιότερα γνωστή με την ονομασία «Αγγεία με επιθετες ανάγλυφες μορφές από τη Σινώπη», ενώ στις μέρες μας χρησιμοποιείται όλο και πιο συχνά ο όρος «Πολύχρωμη ανάγλυφη κεραμική από τη Σινώπη».

Η συγκεκριμένη κατηγορία κεραμικής είχε μελετηθεί παλαιότερα αλλά επιφανειακά, καθώς χρησιμοποιήθηκαν μόνον λίγα παραδείγματα, και γενικά χρονολογήθηκε στο α΄ μισό του 4ου αιώνα π.Χ.. Ωστόσο, νεότερες και πιο εμπειριστατωμένες μελέτες επιτρέπουν την χρονολόγηση της κατηγορίας μάλλον στο τελευταίο τέταρτο του 4ου αιώνα π.Χ.. Οι πρόσφατες μελέτες μάλιστα δεν αλλάζουν μόνον την χρονολόγηση της κατηγορίας, αλλά οδηγούν και σε νέες σκέψεις σχετικά με την παραγωγή και την χρήση της, χωρίς, ωστόσο, να επικεντρώνονται στο θέμα των εργαστηρίων και των τεχνιτών, μία έλλειψη που θα προσπαθήσει να καλύψει η παρούσα μελέτη. Βασικό εργαλείο στη διερεύνηση των ερωτημάτων αυτών θα αποτελέσει ιδιαίτερως η ανάλυση των ανάγλυφων μορφών με μυθολογικό ή θρησκευτικό περιεχόμενο, ενώ οι ομοιότητες και οι διαφορές που θα προκύψουν θα βοηθήσουν στην κατανόηση των εργαστηρίων και των τεχνιτών αυτής της ιδιαίτερης κατηγορίας κεραμικής.

**Η Θήβα στη μετάβαση από τους κλασικούς χρόνους
στην Ελληνιστική Εποχή.
Ευρήματα κεραμικής από την ανασκαφή ελληνιστικής οικίας
στην Κάτω Πόλη των Θηβών**

Η καταστροφή της Θήβας τον Αύγουστο 335 π.Χ. από τους Μακεδόνες θα σημάνει το πρόωρο τέλος της Κλασικής Εποχής για την πόλη. Οι αρχαίες πηγές αναφέρονται διεξοδικά στην άλωση και την ολοκληρωτική καταστροφή της, γεγονός που οδήγησε στην ερήμωσή της επί σχεδόν δύο δεκαετίες. Ωστόσο, κανένα ανασκαφικό εύρημα μέχρι σήμερα δεν είχε ταυτιστεί με βεβαιότητα με την καταστροφή του 335 π.Χ..

Το 2002 μια σωστική ανασκαφή έφερε στο φως μικρό τμήμα κτιρίου Κλασικής Εποχής, το οποίο είχε καταστραφεί από πυρκαγιά. Πολύ αργότερα από την εγκατάλειψη του Κλασικού κτιρίου και στον ίδιο χώρο -την Κάτω Πόλη των Θηβών- ανεγέρθηκε μια Ελληνιστική οικία με εσωτερική αυλή και πηγάδι.

Η εύρεση του Κλασικού στρώματος έθεσε ορισμένα ενδιαφέροντα ερωτήματα: συνδέεται με την καταστροφή του 335 π.Χ. ή αποτυπώνει κάποιο τυχαίο γεγονός; Ποιες πληροφορίες προσφέρει σχετικά με τις συνθήκες καταστροφής του κτιρίου; Πώς εξηγείται η μακροχρόνια εγκατάλειψη της θέσης και ποια η σχέση της νεότερης ύστερης Ελληνιστικής οικίας με τα παλαιότερα κατάλοιπα;

Στο παρόν άρθρο θα επιχειρήσουμε την ερμηνεία των προαναφερθέντων αρχαιολογικών δεδομένων και την τυχόν σύνδεσή τους με ιστορικά γεγονότα.

KALLIGA KYRIAKI

**Thebes at the transition period from the Classical time
to the Hellenistic era.
Pottery finds from the excavation of a Hellenistic house
at Thebes Kato Polis**

The destruction of Thebes in August of 335 B.C. by the Macedonians will sign the end of the classical era for the city. The ancient literary sources refer extensively to the fall and total destruction which led to the desolation of Thebes for almost two decades. However, to date, there is no archaeological find which has been identified with the destruction of 335 BC with certainty.

In 2002 a small rescue excavation brought to light a small part of a building of the classical period, which was destroyed by fire. A long time after the abandonment of the classical building at the same place- Thebes Kato Polis- a Hellenistic house was built with internal court and well.

The finding of the classical stratum led to some interesting questions: has it been connected with the destruction of 335 BC or presents a random incident? What

kind of information can we learn about the conditions of the destruction of the building? How can we explain the long-time abandonment of the site and what is the connection between the late Hellenistic house and the older relics?

In the present article we will try to comprehend the above archaeological data and the possible connection with historical facts.

Όψιμη Ελληνιστική κεραμική από τα στρώματα καταστροφής του Μητρώου της Βεργίνας.

Η περίπτωση της ερυθροβαφούς κεραμικής

Στο μέσον σχεδόν της αρχαίας πόλης των Αιγών, σε μία περιοχή που διαμορφώνεται ανάμεσα σε δύο χειμάρρους, αποκαλύφθηκε το 1990 το Ιερό της Μητέρας των Θεών. Η ανασκαφή διέκρινε τρεις φάσεις οικοδόμησης – χρήσης του χώρου, από τα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. έως και την ολοκληρωτική καταστροφή και εγκατάλειψη του χώρου στα μέσα του 2ου αιώνα π.Χ..

Στο οικοδομικό συγκρότημα, που αποκαλύφθηκε κατά τη διάρκεια της ανασκαφής, διαπιστώθηκαν πολλοί επί μέρους χώροι, από τους οποίους σπουδαιότεροι είναι δύο μεγάλοι χώροι συγκέντρωσης, «ο κεντρικός χώρος» και «ο χώρος των ειδωλίων και των κλειδιών». Πρόκειται για στεγασμένα δωμάτια μεγάλων διαστάσεων, όπου το παχύ στρώμα κεραμιδιών προστάτεψε πάνω στο δάπεδο τα, κατά κύριο λόγο, πήλινα ευρήματα. Πρόκειται κυρίως για αγγεία, ειδώλια, αγνύθες και ιδιαίτερης λατρευτικής χρήσης πήλινα αντικείμενα, αλλά και ικανό αριθμό νομισμάτων.

Στην προηγούμενη Διεθνή Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική (Θ', Θεσσαλονίκη 2012) παρουσιάστηκε το σύνολο των λύχνων που βρέθηκαν στα στρώματα καταστροφής του Μητρώου. Η παρούσα ανακοίνωση επικεντρώνεται στην ερυθροβαφή Ελληνιστική κεραμική (Ε5) που βρέθηκε στο Μητρώο, με έμφαση στα παραδείγματα που προέρχονται από τα στρώματα καταστροφής, ενώ παράλληλα παρουσιάζεται και συνεκτιμάται η υπόλοιπη κεραμική των στρωμάτων αυτών και φυσικά οι νομισματικές ενδείξεις που προέκυψαν κατά την ανασκαφή.

Late Hellenistic pottery from the destruction layers at Metroon, Vergina.

The case of "Eastern Sigillata"

The Sanctuary of the Mother of the Gods was revealed in 1990, in an area between two streams, almost in the middle of the ancient city. According to the excavation data, three phases were identified dated from the end of the 4th century BC until its total destruction and abandonment in the middle of the 2nd century BC.

In the discovered building complex many individual rooms were revealed, the most important of which are two large concentration areas, the "Central Space" and the "Space with figurines and keys". These areas were large and covered by tiles, and the thick layer of tiles protected the, mainly, clay finds which were found on the floor. These are mainly vases, figurines, loom weights and special ritual use pottery, and a sufficient number of coins.

In the previous International Scientific Meeting on Hellenistic Pottery (9th, Thessaloniki 2012) presented all the lamps found in the destruction layers of Metroon. This paper focuses on the red-slipped pottery (Eastern Sigillata) which were found in the Metroon, with emphasis in the examples derived from the destruction layers, while at the same time the remaining pottery of these layers is taken into account, including the monetary evidence produced by the excavation.

A Group of Mouldmade Wares from Ionia

In this paper, a group of mouldmade ware will be introduced in terms of fabric, shape and decoration characteristics. These examples consist of bowls and as well as a jug. Bowls have a slightly incurves rim and hemispherical thin-walled body. The typical red or gray fabric is composed of a hard, micaceous texture with a smaller amount of calcareous inclusions. The glaze is usually described as black and red, sometimes also reddish or brownish. They generally are decorated with imbricate and floral motifs with long petals, flowers, rosettes, ivy, spirals. Some bowls also displayed figural scenes, such as single figures or small groups with animals. The upper rim consists of small rosettes, meander, palmettes, ionic or lesbian kymation frizes. The medallion is decorated in ridges, rosettes and beading. The most unique example of this group is a bowl with Dionysos mask. Hellenistic drinking vessels which are part of a collection belonging to Rezan Elbeyli, are dated during the 2nd-1st centuries BC. according to their stylistic characteristics. Besides the identification of the typo-chronology of the region, they contribute to the research of cultural distribution and interaction.

Μία ομάδα ανάγλυφων αγγείων από την Ιωνία

Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστεί μία ομάδα ανάγλυφων αγγείων σε σχέση με τον πηλό, το σχήμα και τα διακοσμητικά χαρακτηριστικά. Τα παραδείγματα αφορούν σκύφους και μία οinoχόη. Οι σκύφοι έχουν χείλος που στρέφεται ελαφρώς προς τα μέσα και ημισφαιρικό σώμα με λεπτά τοιχώματα. Ο τυπικός ερυθρός και φαιός πηλός έχει σκληρή υφή με μεγάλη περιεκτικότητα σε μίκα και μικρότερη ποσότητα ασβεστολιθικών προσμίξεων. Το γάνωμα συνήθως περιγράφεται ως μελανό και ερυθρό και σε ορισμένες περιπτώσεις ως ερυθρωπό ή καστανόχρωμο. Σε γενικές γραμμές η διακόσμηση αποτελείται από διαπλεκόμενα και φυτικά θέματα με μακριά πέταλα, άνθη, ρόδακες, κισσόφυλλα, σπείρες. Ορισμένοι σκύφοι διακοσμούνται με διηγηματικές σκηνές, όπως μεμονωμένες μορφές ή μικρές ομάδες ζώων. Η άνω επιφάνεια του χείλους φέρει μικρούς ρόδακες, μαϊάνδρο, ανθέμια, ζωφόρους με ιωνικό ή λέσβιο κυμάτιο. Το μέταλλο κοσμείται με ακτίνες, ρόδακες και κουκκίδες. Το πιο ιδιαίτερο παράδειγμα αυτής της ομάδας αφορά έναν σκύφο με διονυσιακή μάσκα. Τα ελληνιστικά αγγεία πόσης που αποτελούν τμήμα της συλλογής του Rezan Elbeyli χρονολογούνται στο 2ο και 1ο αιώνα π.Χ. σύμφωνα με τα τεχνολογικά χαρακτηριστικά τους. Τα παραπάνω αγγεία, εκτός από τη γνώση της τυπολογίας και της χρονολόγησης, διαφωτίζουν θέματα σχετικά με την πολιτισμική διασπορά και αλληλεπίδραση.

ΚΑΡΑΜΑΛΙΚΗ ΝΟΤΑ

Φιάλες με διακόσμηση τύπου «Δυτικής Κλιτύος» από το Ρέθυμνο

Οι σωστικές ανασκαφικές έρευνες της εφορείας Αρχαιοτήτων Ρεθύμνου στην περιοχή της Αγίας Ειρήνης έχουν φέρει στο φως τμήματα οικισμού των ελληνιστικών χρόνων. Η θέση του οικισμού στην κορυφή και τα ανώτερα άνδηρα οχυρωμένου λόφου, σε κοντινή απόσταση από την παράλια θέση της Ρίθυμνας υποδεικνύει τη στενή σχέση του με το οικιστικό κέντρο της αρχαίας πόλης.

Πολλά από τα δωμάτια που ανασκάφηκαν διέσωζαν την σκευή της τελικής φάσης χρήσης τους σε κλειστά σύνολα, σφραγισμένα από τα στρώματα καταστροφής. Στην κεραμική που απέδωσαν περιλαμβάνονται παραδείγματα του σχετικά σπάνιου, για την Κρήτη, τύπου της φιάλης με διακόσμηση «Δυτικής κλιτύος».

Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν τα σχετικά αγγεία και ειδικότερα η καλύτερα διατηρημένη φιάλη με ανάγλυφη κεφαλή Μέδουσας στον πυθμένα. Με βάση τα μορφολογικά του χαρακτηριστικά το αγγείο εντάσσεται στην παραγωγή κρητικού εργαστηρίου, ενώ ο ζωγραφικός του διάκοσμος με διακοσμητικά μοτίβα ασυνήθιστα για τον τύπο, παρουσιάζεται περισσότερο «φιλόδοξο» σε σχέση με τα δημοσιευμένα παραδείγματα.

KARAMALIKI NOTA

Cups with interior “West Slope” style decoration from Rethymno

Rescue excavations of the local Ephorate at the site of Agia Eirini in Rethymno have brought to light the remains of a Hellenistic settlement. Located at a fortified hill, in a short distance from the site of Rithymna, the settlement must be considered part of the ancient city.

A lot of the excavated rooms were found sealed by their destruction levels. As a result, the contains of the last occupational phase were found intact on the floors. In the pottery repertoire of the settlement a few cups with interior decoration in the “West Slope” style are included, of a type not very common in Crete.

These vases will be presented here, specifically a well preserved “Medusa Bowl”. The vase is of Cretan origin, according to its characteristics, with an “ambitious” decoration, using uncommon motives, in comparison to the known examples.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑ ΙΟΥΛΙΑ

Κεραμική από λάκκο εγκαινίων στην Αμβρακία

Στην επιτοίχια ανακοίνωση θα παρουσιαστεί η κεραμική από τον λάκκο εγκαινίου που βρέθηκε στη σωστική ανασκαφή του οικοπέδου Βενέτη στην Άρτα κατά τα έτη 2002-2003. Στο οικόπεδο, το οποίο βρίσκεται στο κέντρο της σύγχρονης πόλης, σε μια περιοχή που στην αρχαιότητα ταυτιζόταν με το διοικητικό και θρησκευτικό κέντρο της Αμβρακίας, αποκαλύφθηκε οικοδομική νησίδα με οικίες και ενδιάμεσο αποχετευτικό αγωγό. Ο λάκκος συνδέεται με τη δεύτερη οικοδομική φάση, μιας εκ των οικιών αυτών και χρονολογείται στο τέλος του 4ου – αρχές του 3ου αιώνα π.Χ.. Περιείχε περίπου 130 μικκύλα αγγεία, θραύσματα πήλινων ειδωλίων και ανάγλυφων πλακιδίων, ένα πήλινο ομοίωμα καρπού, οστάρια και απανθρακωμένους σπόρους. Λάκκοι εγκαινίων βρίσκονται συχνά κατά την ανασκαφή οικιών της Αμβρακίας, όπου και επιχωριάζουν. Ο μεγάλος συγκριτικά αριθμός των αγγείων που βρέθηκαν, συνήθως κυμαίνονται από 5 έως 60, προσφέρει τη δυνατότητα της εκ νέου μελέτης των αγγείων της κατηγορίας, τα οποία έχουν ως επί το πλείστον συνδεθεί με οικιακή λατρεία. Στην ανακοίνωση γίνεται η τυπολογική και χρονολογική κατάταξη των αγγείων του λάκκου και επιχειρείται η συναγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τη σύνδεσή τους με την τοπική κεραμική παραγωγή.

ΚΑΤΣΑΔΗΜΑ ΙΟΥΛΙΑ

Pottery from a foundation offering in Ambracia

This poster presents the pottery from a foundation offering, found in the rescue excavation of Veneti plot in Arta (2002- 2003). The plot lies in the center of the modern city, in an area, which in antiquity belonged to the public and religious center of Ambracia. The plot bore the remains of a residential area, namely an insula with building complexes separated by a drainage channel. The foundation offering was found in a building sacrifice, that marked the second phase of the remodeling of one of these houses, dated in the late fourth-/early third century BC. The foundation offering contained 130 miniature vessels, terracotta figurines and relief plaques, a terracotta model fruit, bones and three carbonized seeds. Foundation offerings are often found in the rescue excavations of Ambracia and constitute a local characteristic. The comparably large number of vessels found in Veneti plot - usually ranging from 5 to 60 - offers the possibility to re-examine these types of vessels, which are mostly associated with house cult. Hence, fabric, form and typology are being discussed, and classification is made accordingly. An effort is also made to establish its connection to the local ceramic production.

ΚΑΤΣΑΛΗ ΣΟΦΙΑ, ΒΟΥΖΑΡΑ ΓΑΡΥΦΑΛΛΙΑ

Κεραμική από ταφικό σύνολο στην Ανθηδόνα

Στη θέση Παξιμάδα, στην περιοχή της αρχαίας Ανθηδόνας, ερευνήθηκε οικογενειακό ταφικό μνημείο, που χρονολογείται από τα μέσα του 2ου αιώνα π. Χ. έως τις αρχές του 1ου αιώνα π.Χ.. Όπως διαπιστώθηκε από την μελέτη ανήκει σε διακεκριμένο αθλητή. Η γεωγραφική θέση του ευρήματος αποτελεί κομβικό σημείο για την σύνδεση της Βοιωτίας με την Εύβοια και εξαιρετικό σταθμό στο θαλάσσιο δρόμο του Ευβοϊκού κόλπου.

Σκοπός της μελέτης της κεραμικής που προέρχεται από το ταφικό σύνολο, κτερίσματα και εξωτερικές προσφορές, είναι να διαπιστωθεί η παραγωγή τοπικής κεραμικής στην αρχαία Ανθηδόνα και οι επιρροές της από την Εύβοια και την Βοιωτία, καθώς και ο εμπορικός ρόλος της περιοχής.

**ΚΟΡΚΑ ΕΛΕΝΑ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΓΛΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, ΡΙΓΑΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ,
ΛΙΑΤΣΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

Ταφές Ελληνιστικών χρόνων από την αρχαία Τενέα

Από το 2013, στο πλαίσιο του εγκεκριμένου ερευνητικού προγράμματος «Tenea Project», διεξάγεται συστηματική αρχαιολογική έρευνα στο Χιλιομόδι Κορινθίας, η οποία περιλαμβάνει συστηματική ανασκαφή, ευρείας έκτασης επιφανειακή έρευνα αλλά και γεωφυσικές διασκοπίσεις.

Σκοπός του προγράμματος είναι ο εντοπισμός της αρχαίας Τενέας, κώμη, κατά την αρχαιότητα, στην περιφέρεια της Κορίνθου, η οποία σύμφωνα με τον Πausανία, ιδρύθηκε από Τρώες αιχμαλώτους που μετέφερε ο Αγαμέμνονας από την Τένεδο και τους εγκατέστησε στην πεδιάδα από την οποία διέρχονταν η συντομότερη οδός που ένωνε την Κόρινθο με το Άργος. Τα μέχρις σήμερα ανασκαφικά αποτελέσματα αποδεικνύουν την αδιάλειπτη ιστορία της Τενέας από τους μυκηναϊκούς έως τους υστερορωμαϊκούς χρόνους, όπου συνέχισε να διατηρεί την αίγλη της, δεδομένου ότι υπήρξε η μοναδική πόλη της Κορίνθου που δεν καταστράφηκε από τους Ρωμαίους το 146 π.Χ..

Στην επικείμενη ανακοίνωσή μας θα εστιάσουμε κυρίως στο τμήμα του νεκροταφείου ελληνιστικών χρόνων που εντοπίστηκε στην περιοχή τα έτη 2017-2018. Συγκεκριμένα πρόκειται για τάφους που εκτείνονται περιμετρικά μιας δεξαμενής ελληνιστικών χρόνων και είναι υποκείμενοι ενός υπέργειου δίχωρου ρωμαϊκού ταφικού μνημείου. Οι ταφές είναι πλούσια κτερισμένες και τα ευρήματα προσδίδουν σημαντικά στοιχεία στην έρευνα για την δραστηριότητα της αρχαίας Τενέας κατά τους ελληνιστικούς χρόνους, καταδεικνύοντας την ακμή και ευρωστία της ως δορυφόρος της Κορίνθου.

**KORKA ELENA, EVAGGELOGLU PARASKEVI, RIGATOU ALEXANDRA,
LIATSIOS GEORGE**

Hellenistic burials from ancient Tenea

Since 2013, systematic archaeological research is conducted in Chiliomodi in the Corinthia, which includes systematic excavation, wide-ranging surface, geological and geophysical survey.

The program aims to identify and bring to light the ancient city of Tenea, a town in the region of Corinth, which, according to Pausanias, was settled by the Trojan war-prisoners or the inhabitants from Tenedos, who were transported by Agamemnon and established in the valley after the fall of Troy. Tenea was selected for its strategic position as it lies on the shortest road connecting Corinth and Argos. The excavation results to date demonstrate the diachronic history of Tenea from the Mycenaean to the Late Roman times, during which period the city continued to preserve its glory since it was the only city of Corinth that was not destroyed by

the Romans in 146 BC.

In the upcoming conference we will focus mainly on part of the Hellenistic cemetery discovered in the region in the years 2017-2018. Specifically, we shall present an organized cemetery of graves that extend around a cistern of Hellenistic times and a super positioned overground dual-chamber Roman burial monument. The burials were very rich and the finds offer important data in regard to the society of ancient Tenea during Hellenistic times and its practices.

Παραδείγματα της ύστερης φάσης της αττικής αγγειογραφίας με απεικόνιση κεφαλών γυναικείων μορφών που αποδίδονται αυθύπαρκτες σε ερυθρόμορφες πελίκες από τις Νεκροπόλεις της Μυτιλήνης

Στην παρούσα μελέτη αξιοποιούνται αδημοσίευτα και δημοσιευμένα παραδείγματα της ύστερης φάσης της αττικής αγγειογραφίας με απεικόνιση κεφαλών γυναικείων μορφών που αποδίδονται αυθύπαρκτες σε ερυθρόμορφες πελίκες της κατηγορίας Kerch. Τα αγγεία προέρχονται από τις κύριες και δευτερεύουσες Νεκροπόλεις της Μυτιλήνης, και εξετάζονται, όπου αυτό είναι δυνατόν, σε σχέση με τα συνευρήματά τους.

Οι πελίκες με απεικόνιση γυναικείων κεφαλών και προτομών ζώων αποτελούν την πολυπληθέστερη κατηγορία εισαγμένων ερυθρόμορφων αγγείων που έχουν εντοπισθεί στις νεκροπόλεις της Μυτιλήνης με αντιπροσωπευτικά παραδείγματα από γνωστά εργαστήρια και ζωγράφους (Group G, Amazon Painter, Group of Mytilene 590).

Παράλληλα, με βάση τα ανασκαφικά ευρήματα από τις ίδιες Νεκροπόλεις, θα εξετάσουμε ένα ακόμη σημαντικό ζήτημα, αυτό της εξέλιξης του σχήματος της πελίκης, με τη δημιουργία ντόπιων απομιμήσεων του αττικού σχήματος σε γκρίζο πηλό, κατά την Ύστερη Κλασική και Ελληνιστική Εποχή, στο νησί της Λέσβου.

ΚΟΥΡΤΖΕΛΙΣ ΥΑΝΝΙΣ, ΠΑΝΑΤΣΙ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Examples of the late phase of the Attic vase painting with representation of female heads on red figure pelikai from the Necropoleis of Mytilene

This study exploits unpublished and also already known examples of the late phase of the Attic vase painting with representation of female heads (rendered without the body) on red figure pelikai of the so-called Kerch style. The vases were found in the main and peripheral Necropoleis of the ancient city of Mytilene and are studied, wherever possible, in relation with their co-findings.

Pelikai with representation of female heads and animal's busts constitute the largest category of the imported red-figure vases, which have found in the cemeteries of the city, with representative examples of well-known workshops and painters (Group G, Amazon Painter, Group of Mytilene 590).

At the same time, based on the excavation data from the same Necropolises, we will examine another interesting issue/topic, that of the pelike's shape development in local imitations of the Attic ones in gray clay, during the late Classical and Hellenistic period on the island of Lesbos.

Cookware at Kastro Kallithea, Thessaly

The excavations between 2007 and 2013 of Building 10, a townhouse at Kastro Kallithea, a Hellenistic town in Achaia Phthiotis, yielded thousands of fragments of various cookware shapes. The spatial organisation of the building and the two stages of its habitation dating to the second century BC provide a framework for changes in the cookware repertoire and possibly foodways (or cuisine) of its inhabitants. Apart from the common types of chytra and lopas of local production, new types appear such as a foreign baggy chytra with vertical rim from Phokaia in Southwest Asia Minor, accompanied with a lopas of quite unusual, large dimensions. In this presentation the various types of cookware are discussed and compared to other sites in the region of Achaia Phthiotis, in particular New Halos.

Μαγειρικά σκεύη από το Κάστρο Καλλιθέας στη Θεσσαλία

Η ανασκαφή (2007-2013) του Κτηρίου 10, μίας ιδιωτικής οικίας στο Κάστρο Καλλιθέας Φαρσάλων, μία πόλη Ελληνιστικών χρόνων στην Αχαΐα Φθιώτιδα, έφερε στο φως χιλιάδες θραύσματα μαγειρικών σκευών. Η οργάνωση του οικιακού χώρου και οι δύο φάσεις κατοίκησης της οικίας στον 2ο αιώνα π.Χ. παρέχουν το πλαίσιο για τη μελέτη των αλλαγών στο σχηματολόγιο των μαγειρικών σκευών και πιθανόν και της διαίτας των ενοίκων. Εκτός από τους κοινούς τύπους χυτρών και λοπάδων τοπικής παραγωγής, νέα σχήματα εμφανίζονται, όπως η χύτρα από την Φώκαια της ΝΔ Μ. Ασίας και μία λοπάδα με ασυνήθιστα μεγάλες διαστάσεις. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται διάφορα σχήματα μαγειρικών σκευών και συγκρίνονται με αντίστοιχα από άλλες θέσεις στην περιοχή της Αχαΐας Φθιώτιδας και κυρίως από την Νέα Άλο.

A bull-head rhyton from the museum of Tarsus in Cilicia, southern Turkey

In this brief paper, a terracotta rhyton in the form of a bull-head exhibited at the museum of Tarsus is presented which should have belonged to the first century B.C. The rhyton, which was a ceremonial vessel form in earlier periods, has mostly been used as a votive vessel in the graves of the Hellenistic period. Archaeological context of this vessel, which has been acquired by the museum, is not known, but its very well-preserved status as well as craftsmanship of its ornaments attracts a special attention.

Ένα ρυτό σε σχήμα κεφαλής ταύρου από το Μουσείο της Ταρσού της Κιλικίας, στην νότια Τουρκία

Σε αυτήν τη σύντομη ανακοίνωση παρουσιάζεται ένα πήλινο ρυτό σε σχήμα κεφαλής ταύρου, το οποίο εκτίθεται στο Μουσείο της Ταρσού και πρέπει να χρονολογείται στον 1ο αιώνα π.Χ.. Το ρυτό, το σχήμα του οποίου διαμορφώθηκε σε προηγούμενες περιόδους για τελετουργική χρήση, χρησιμοποιήθηκε ως ανάθημα σε Ελληνιστικές ταφές. Το αγγείο αποκτήθηκε από το Μουσείο και δεν μας είναι γνωστά τα αρχαιολογικά συμφραζόμενά του, ωστόσο η πολύ καλή κατάσταση διατήρησης του αγγείου και η ιδιαίτερη τεχνική κατασκευής του είναι αξιοσημείωτα.

Hellenistic Table Ware from Maroneia, Thrace: The Example of the G. Frantzidis Lot

Hellenistic pottery from the area of Thrace in modern Greece is largely unknown, since only a relatively small number of papers have appeared so far. This fact hinders any observations on the ceramic character of the area, as well as any attempts to examine its relationship with the Attic kerameikos, still prevalent during the beginning of the Hellenistic period. It also makes difficult to determine later on the degree of interconnectivity with its neighboring areas, such as the eastern Macedonia and the prominent pottery production center of Pergamon. In this paper, I offer a partial remedy to this situation by presenting a pottery assemblage deriving from a well-defined residential context from Maroneia, which despite its similarities with the pottery from the aforementioned centers delineates a somewhat differentiated picture.

The pottery presented comes from an ancient house with a mosaic, discovered during a rescue excavation at the site Kambana, about 300m. to the south-west of the city's theatre. The house dates from the mid-4th to the mid-2nd centuries B.C. From the considerable amount of pottery recovered, emphasis falls here on the tableware. The study of this predominantly locally-made pottery allows for the emergence of some interesting patterns concerning the taste of this house's inhabitants and possibly the ceramic identity of the local population of Maroneia. Thus, the paper argues that the relatively small variety of shapes, with the persistent repetition of small bowls (mostly with incurved rim), kantharoi (mainly of the Classical type and only secondly of the angular Hellenistic variety with rotelles), plates, fish-plates, and oinochoai, and the meagre presence/utter absence of shapes, such as Attic-type skyphoi, bolsals, hemispherical cups, saltcellars, and later on mold-made bowls, speak for the eclectic character of local potters and consumers.

Ελληνιστική επιτραπέζια κεραμική από την Μαρώνεια.

Το παράδειγμα του οικοπέδου Γ. Φραντζίδα

Η κεραμική της Ελληνιστικής περιόδου από την περιοχή της Θράκης εντός της ελληνικής επικράτειας παραμένει σε μεγάλο βαθμό άγνωστη, καθώς μόνο ένας σχετικά μικρός αριθμός άρθρων έχουν δημοσιευτεί έως τώρα. Το γεγονός αυτό δυσχεραίνει τις όποιες παρατηρήσεις σχετικά με τον κεραμικό χαρακτήρα της περιοχής, καθώς και την προσπάθεια να εξακριβωθεί η σχέση της με τον αττικό κεραμικό, του οποίου η επιρροή παρέμενε ακόμη ισχυρή στην αρχή της Ελληνιστικής περιόδου. Επίσης, υπονομεύει την προσπάθεια να διευκρινιστεί αργότερα ο βαθμός διασύνδεσής της με άλλες γειτονικές περιοχές, όπως η ανατολική Μακεδονία και το Πέργαμο με την σημαντική του κεραμική παραγωγή. Το παρόν άρθρο επιδιώκει να βελτιώσει την εν λόγω κατάσταση παρουσιάζοντας ένα σύνολο κεραμικής από ένα καλά καθορισμένο οικιστικό σύνολο από την Μαρώνεια, το οποίο παρά τις ομοιότητες με την κεραμική από τις προαναφερθείσες περιοχές, παρουσιάζει μία έως ένα βαθμό διαφοροποιημένη εικόνα.

Η κεραμική που παρουσιάζεται εδώ προέρχεται από μία αρχαία οικία με ψηφιδωτό, η οποία ανακαλύφθηκε κατά τη διάρκεια σωστικής ανασκαφής στη θέση Καμπάνα, περίπου 300 μ. νοτιοδυτικά του αρχαίου θεάτρου της πόλης. Η οικία χρονολογείται από τα μέσα του 4ου έως τα μέσα του 2ου αιώνα π.Χ.. Από την σημαντική ποσότητα κεραμικής που προέκυψε, η έμφαση δίνεται εδώ στην επιτραπέζια κεραμική. Η μελέτη της κατά κύριο λόγο εντόπιας κεραμικής επιτρέπει την εμφάνιση ορισμένων ενδιαφέροντων μοτίβων σχετικά με τις προτιμήσεις των ενοίκων της οικίας, καθώς ενδεχομένως και με την κεραμική ταυτότητα του πληθυσμού της Μαρώνειας. Έτσι, το άρθρο αυτό υποστηρίζει ότι η σχετικά μικρή ποικιλία σχημάτων με την επίμονη επανάληψη σκυφιδίων (κυρίως με εισέχον χείλος), κανθάρων (πρωτίστως του κλασικού τύπου και δευτερευόντως του γωνιώδους ελληνιστικού τύπου με πηνία), πινακίων, ιχθυοπινακίων και οινοχοών, καθώς και η ισχυρή παρουσία/ολοσχερής απουσία σχημάτων, όπως οι σκύφοι αττικού τύπου, σκύφοι bolsal, ημισφαιρικοί σκύφοι, αλατοδοχεία και αργότερα ανάγλυφοι σκύφοι, φανερώνουν τον επιλεκτικό χαρακτήρα των ντόπιων κεραμένων και καταναλωτών.

ΛΑΜΠΡΟΘΑΝΑΣΗ ΕΛΕΝΗ, ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, ΜΠΕΛΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ,
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ

Ελληνιστική κεραμική από τον προκασσάνδρειο οικισμό στο “Αμαξοστάσιο Πυλαίας” του Μετρό Θεσσαλονίκης

Στόχος της εργασίας είναι η παρουσίαση της εργαστηριακής παραγωγής κεραμικών προϊόντων από τον οικισμό που εντοπίστηκε κατά την διάρκεια των εργασιών κατασκευής του “Αμαξοστασίου” του Μετρό στην περιοχή της Πυλαίας και ειδικότερα στην περιοχή του μακεδονικού τάφου του “Φοίνικα”. Πρόκειται για έναν οικισμό που άκμασε στον 4ο αιώνα π.Χ. και εγκαταλείφθηκε κατά την πρώιμη Ελληνιστική περίοδο, από τον οποίο και θα παρουσιασθούν αντιπροσωπευτικά δείγματα κεραμικής, τόσο εγχώριας όσο και εισαγμένης παραγωγής. Από την ανασκαφή έχει προκύψει ένας μεγάλος αριθμός κεραμικών σκευών, τόσο αποθηκευτικών όσο και επιτραπέζιων, τα οποία αποτελούν ένα πολύ καλά χρονολογημένο σύνολο.

LABROTHANASI ELENI, PROTOPSALTI SOULTANA, BELLAS IOANNIS,
CHRISTODOULIDOU EVGENIA

Hellenistic pottery from the pre-Cassander Settlement at “Pylaia” metro terminal of Thessaloniki

The aim of this paper is to present the pottery production from the settlement which has been located in the region of Pylaia, near to the Macedonian tomb of “Phoinica”, during the yard construction of the metropolitan subway. From this settlement, which prospered in the 4th century BC and was been abandoned during the early Hellenistic age, will be presented samples of local and imported pottery. A great number of table and storage vessels, which constitute a well date context, has been found during the excavation.

What a Relief: the Kastro Kallithea narrative bowls in context

During the 2007 to 2013 field seasons, hundreds of mouldmade relief fragments were excavated from Building 10 at the Hellenistic Thessalian site of Kastro Kallithea. The large quantity of mouldmade sherds that the two occupation phases of Building 10 yielded will help us with the overall contextualization of the site. To this end, this paper will explore four major themes: repertoire, stratigraphy, workshops, and narrative.

There are two main categories of design found on the Building 10 relief ware: vegetal and figural. Part of the paper will explore these categories further and determine if there was a greater preference for one type over the other. Since the development of certain styles is datable, we can use the stylistic changes to more clearly define the first and second occupation phases of the building. By examining the types of fabric, as well as the stamp designs of rim patterns and medallions, we can narrow down centres of production. Unfortunately, production sites mostly remain a mystery, but our analysis will shed light on amount of trade occurring at Kastro Kallithea. Finally, we will look at the mythological scenes found on the narrative bowls and discuss our ideas on the interpretation of these designs and their appreciation and distribution in Thessalian and Macedonian contexts.

By situating these narrative bowls into the greater Thessalian – and even Hellenistic – context, we will not only complement our understanding of Building 10, but also expand the scholarship on mouldmade relief ware and Hellenistic ceramics.

Ανάγλυφη κεραμική από το Κάστρο Καλλιθέας Φαρσάλων

Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται τα εκατοντάδες θραύσματα της ανάγλυφης κεραμικής που βρέθηκαν κατά την ανασκαφή των δύο οικοδομικών φάσεων του Κτηρίου 10, μίας ιδιωτικής οικίας των ύστερων ελληνιστικών χρόνων, η οποία ερευνήθηκε στα πλαίσια του Ελληνο-Καναδικού Αρχαιολογικού προγράμματος στο Κάστρο της Καλλιθέας Φαρσάλων (αρχαία πόλη Πεύμα). Εξετάζονται οι διακοσμητικές κατηγορίες (φυτικά μοτίβα, αφηγηματικές σκηνές), η χρονολόγηση, η κατανομή στον χώρο, και η εικονογραφία. Παράλληλα γίνεται προσπάθεια προσδιορισμού των κέντρων παραγωγής τους και εξαγωγής συμπερασμάτων για τις εμπορικές δραστηριότητες στο Κάστρο Καλλιθέας. Τέλος, αναλύονται οι μυθολογικές σκηνές και εξετάζεται η κατανομή τους σε αντίστοιχα Θεσσαλικά και Μακεδονικά σύνολα.

Ανάγλυφοι σκύφοι με διηγηματικές παραστάσεις.

Η περίπτωση του “Διοικητηρίου Θεσσαλονίκης”

Σημαντικός ήταν ο αριθμός των αγγείων με διηγηματικές παραστάσεις που εντοπίστηκαν στις ανασκαφές στην Πλατεία Διοικητηρίου. Κάποια από τα θραύσματα φέρουν και επιγραφές. Όσον αφορά στη θεματική τους αυτή σχετίζεται κυρίως με αγγεία με τον επικό ή δραματικό κύκλο, ενώ δεν απουσιάζουν και τα παραδείγματα με ερωτικές σκηνές. Κάποια από αυτά πρέπει να έχουν κατασκευαστεί σε εργαστήριο που λειτουργούσε κατά πάσα πιθανότητα στην πόλη της Θεσσαλονίκης, ενώ αρκετά σχετίζονται με τα εργαστήρια της Πέλλας.

Το σύνολο αυτό έρχεται να διευρύνει τις γνώσεις μας για την συγκεκριμένη κεραμική κατηγορία, ενώ παράλληλα, σε συνδυασμό πάντα με την αντίληψη ότι τα αγγεία αυτά αποτελούν τον εκφραστή μίας συγκεκριμένης εθνικής-πολιτικής ιδεολογίας, ενισχύει τον διοικητικό χαρακτήρα του χώρου και μας προσφέρει μία εικόνα των ατόμων που λειτουργούσαν εντός αυτού. Σίγουρα οι άνθρωποι που σύχναζαν σε έναν χώρο που σχετίζεται με τη διοίκηση είχαν την οικονομική και την πνευματική δυνατότητα να χρησιμοποιούν και να αντιλαμβάνονται το συγκεκριμένο είδος αγγείων.

LOLA ZOI, CHAVELA KONSTANTOULA

Vases with narrative scenes of Dioikitirion- Thessaloniki

The number of vases with narrative scenes found in the excavations at the Dioikitirion Square was significant. Some of the fragments bear inscriptions. In terms of their subject matter, they are mainly related to the epic or dramatic circle, but there are also some depicting erotic scenes as well. Regarding the workshops, some of the vases seem to have been manufactured by pottery workshops operating in the city of Thessaloniki, while several are related to the workshops of Pella. The vases with narrative scenes of Dioikitirion expand our knowledge of this particular ceramic category, while at the same time, combined with the perception that these vases are the expression of a specific national-political ideology, strengthen the administrative character of the place and provide us with a picture of people working within it. Surely the people who used to frequent management-related areas had the financial and intellectual ability to use and appreciate this type of vessels.

Πρώιμη Ελληνιστική κεραμική από τις ανασκαφές του τραμ στον Πειραιά (2016)

Πυρήνα της ανακοίνωσης αυτής αποτελεί ένα κλειστό σύνολο κεραμικής, κυρίως της Πρώιμης Ελληνιστικής περιόδου, που βρέθηκε μέσα σε έναν κτιστό αποθήκη στον Πειραιά, ο οποίος ερμηνεύτηκε ως θησαυροφυλάκιο, που μετά την χρήση του γέμισε με κεραμική. Η ανασκαφή έγινε στο πλαίσιο του έργου «Δυτική επέκταση του Τραμ στον Πειραιά», μπροστά στον ιερό ναό της Ευαγγελίστριας, για την κατασκευή της στάσης του τραμ στο σημείο. Πραγματοποιήθηκε τα έτη 2015 και 2016 και λόγω της φύσης της είναι αποσπασματική.

Τα ευρήματα περισυλλέχθηκαν σε πέντε ανασκαφικές ομάδες, από τις οποίες επιλέχθηκαν τα πιο χαρακτηριστικά όστρακα: αβαφή και μελαμβαφή που διασώζουν στοιχεία είτε για την αναγνώριση του σχήματος του αγγείου από το οποίο προέρχονται είτε έχουν ιδιαίτερη διακόσμηση. Το γεγονός πως οι ανασκαφικές ομάδες δεν αντιστοιχούν σε διαφορετικές ομάδες απόθεσης, αφενός γιατί έχουν βρεθεί συνανήκοντα και συγκολλώμενα όστρακα σε διαφορετικές ομάδες και αφετέρου γιατί η χρονολόγηση δεν κατεβαίνει ανάλογα με το βάθος εύρεσης, οδηγεί στο συμπέρασμα πως η απόρριψη έχει χρονολογική ομοιογένεια.

Ανάμεσα στα αγγεία του συνόλου, εκτός από αυτά που είναι προϊόντα εισαγωγής ή Αττικά, υπάρχουν ορισμένα, των οποίων το σχήμα παρουσιάζει ιδιαιτερότητες σε σχέση με το γνωστό σχηματολόγιο του ελληνιστικού κόσμου και θα μπορούσαν να αποτελέσουν σημαντικό έρεισμα για την υπόθεση ύπαρξης κεραμικών εργαστηρίων στον Πειραιά.

Η παρουσίαση αυτή δεν φιλοδοξεί να δώσει καθολικές απαντήσεις και ερμηνείες, αφού το υλικό που πραγματεύεται είναι αρκετά περιορισμένο και κυρίως αποσπασματικό. Θα μπορούσε όμως να αποτελέσει την αρχή για μία συστηματική μελέτη της Ελληνιστικής κεραμικής και πιθανών κεραμικών εργαστηρίων στον Πειραιά.

LYTSIOU ELENI

Early Hellenistic pottery from the Excavations of Tram in Piraeus (2016)

The core of this presentation is a (mostly) early Hellenistic closed ceramic assemblage found in a stone structure in Piraeus, interpreted as a thesaurus (treasury), which was used as deposit for dumped material, after the end of its original use. The excavation took place in 2015 and 2016, was part of the project of the "Western Extension of Tram to Piraeus", and had to do with the construction of the tram stop in front of the Church of Evangelistria. Because of its nature as a rescue excavation, the excavated area is limited and the material is fragmentary.

The findings were collected in five excavation groups, from which the most char-

acteristic sherds were selected, consisting of black-glazed and plain ware. The material for studying was selected firstly on the scope of being able to recognize the shape of the vase it belongs to and possible decoration. The fact that these five groups of material do not correspond to consecutive deposition groups, since joining sherds were found in different layers, as well as the dating of the material from all groups is homogenous, leads to conclusion that the deposition of the material in the “thesaurus” took place “at one blow”.

Apart from sherds of attic or imported vases, there are some examples that bear distinctive traits that could be recognized as of local production. This presentation does not aspire to give solid answers or interpretation on the topic, since the material is very limited and fragmentary, but it could ignite the systematic study of the Hellenistic pottery and possible local workshops in ancient Piraeus.

Productions, markets and exchange: ancient Syracuse in a globalization framework

Le recenti ricerche condotte sulle manifestazioni di cultura materiale del mondo antico stanno rivelando, con sempre maggiore chiarezza, il ruolo che la Sicilia, posta al centro del Mediterraneo, ha rivestito come luogo d'incontro e scambio di genti, saperi e prodotti lungo i secoli centrali dell'età classica. In tale contesto, nonostante l'estrema parzialità delle nostre conoscenze, emerge l'influsso esercitato da Siracusa come centro di elaborazione capace di riutilizzare stimoli e suggestioni esterne, soprattutto d'origine orientale, nella realizzazione di manufatti ceramici destinati ad esercitare un ampio e duraturo influsso nell'ambito delle produzioni tardo ellenistiche e primo imperiali.

Il presente contributo illustra alcuni significativi risultati derivati dallo studio, avviato dall'Istituto per i beni archeologici e monumentali del Consiglio Nazionale delle Ricerche (IBAM-CNR) nei due contesti produttivi di Santa Lucia e di Villa Maria a Siracusa. Il riesame, con metodologie aggiornate e un approccio fortemente multidisciplinare, dei due vecchi contesti di scavo, oggetto fino ad ora di pubblicazioni parziali ed ormai estremamente datate, sta consentendo di isolare e definire con maggiore dettaglio le caratteristiche di alcune produzioni locali, come la ceramica acroma da mensa e dispensa tipo "S. Giuliano", le ceramiche a pasta grigia tipo "Campana C" o le produzioni a pareti sottili, insieme al loro rapporto con le coeve produzioni d'importazione. Ne emerge un quadro di estremo interesse dove la città di Siracusa, perfettamente integrata in un sistema di circolazione a scala mediterranea, ha giocato un ruolo di primo piano nell'elaborazione di tipologie e sistemi decorativi nel periodo che va dal tardo ellenismo alla prima età imperiale, cruciale per l'elaborazione di produzioni capaci di imporre gusti e mode condivise a scala mediterranea.

Tali risultati, parte di un ampio progetto di ricerca che l'IBAM-CNR conduce da anni studiando differenti classi ceramiche e numerosi contesti di produzione e di circolazione siciliani lungo un ampio arco cronologico, che dall'età classica giunge al tardo-antico, costituiscono un ulteriore, importante, tassello per la definizione dell'apporto economico e commerciale, oltre che culturale, di una delle province dell'impero che, spesso in contrasto con il silenzio delle fonti, appare sempre più caratterizzata da un estremo dinamismo.

Productions, markets and exchange: ancient Syracuse in a globalization framework

The recent researches conducted on the material culture of the ancient world are revealing, with ever greater clarity, the role that Sicily, placed at the center of the Mediterranean, has played as a meeting and exchange place for people, knowledge and products, throughout the Classical age. In this context, despite the extreme partiality of our knowledge, emerges the influence exercised by Syracuse as a productive center able to reusing external suggestions, especially of eastern coast of the Mediterranean, in the creation of ceramic products intended to exert a broad and lasting influence in late Hellenistic and early Imperial productions.

This paper illustrates some significant results derived from the study, conducted by specialized team by the Institute for Archaeological and Monumental Heritage of the National Research Council (IBAM-CNR) in the two production contexts of Santa Lucia and Villa Maria in Syracuse. The review, with updated methodologies and a strongly multidisciplinary approach, of the two old excavation contexts, object until now of partial and now extremely dated publications, is allowing to isolate and define in greater detail the characteristics of some local productions, such as the coarse ware called "S. Giuliano type", the gray fabric "Campana C" or thin-walled productions, together with their relationship with the contemporary import productions. What emerges is a framework of extreme interest where the city of Syracuse, perfectly integrated into a system of circulation on a Mediterranean scale, played a leading role in the development of types and decorative systems in the period from late Hellenism to the early Imperial age, crucial for the elaboration of products capable to imposing tastes and fashions shared on a Mediterranean scale.

These results, part of a large research project that the IBAM-CNR has been conducting for years studying different classes of ceramics and numerous contexts of Sicilian production and circulation along a broad chronological range, which from the classical age to the late antiquity, further important element for the definition of the economic and commercial, as well as cultural, contribution of one of the provinces of the empire which, often in contrast with the silence of the ancient sources, appears increasingly characterized by extreme dynamism.

ΜΑΛΤΕΖΟΥ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Ελληνιστική κεραμική από ταφικό μνημείο στη Σπάρτη

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται τα ευρήματα από ταφικό μνημείο Ελληνιστικών χρόνων που αποκαλύφθηκε κατά τη διάρκεια σωστικής ανασκαφής σε οικόπεδο στη Σπάρτη (οικόπεδο Μ. και Κ. Θεοδωρόπουλου, Ο.Τ. 89 στη Σπάρτη). Γίνεται μικρής έκτασης περιγραφή της κατασκευής του μνημείου, καθώς και αναφορά στους χώρους ταφής της Ελληνιστικής πόλης. Κυρίως δίνεται έμφαση στα κτερίσματα και ειδικότερα στην κεραμική. Παρουσιάζονται τα σχήματα και η διακόσμηση των αγγείων, και γίνεται προσπάθεια χρονολόγησής τους.

MALTEZOU AFRODITE

Hellenistic pottery from a Grave Monument in Sparta

This paper presents the finds of the Hellenistic funerary monument revealed during the rescue excavation at M. and K. Theodoropoulos plot in Sparta. It includes a short description of the construction, as well as a brief presentation of the burial sites of the Hellenistic city. The main emphasis is on the grave finds and especially on the pottery, with the presentation of the shapes, the decoration and the dating of the vases.

Αγγεία από φαγεντιανή στην Ανατολική Μεσόγειο 3ος-1ος αιώνας π.Χ.

Τα αγγεία από φαγεντιανή αποτελούν μία ολιγάριθμη αλλά ιδιαίτερη κατηγορία βιοτεχνικών προϊόντων που μπορούμε να εντάξουμε στα «σκεύη πολυτελείας» παρά τη φθηνή πρώτη ύλη τους. Σε αυτό συντελεί η ιδιαίτερη υφή του υαλώματος, το οποίο αποκτά διαφορετικές αποχρώσεις ανάλογα με τις αναμεμειγμένες σε αυτό χρωστικές και με πρόσθετη όπτηση, σε συνδυασμό με την ελκυστική όψη της ποικιλότροπα διακοσμημένης επιφάνειας των αγγείων αυτών. Τα εργαστήρια παραγωγής τους στα ελληνιστικά χρόνια εντοπίζονται κυρίως σε διάφορες θέσεις της πτολεμαϊκής Αιγύπτου από όπου γνώρισαν σχετικά περιορισμένη διάδοση σε περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου, φτάνοντας έως και τα παράλια του Εύξεινου Πόντου. Το σχηματολόγιό τους αντιστοιχεί στα περισσότερα γνωστά πήλινα, γυάλινα και μετάλλινα ελληνιστικά αγγεία, με προτίμηση στα ανοικτά και τα άωτα σχήματα. Η κατασκευή με τη χρήση μήτρας, οι τεχνικές διακόσμησης και τα συχνότερα διακοσμητικά μοτίβα έχουν ομοιότητες με ανάλογα προϊόντα από πήλο, γυαλί και διάφορα μέταλλα. Η ανάμειξη στοιχείων της τοπικής Αιγυπτιακής και της «κοινής» Ελληνιστικής παράδοσης δίνει έναν εκλεκτικό χαρακτήρα στα φαγεντιανά αγγεία, απόλυτα ταιριαστό με την εποχή της δημιουργίας τους και μαρτυρεί τις αλληλεπιδράσεις των Ελληνιστικών κέντρων παραγωγής.

Θα παρουσιαστούν τα κυριότερα χαρακτηριστικά, το χρονολογικό πλαίσιο, οι χρήσεις και η διάχυση της φαγεντιανής κεραμικής σε διάφορες θέσεις του Ελληνιστικού κόσμου.

Faience vases in the Eastern Mediterranean 3rd-1st century BC

Faience vases are a relatively small but distinct category of craft products that can be considered as “luxury items” despite their cheap raw material. This is due to the particular texture of their glaze, which acquires different nuances depending on the colorants mixed in it and to the additional firing, combined with the attractive appearance of various decoration techniques and motives used on their surfaces. In the Hellenistic era faience pottery workshops are mainly located in Ptolemaic Egypt, from where these luxury products were distributed in some areas of the Eastern Mediterranean, albeit not extensively, reaching as far as the Black Sea coast. Their shapes correspond to most of the better-known clay, glass and metal vases of the Hellenistic period, with a certain preference for open vessels without handles. The use of moulds, decoration techniques and the most common decorative patterns of faience vases can be compared to similar clay, glass and metal vessels of the same period. The mixing of elements from the local Egyptian tradition and the Hellenistic “koine” gives an eclectic character to the faience vases, perfectly in tune with the time of their production, attesting at the same time the interactions between the different Hellenistic centers.

This paper discusses the main features, chronological frame, uses and diffusion of faience pottery in various places of the Hellenistic world.

New pottery finds from Dyrrachium / Durrës, Albania: change and continuity in pottery trends between the Hellenistic and the Roman periods

We will propose for the 10th Scientific Meeting on Hellenistic Pottery a preliminary analysis of the new and unpublished material recently found in Dyrrachium, Albania. The excavations led by the French-Albanian Mission of Dyrrachium, conducted by Catherine Abadie-Reynal and Eduard Shehi, from 2015 to 2019, provided a large amount of Hellenistic and Roman Pottery.

The study of this material within the objective related to this big center of the Hellenistic world leads to many questions: from the 2nd century BC, Dyrrachium is not only a military but also an economical and cultural center, linking Rome, by the via Egnatia, to the oriental provinces of its empire.

We will focus here on the transition between Hellenistic and Roman pottery: what changes and what continuities appear in the assemblages of material? What kind of importations and of local/regional productions characterized the Dyrrachium pottery between the 3rd century BC and the 3rd century AD? Does the composition of the instrumentum domesticum change with the increase of the Roman influence? Such questions, and probably many others, will be explored about the pottery found in this big harbor on the oriental Adriatic shore, a meeting place of different people and traditions.

Νέα κεραμικά ευρήματα από το Δυρράχιο / Durrës, Αλβανία: αλλαγή και συνέχεια στις τάσεις της κεραμικής ανάμεσα στην Ελληνιστική και τη Ρωμαϊκή περίοδο

Στην 10η Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική παρουσιάζουμε τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της μελέτης του νέου και αδημοσίευτου υλικού που βρέθηκε πρόσφατα στο Δυρράχιο της Αλβανίας. Οι ανασκαφές διενεργήθηκαν από το 2015 έως το 2019 από τη Γαλλο – Αλβανική αποστολή στο Δυρράχιο υπό την επίβλεψη των Catherine Abadie-Reynal και Eduard Shehi, και προέκυψε μεγάλη ποσότητα Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής κεραμικής.

Η μελέτη αυτού του υλικού στο πλαίσιο της συζήτησης σχετικά με αυτό το μεγάλο κέντρο του ελληνιστικού κόσμου, οδηγεί σε πολλά ερωτήματα, καθώς φαίνεται ότι από τον 2ο αιώνα π.Χ. το Δυρράχιο δεν είναι μόνο στρατιωτικό, αλλά και ένα οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο, το οποίο μέσω της Εγνατίας Οδού συνδέει τη Ρώμη με τις ανατολικές επαρχίες της αυτοκρατορίας.

Εδώ θα επικεντρωθούμε στη μετάβαση από την Ελληνιστική στη Ρωμαϊκή κεραμική: ποιες αλλαγές και ποιες συνέχειες εμφανίζονται στα σύνολα; Ποια είδη εισαγμένων και τοπικών / επαρχιακών προϊόντων χαρακτηρίζουν την κεραμική του Δυρραχίου μεταξύ του 3ου αιώνα π.Χ. και του 3ου αιώνα μ.Χ.; Άλλαξε η σύνθεση της οικιακής οικοσκευής με την αύξηση της Ρωμαϊκής επιρροής;

Ανάλογοι προβληματισμοί, και πιθανόν και πολλοί άλλοι, θα διερευνηθούν για την κεραμική που βρέθηκε σε αυτό το μεγάλο λιμάνι της ανατολικής Αδριατικής ακτής, τόπου συνάντησης διαφορετικών ανθρώπων και παραδόσεων.

Πήλινες κυψέλες και πρακτικές μελισσοκομίας στην Ελληνιστική Ελλάδα

Σύμφωνα με τα έως τώρα δεδομένα, κατά την Ελληνιστική Εποχή έκαναν την εμφάνισή τους στον ελληνικό χώρο ενδιαφέρουσες καινοτομίες που άπτονται της μελισσοκομίας. Οι σημαντικότερες αφορούν στη χρήση νέων τύπων πήλινων κυψελών, οι οποίοι σε αρκετές περιπτώσεις προϋποθέτουν διαφορετικές πρακτικές άσκησης της μελισσοκομίας.

Ο τρόπος λειτουργίας όλων των τύπων πήλινων κυψελών που χρησιμοποιούνταν στην Ελληνιστική Ελλάδα εξετάζεται τόσο με βάση τις παραδοσιακές μελισσοκομικές πρακτικές με παρόμοιους τύπους πήλινων κυψελών, τις οποίες εφάρμοζαν Έλληνες μελισσοκόμοι, έως πριν μερικές δεκαετίες, όσο και με την πειραματική άσκηση μελισσοκομίας με αντίγραφα των αρχαίων κυψελών.

Εξετάζονται συγκεκριμένα οι πρακτικές άσκησης της μελισσοκομίας με τον ανάστομο κάθετο τύπο πήλινης κυψέλης, τον οριζόντιο μονόστομο και τον οριζόντιο μονόστομο με οπές – εισόδους των μελισσών στο κλειστό του άκρο. Ανασκαφικό εύρημα που θεωρείται δίστομη ελληνιστική κυψέλη εξετάζεται ως προς την πιθανή χρήση του ως κυψέλη και ως προέκταμα (δακτύλιο επέκτασης) κυψέλης. Πέραν αυτών, διερευνάται ο λόγος ύπαρξης και η λειτουργία των κοντών πήλινων προεκταμάτων που τοποθετούνταν στο στόμιο των οριζόντιων κυψελών.

MAVROFRIDIS GEORGIOS

Ceramic beehives and beekeeping practices in Hellenistic Greece

According to our knowledge so far, in Hellenistic times, interesting innovations regarding beekeeping took place. The most important of these innovations concern the use of new types of ceramic beehives, which indicate different beekeeping practices.

The modus operandi of all types of ceramic beehives is examined through two different methods: a) the comparison with the traditional beekeeping practices, which involved similar beehive types until some decades ago; b) the experimental beekeeping, using copies of ancient beehives.

To be more precise, the following beekeeping practices will be discussed: beekeeping with the vertical open at the top ceramic beehive, with the horizontal beehive open at one end and the horizontal beehive open at one end with holes-bee entries at its closed end. An archaeological find, which is interpreted as a horizontal beehive open at both ends is reconsidered so as to verify whether it was indeed a beehive and as an extension ring for a horizontal beehive. Furthermore, the reason of existence and the function of the short ceramic extension rings, which were placed at the mouth of the horizontal beehives, will be investigated.

Αντιγραφή ανάγλυφου σκύφου και μήτρας στον πρώιμο 20ό αιώνα: πειραματισμός με τεχνικές, σε ερευνητικό πλαίσιο

Η Γαλλική Σχολή Αθηνών (École française d'Athènes) απέκτησε πρόσφατα το αρχείο της οικογένειας των καλλιτεχνών Gilliéron, πολύτιμη πηγή γνώσης σχετικά με τις πρώιμες φάσεις της Ελληνικής Αρχαιολογίας. Το σύνολο μελετάται στο πλαίσιο του πενταετούς ερευνητικού προγράμματος "Archives Gilliéron" (2017-2021).

Από τα αντικείμενα (έργα τέχνης, αντίγραφα αρχαιοτήτων, εργαστηριακός εξοπλισμός) και το αρχείο επιλέγουμε να μελετήσουμε μια ομάδα που ενδέχεται να έχει ειδικότερο ενδιαφέρον για τον κλάδο των μελετών Ελληνιστικής κεραμικής: μια σειρά από μήτρες και το ποιοτικό αντίγραφο ενός "Ομηρικού σκύφου" ή "γραμματικού αγγείου". Το πρωτότυπο αγγείο βρέθηκε στην Κεφαλλονιά, δημοσιεύτηκε το 1914 και φυλάσσεται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Ο Émile Gilliéron père είχε πλούσια εμπειρία σε πολλούς τομείς της αρχαιολογικής επιστήμης. Ένας από τους πολυάριθμους συνεργάτες του ήταν και ο πρώτος ειδικός των αγγείων της κατηγορίας, ο Carl Robert του πανεπιστημίου της Halle. Στη μελέτη μας σκοπεύουμε να διερευνήσουμε τις μεθόδους αντιγραφής μέσω μήτρας, τις ομοιότητες ή/και αποκλίσεις από τις αρχαίες τεχνικές, και τον βαθμό κατανόησης αυτών κατά τον πρώιμο 20ό αιώνα. Το αντίγραφο θα συγκριθεί με το αρχαίο αγγείο, ενώ η μήτρα θα αντιπαραβληθεί με αυθεντικές αρχαίες μήτρες που βρέθηκαν αργότερα σε ανασκαφικά σύνολα. Θα διερευνήσουμε επίσης, το κίνητρο της αναπαραγωγής του εν λόγω αγγείου: πρόκειται απλώς για μια αναπαραγωγή με στόχο τη δημιουργία ενός ενθυμήματος (souvenir), ή ενδέχεται αυτό το μεμονωμένο παράδειγμα να οφείλεται σε ερευνητικά ερωτήματα στο πλαίσιο μιας συνεργασίας μεταξύ ειδικευμένων ερευνητών ; Έως τώρα δεν έχουμε πληροφορίες για μαζική αναπαραγωγή ή/και διάθεση σχετικών αντιγράφων.

Η μελέτη σχεδιάζεται ως συμβολή στην ιστορία της έρευνας και τη μελέτη των τεχνικών παραγωγής αγγείων με μήτρα.

Replication of a mould and a relief bowl in the early 20th century: experimentation with techniques, linked to research

The French School at Athens (École française d'Athènes) has received the material from the artistic archive of the Gilliéron family, a precious source of knowledge concerning the early phases of Greek Archaeology. The bequest is studied in the frame of the "Archives Gilliéron Project" (2017-2021).

Amidst the objects (artwork, replicas and equipment) and archive, we select a group which may be of special interest to the studies of Hellenistic pottery: a series

of molds and a qualitative replica of a « Homeric bowl ». The original was found in Kephallonia, published in 1914 and is kept in the National Museum of Athens.

Émile Gilliéron père had a rich experience in many fields; amidst his collaborators had been the first specialist in this field, Carl Robert from the University of Halle. In our paper we intend to investigate the methods of replication, the similarities or divergences from ancient techniques and the level of comprehension of those in the early 20th century. The replica will be compared to the original, as will be the mold to original parallels, found later in excavation contexts.

We will also investigate the motive for this replication: was it a pure desire to produce a souvenir, or was this isolated experiment it generated by questions of research in a frame of collaboration with the specialists? No trace of a serial production or diffusion of such copies is yet known.

The paper is to be considered as a contribution to the history of scholarship and the study of techniques.

Πρώιμη Ελληνιστική κεραμική από τον αρχαίο δρόμο της Θεσσαλονίκης στον Σταθμό Αγ.Σοφίας του Μετρό

Το 2012 στον Σταθμό Αγ. Σοφίας του Μετρό Θεσσαλονίκης αποκαλύφθηκε ο γνωστός μαρμαρόστρωτος δρόμος. Στην ανασκαφή που επακολούθησε στις βαθύτερες επιχώσεις κάτω από αυτόν, αποκαλύφθηκαν επάλληλα οδοστρώματα και αποσαφηνίστηκε ότι ο δρόμος ήταν οριοθετημένος στην ίδια περιοχή από τα πρώιμα ελληνιστικά μέχρι τα υστερορωμαϊκά χρόνια. Στην εργασία αυτή θα παρουσιασθεί η κεραμική των κατωτέρων στρώσεων του δρόμου που ανήκει στο αρχαιότερο οδοστρώμα και χρονολογείται στην πρώιμη Ελληνιστική περίοδο, εποχή που εφαρμόστηκε ο πολεοδομικός σχεδιασμός της νεοϊδρυμένης Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για μελαμβαφή κεραμική, μεγάλο ποσοστό της οποίας φέρει διακόσμηση «Δυτικής κλιτύος» και άβαφη από μεγάλα αγγεία, κυρίως αμφορείς, καθώς και ενσφράγιστες λαβές αμφορέων. Στη χρονολόγηση συμβάλλουν και τα χάλκινα νομίσματα που βρέθηκαν στα ίδια στρώματα.

MISAILIDOU-DESPOTIDOU VASILIKI

Early Hellenistic pottery from the ancient road found at the station "Agia Sophia" of the Thessaloniki Metro

In 2012 the well-known marble road was revealed at the station "Agia Sophia" of the Thessaloniki Metro. In the excavation that followed in the deeper layers under it, successive pavements were revealed and it was clarified that the road was delimited in the same area from early Hellenistic to late Roman years. In this work we will present the pottery of the lower layers of the road belonging to the oldest pavement which is dated to the early Hellenistic period, when the urban planning of the newly established Thessaloniki was applied. It is black glazed pottery, a large proportion of which is decorated with "west slope" decoration, and unpainted consisting of large vases, mainly amphoras. Some stamps of amphoras handles were also found. The bronze coins found in the same layers also contribute to dating.

Ανάγλυφοι σκύφοι από ένα μνημειώδες δημόσιο οικοδόμημα στις ανατολικές υπώρειες της ροδιακής ακρόπολης

Σε σωστικές ανασκαφές της δεκαετίας του 1960 και 1970 ερευνήθηκε μεγάλο κτιριακό συγκρότημα στην ανατολική πλευρά της πόλης, στους πρόποδες της ροδιακής ακρόπολης. Αρχικά είχε χαρακτηριστεί από την ανασκαφέα ως το «τέμενος του Ηλίου» εξ αιτίας μεγάλου αριθμού ενεπίγραφων βάσεων με αναφορά στους ιερείς του Ηλίου, άποψη που ανασκευάστηκε στη συνέχεια με σοβαρά επιχειρήματα, προτείνοντας την ταύτισή του με τον «οίκο των ιερέων του Ηλίου» ή κάποιο πολύ σημαντικό δημόσιο κτίριο. Η μελέτη της κεραμικής συνδράμει στη χρονολόγηση των διαφορετικών οικοδομικών φάσεων του κτιρίου, ενώ παράλληλα μπορεί να διαλευκάνει πτυχές της λειτουργίας του.

Στα πλαίσια συνεργασίας μεταξύ της Εφορείας Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου και του «Rhodes Centennial Project» (Πανεπιστήμιο Κοπεγχάγης) θα πραγματοποιηθεί η μελέτη και δημοσίευση του συνόλου των ευρημάτων. Η παρούσα ανακοίνωση θα εξετάσει τους ανάγλυφους σκύφους που έχουν εντοπιστεί σε αυτό το οικοδόμημα. Το εν λόγω υλικό αποτελείται ως επί το πλείστον από μικρά θραύσματα. Θα τεθούν προβλήματα σχετικά με τη στρωματογραφία και τη χρονολόγηση. Επίσης, η συζήτηση θα επικεντρωθεί σε εργαστήρια και σε κέντρα παραγωγής.

Moldmade relief bowls from a monumental public building at the eastern foot of the Rhodian Acropolis

Rescue excavations in the 1960s and 1970s brought to light a building complex of considerable size at the eastern foot of the Rhodian Acropolis. Initially identified by the excavator as the 'temenos of Helios' on the basis of a small group of pedestals that refer to the priests of Helios, it can be said that this was a major public building, lying on the main artery of the ancient city. Its date and function remain to be more precisely clarified. The ceramic evidence can substantially illuminate these questions.

As part of a collaboration between the Ephorate of Antiquities of the Dodecanese and the 'Rhodes Centennial Project', a full investigation of the building is now under way. Specifically, the paper will present the moldmade relief bowls from this complex. Although the assemblage consists mostly of small wall fragments, they form a representative sample. Problems of stratigraphy and chronology will be addressed, while issues of workshops and production centres will also be discussed.

Produzione e circolazione della ceramica fine in età Ellenistica a Skotoussa (Tessaglia, Grecia)

La ricerca presenta i risultati della indagine infra-site effettuata nel contesto di Skotoussa, nella pianura tessala. L'importante centro visse il suo periodo di massima fioritura in età tardo-classica ed ellenistica, quando si dota di un sistema di fortificazioni con torri e porte. Dal 2014 è oggetto di una missione di scavo italo-greca. Tra le ceramiche rinvenute durante il survey abbiamo ceramiche fini, acrome e verniciate, databili tra IV e I sec. a.C.; notevole la presenza di ceramica a vernice nera lucida, con vernice aderente e forme tipiche quali coppe, kantharoi, skyphoi, patere, piatti riferibili a tipi molto diffusi in ambito tessalo. Esiste anche una produzione a vernice nera caratterizzata da un corpo ceramico a pasta grigia ed un patrimonio formale tipico delle forme più tarde delle tradizionali produzioni a vernice nera, piatti con decorazioni stampigliate e rotellature. E' presente anche una produzione evidentemente locale a vernice rossa caratterizzata dallo stesso patrimonio formale. Sicuramente dobbiamo ipotizzare una produzione di ceramica a rilievo con motivi floreali ma senza scene figurate, come si evince dal rinvenimento di matrici per la produzione di coppe. Tra le ceramiche fini riconosciamo molti unguentari, soprattutto di III e II sec. a.C. e numerosi frammenti di lucerne acrome, a vernice nera e rossa, con tipi databili tra III-I sec. a.C.

Fine pottery production and circulation during the Hellenistic age in Skotoussa (Thessaly, Greece)

The paper presents the Hellenistic pottery finds of the Intra-site survey carried out in the area of Skotoussa, in the Thessalian plain. This important ancient city flourished in the late-Classical and Hellenistic age, when a strong fortification wall with towers and gates was constructed. From 2014 a Greek-Italian Archaeological program is in progress there. In the ceramic material collected in the survey it is noticeable the presence of fine, plain and painted pottery, dated from 4th to 1st century BC. We have a large presence of glossy black painted ware, with typical shapes such as cups, kantharoi, skyphoi, paterai, and dishes all referable to common types in Thessaly. There is also a black paint ware production made of grey clay and shapes similar to those of the later black paint ware production, plates with stamped decoration and rouletting. A red paint ware, evidently of local production, is also represented in the material collected. West-Slope sherds are present, but in a small number. A local production of relief ware with floral motifs but without figurative scenes is attested by the presence of mould fragments. Among the fine ceramics of this phase, we also recognize a great quantity of unguentaria, especially those dated in III and II century B.C. and several fragments of lamps, with black and red paint and types dated between the 3rd and 1st century BC.

MONACO MARIA CHIARA

Pottery workshops for the shrine: ceramics from the Sanctuary of the Kaberioi (Lemnos)

The Sanctuary of the Kabiri in Lemnos, discovered in the '30s of '900 and excavated before and after the Second World War, by the Italian Archaeological School in Athens, returned a gigantic ceramic depot of the Late-Classical and Hellenistic age. This context, long remained unpublished (for preliminary notices: M.Ch. Monaco, M.C. Monaco, G. Poggese, S. Savona 1997, *Un deposito di ceramiche tardoclassiche ed ellenistiche del Cabirio di Lemno: Analisi delle forme*, in *Δ' Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική*, Αθήνα, pp. 220-231; Monaco M.C., Monaco M.Ch. 2000, *Un deposito di ceramiche tardoclassiche ed ellenistiche del Cabirio di Lemno. Analisi delle forme*, 2. *Ceramica acroma e da cucina*, in *Ε' Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική. Χρονολογικά προβλήματα, κλειστά σύνολα, εργαστήρια. Πρακτικά*, Αθήνα, 153-160 e Savona S., Poggese G. 2000, *Un deposito di ceramiche tardoclassiche ed ellenistiche del Cabirio di Lemno. Analisi delle forme*, 2. *Coppe e coppette*, 145-152), is now exhaustively being published under my direction by the Italian Archaeological School.

Purpose of the present contribution is to provide, for the first time, a picture, the possible detailed one, of the lemnian workshops between the IV and the end of the III century B.C. Having the opportunity to examine a large quantity of material mostly unpublished, I will try to reconstruct the physiognomy of local workshops (to be placed in Hephaistia?) that produced pottery for the shrine. In particular, the presence of stamps with the names of the artisans, the profiles of ceramic shapes and the quality of the clay and the paints will be taken into consideration. The results of chemical and petrographic analyses will offer further information about it.

This contribution is linked to the contribution of Dr. Fabio Donnici who, more specifically, will deal with the amphorae of the Late-Classical and Hellenistic age found in the same context.

Κεραμικά εργαστήρια για το ιερό: Κεραμική από το Ιερό των Καβείρων (Λήμνος)

Το Ιερό των Καβείρων στη Λήμνο που ανακαλύφθηκε τη δεκαετία του '30 και ανασκάφηκε πριν και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο από την Ιταλική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών, απέδωσε ένα τεράστιο πλήθος κεραμικής της όψιμης Κλασικής και Ελληνιστικής περιόδου.

Το υλικό αυτό, παρέμεινε αδημοσίευτο (για προκαταρκτικές αναφορές βλ. M.Ch. Monaco, M.C. Monaco, G. Poggese, S. Savona 1997, *Un deposito di ceramiche tardoclassiche ed ellenistiche del Cabirio di Lemno: Analisi delle forme*, in Δ' Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική, Αθήνα, pp. 220-231; Monaco M.C., Monaco M.Ch. 2000, *Un deposito di ceramiche tardoclassiche ed ellenistiche del Cabirio di Lemno. Analisi delle forme*, 2. *Ceramica acroma e da cucina*, in Ε' Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική. Χρονολογικά προβλήματα, κλειστά σύνολα, εργαστήρια. Πρακτικά, Αθήνα, 153-160 e Savona S., Poggese G. 2000, *Un deposito di ceramiche tardoclassiche ed ellenistiche del Cabirio di Lemno. Analisi delle forme*, 2. *Coppe e coppette*, 145-152), δημοσιεύεται λεπτομερώς τώρα από την Ιταλική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών υπό την διεύθυνσή μου.

Στόχος της παρούσας συμβολής αποτελεί η παρουσίαση, για πρώτη φορά, με τις περισσότερες δυνατές λεπτομέρειες, των εργαστηρίων της Λήμνου από τον 4ο αιώνα έως το τέλος του 3ου αιώνα π.Χ.. Έχοντας τη δυνατότητα να μελετήσω ένα μεγάλο όγκο κυρίως αδημοσίευτου υλικού, θα προσπαθήσω να αναπαραστήσω τη φυσιογνωμία των τοπικών εργαστηρίων (μήπως βρίσκονταν στην Ηφαιστία;), τα οποία παρήγαν κεραμική για το ιερό. Συγκεκριμένα, θα ληφθούν υπόψη η παρουσία σφραγίδων με τα ονόματα των τεχνιτών, τα προφίλ των αγγείων και η ποιότητα του πηλού και του γανώματος. Τα αποτελέσματα των χημικών και πετρογραφικών αναλύσεων θα προσφέρουν περαιτέρω πληροφορίες.

Η συμβολή αυτή συνδέεται με εκείνη του Δρ Fabio Donnici που αφορά στους αμφορείς της Όψιμης Κλασικής και Ελληνιστικής περιόδου που προέρχονται από το ίδιο σύνολο.

Υδρίσκες-θησαυράρια (;) από τον αποθέτη του ιερού της Δήμητρας Αβδήρων

Θέμα αυτής της ανακοίνωσης αποτελεί μία ομάδα 8 μικρογραφικών υδριών που προέρχονται από τον αποθέτη του ιερού της Δήμητρας στα Άβδηρα, χρονολογούνται στην Ύστερη Κλασική/Πρώιμη Ελληνιστική περίοδο και φέρουν σχισμή στο σώμα τους.

Οι υδρίσκες εντοπίστηκαν στο νότιο πέρας του αποθέτη του ιερού της Δήμητρας ανάμεσα σε 25.000 όμοιες, περίπου στην περιοχή όπου μνημειακή κλίμακα εφάπτεται με το βόρειο μέτωπο του τείχους της πόλης, και πιθανότατα επί της πρώτης βαθμίδας της. Παρόλο που με την πρώτη ματιά ο αποθέτης φαίνεται αναμοχλευμένος και χωρίς να μπορεί να διακριθεί με ευκολία η στρωματογραφία του, η εύρεση αυτών των αγγείων σε έκταση 4 τ.μ. και σε στρώμα πάχους 30-40 εκ. δεν φαίνεται να είναι τυχαία. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στο αμέσως υποκείμενο –και τελευταίο– στρώμα πάχους 15 εκ., καθώς αποκαλύπτεται ο φυσικός βράχος, εντοπίστηκε σημαντική συγκέντρωση χάλκινων νομισμάτων, η μοναδική ως τώρα στον αποθέτη, τα οποία χρονολογούνται από το 410 π.Χ. έως το 330 π.Χ.. Συνδυάζοντας αυτά τα στοιχεία, εύλογα προκύπτει, λοιπόν, ότι η ομάδα υδρισκών με σχισμή λειτουργούσε ως αποθηκευτικό/αποταμιευτικό μέσο για τα υποκείμενα χάλκινα νομίσματα.

Με αφορμή αυτά τα ευρήματα, θα συζητηθούν οι κατασκευαστικές λεπτομέρειες αυτών των αγγείων και τα πολλαπλά επίπεδα χρήσης, λειτουργίας και συμβολισμού τους σε λατρευτικά συμφραζόμενα. Μέχρι σήμερα, έχουν εντοπιστεί και δημοσιευτεί αγγεία καθημερινής χρήσης με αποταμιευτική λειτουργία σε β' φάση από οικιστικά και ταφικά συμφραζόμενα. Στόχος, λοιπόν, είναι η παρουσίαση των πρώτων μέχρι στιγμής αποταμιευτικών αγγείων που εντοπίζονται σε ιερά της Μακεδονίας και Θράκης, και παράλληλα της πρώτης περίπτωσης κλειστών αποταμιευτικών αγγείων με σχισμή στον ίδιο γεωγραφικό χώρο, πρόδρομοι των «κουμπαράδων» της Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής περιόδου.

Hydriskai – savings banks (?) from the deposit of the sanctuary of Demeter at Abdera

This announcement focuses on a group of 8 miniature hydriai that come from the deposit of the sanctuary of Demeter at Abdera, are dated at the Late-Classical / Early Hellenistic period and bear a slot in their body.

The miniature vessels were found at the southern end of the deposit between approximately 25.000 similar others, around the area where a monumental staircase attaches with the northern front of the city enclosure, and probably on the first stair. At first glance, the deposit seems to be disturbed and the stratigraphy is not easily discerned. But the finding of these hydriskai in an area of 4 sq.m. and in a 30-40 cm stratum is not haphazard. It is characteristic that in the underlying –and last– stratum, 15 cm thick, where the natural rock appears, a significant, as well as unique, concentration of bronze coins were found, dated between 410 to 330 BC. Combining these facts, it becomes reasonably clear that this group of miniature hydriai with a slot served as savings banks for the underlying bronze coins.

With these findings as a starting point, the manufacturing details, as well as the multiple layers of usage, function and symbolism of these special hydriskai will be discussed. Up until now, everyday use vases from residential areas and cemeteries, used as savings banks, have been found and published. Therefore, this announcement aims to present the first (so far) savings banks that have been located in a sanctuary of southern Macedonia and Thrace, and simultaneously the first occasion of savings banks with a slot at the same geographical area, precursors of the Hellenistic and Roman “moneyboxes”.

Ελληνιστική κεραμική του Πιερικού Ηρακλείου: Οι λύχνοι

Το Πιερικό Ηράκλειο αποτελεί μια από τις πλέον σημαντικές και στρατηγικής σημασίας πόλεις του μακεδονικού βασιλείου στα νότια παράλια της Πιερίας. Οι σωστικού χαρακτήρα αρχαιολογικές έρευνες, που έλαβαν χώρα στη θέση Κρανιά στα βόρεια του λόφου του κάστρου του Πλαταμώννα, έφεραν στο φως ένα διαχρονικό οικιστικό δείγμα της πόλης, από την προϊστορία έως την πρόσφατη ιστορία.

Η κεραμική παραγωγή της πόλης ήδη από την Κλασική περίοδο παρακολουθεί τα μεγάλα κέντρα παραγωγής της εποχής, όπως την Κόρινθο, την Αττική, την Ιωνία και την Χαλκιδική. Η σχέση αυτή πιστοποιείται μέσω των εισαγμένων προϊόντων, αλλά και της τοπικής παραγωγής που αναπαράγει τα παραπάνω πρότυπα. Στην Ελληνιστική περίοδο η παραγωγή των εργαστηρίων της πόλης εντατικοποιείται και αποκτά πλέον τον χαρακτήρα της κοινής ελληνιστικής.

Για την συνάντηση αυτή επιλέχθηκε η παρουσίαση των πήλινων λύχνων, επιλογή που βασίστηκε τόσο στην ποσότητα όσο και στην ποικιλία των σχημάτων. Θα παρουσιαστούν σχήματα από ασφαλώς χρονολογημένα στρώματα, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα με έκταση από την Ύστερη Κλασική περίοδο ως και την Ύστερη Ελληνιστική περίοδο (ρωμαϊκή κατάκτηση). Στόχος είναι η κατάταξη του σχήματος σε βασικούς τύπους ώστε να καταδειχθούν οι πιθανές σχέσεις της εγχώριας παραγωγής λύχνων με τα γειτονικά κέντρα (Δίον, Πύδνα, Φέρες, Δημητριάδα, Άλος) ή τα μεγάλα κέντρα παραγωγής (Πέλλα, Αττική, Κόρινθο).

BAHLAS VISSARION, MOURATI ATHANASIA

Hellenistic pottery from Pierikon Herakleion: The clay lamps

The city of Pierikon Herakleion is one of the most important cities of the Macedonian kingdom on the south coast of Pieria. The excavations conducted in the site of Krania, on the north of the hill of Platamonas Castle, brought to light a diachronic residential section of the city, ranging from prehistory until the modern era.

The ceramic production of the city during the Classical period follows the major production centers, such as Corinth, Attica, Ionia and Halkidiki. This relationship is detected through the imported vessels as well as the local ones that reproduce the above prototypes. In the next period the production is intensified and its characteristics are compatible to the common Hellenistic production.

This paper presents the clay lamps, which comes from well-dated layers of the late Classical to the late Hellenistic period, a selection based on both the quantity and the variety of the material. The classification of the material is expected to answer the question about the potential relationships of the local production with the regional (Dion, Pydna, Feres, Demetrias, Alos) or major production centers (Pella, Attica, Corinth).

Κεραμικό εργαστήριο της Ύστερης Κλασικής - Πρώιμης Ελληνιστικής Εποχής στην Κατερίνη

Στην πεδιάδα της Κατερίνης, κατά τις εργασίες για την κατασκευή υπόγειας σήραγγας στον αυτοκινητόδρομο ΠΑΘΕ, εντοπίστηκε ένα κεραμικό εργαστήριο της Ύστερης Κλασικής - Πρώιμης Ελληνιστικής Εποχής, που περιελάμβανε μεταξύ άλλων ένα συγκρότημα κεραμικών κλιβάνων. Οι κλίβανοι προορίζονταν για την όπτηση μεγάλων αντικειμένων, αλλά και μικρότερων αγγείων, ενώ εντοπίστηκαν επίσης λάκκοι για την προμήθεια πρώτης ύλης, εργαστηριακά απορρίμματα κ.ά.. Η χρήση του εργαστηρίου σταματάει στο α΄ τέταρτο του 3ου αιώνα π.Χ..

Ceramic workshop of the Late Classical - Early Hellenistic period in Katerini

During the construction of an underground tunnel on the National Highway (Patra-Athens-Thessaloniki-Evros), in the plain of Katerini, a ceramic workshop of the Late Classical - Early Hellenistic period was located, which included -among other findings- a complex of ceramic kilns. The kilns were intended for the firing of large objects and smaller vessels, while pits used for the supply of raw materials, workshop wastes etc. were also discovered. The workshop was abandoned in the first quarter of the third century BC.

Ανάγλυφος κρατήρας με σκηνές από την Οδύσσεια από τις Πέτρες Φλώρινας

Ο ανάγλυφος κρατήρας 2011/187 αποκαλύφθηκε σε κομμάτια κατά τη διάρκεια ανασκαφικών εργασιών το 2011 στο δωμάτιο VIIB του Νότιου Πλατώματος του αρχαιολογικού χώρου Πετρών Αμυνταίου. Το αγγείο απεικονίζει σκηνές από την Οδύσσεια του Ομήρου. Είναι προϊόν του ιδιαίτερα παραγωγικού τοπικού εργαστηρίου ανάγλυφων αγγείων των Πετρών και επιβεβαιώνει ότι το ομηρικό έπος ήταν ένα αγαπητό λογοτεχνικό είδος για τους κατοίκους της περιοχής. Παρουσιάζει ομοιότητες με άλλα αγγεία προϊόντα εργαστηρίων της περιοχής της Μακεδονίας και καταδεικνύει την ύπαρξη ενός δικτύου εργαστηρίων στην κεντρική και δυτική Μακεδονία με ιδιαίτερα στενή σχέση και αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

ΝΑΟΥΜ ΕΛΠΙΝΙΚΙ

Relief krater with Odysseus's scenes from Petres Florina

The relief crater with the inventory number 2011/187 was found in pieces during the excavations in 2011 in the room VIIB of the archaeological site of Petres Amyntaiou. The vessel depicts scenes from the Odyssey of Homer. It is a product of the prolific regional workshop of relief vessels of Petres. It confirms that the Homeric epos was very popular for the inhabitants of the Hellenistic city. It has a lot of similarities with vessels of other workshops of Macedonia and it confirms the existence of a network of workshops of the central and west Macedonia which interact with each other.

Ἄπο βιβλίου ἢ ἀπο στήθους;

The citations on *grammatika* vases

Unlike all the other varieties of moldmade bowls, where most of the inscriptions are designations of shops, within the frame of the 220 *grammatika* vases recorded so far only a few examples bear signatures or monograms. The vast majority of the texts preserved on the surface of this special category of Hellenistic vessels are closely related to the narrative scenes, thus representing the most essential element of the decoration, and fall into four major groups: the first one includes names (proper or common nouns defining the depicted persons or objects), the second citations (quotations of famous passages of the literary texts), the third dialogues (phrases or clauses of direct speech within dialogues between the depicted persons), and the last one descriptive texts (phrases, clauses or more extensive texts that provide information about the decorative subject, the content of individual scenes, the author, and the title of the literary work). Following my first presentation during the 9th International Scientific Meeting on Hellenistic Pottery, where I focused on the names, my present paper aspires to offer a fresh reading of all the recorded –so far– citations on *grammatika* vases, using as a guiding thread the surviving literary papyri. The comparison of the inscriptions with the papyri texts offers a new insight into the archaeological material, allowing the understanding of the overall decoration of these vases within its wider literary and historical context, and thus shedding light on the people behind their inspiration, production and use.

Ἄπο βιβλίου ἢ ἀπο στήθους;

Τα παραθέματα στα γραμματικά αγγεία

Τα γραμματικά αγγεία ανήκουν σε μια ιδιαίτερη κατηγορία της ελληνιστικής κεραμικής, αυτή των αγγείων με ανάγλυφο διάκοσμο, στο πλαίσιο της οποίας αποτελούν ξεχωριστή ομάδα με διακριτικά γνωρίσματα την αφηγηματικότητα των παραστάσεων και την ύπαρξη επιγραφών. Οι επιγραφές δεν αποτελούν αποκλειστικό χαρακτηριστικό της εν λόγω ομάδας, αφού απαντούν και σε άλλα είδη ανάγλυφων αγγείων, ως υπογραφές κεραμέων κυρίως ή μονογράμματα. Στην περίπτωση, ωστόσο, των γραμματικών αγγείων, η ισχυρή συνάφειά τους με την παράσταση αποτελεί την ειδοποιό διαφορά.

Στο πλαίσιο ενός καταλόγου, στον οποίο έχει περιληφθεί το σύνολο των μέχρι σήμερα καταγεγραμμένων γραμματικών αγγείων –όχι περισσότερων από 220 στον αριθμό– οι επιγραφές που σχετίζονται άμεσα με την παράσταση μπορούν να χωριστούν σε τέσσερις μεγάλες ομάδες: η πρώτη περιλαμβάνει τις δηλωτικές επιγραφές

(συνήθως ονόματα, κύρια ή προσηγορικά, που προσδιορίζουν τις εικονιζόμενες μορφές ή τα αντικείμενα), η δεύτερη τα παραθέματα (αυτούσια αποσπάσματα από γνωστά, ποιητικά ως επί το πλείστον, κείμενα της αρχαιοελληνικής λογοτεχνίας), η τρίτη τις διαλογικές επιγραφές (φράσεις ή προτάσεις ευθέως λόγου στο πλαίσιο διαλόγου μεταξύ των εικονιζόμενων μορφών) και η τέταρτη τις περιγραφικές ή επεξηγηματικές επιγραφές (συνήθως φράσεις, προτάσεις ή εκτενέστερα κείμενα που παραδίδουν πληροφορίες για το διακοσμητικό θέμα γενικά ή το περιεχόμενο μεμονωμένων σκηνών ειδικότερα).

Συνεχίζοντας την σειρά ανακοινώσεων που ξεκίνησε στην Θ΄ Επιστημονική Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική με την παρουσίαση των δηλωτικών επιγραφών, στην παρούσα Συνάντηση η συζήτηση θα επεκταθεί στα παραθέματα.

Κύριος στόχος είναι η συγκέντρωση όλων των γνωστών, μέχρι σήμερα, γραμματικών αγγείων που φέρουν παραθέματα, η επανέκδοση των επιγραφών τους και η σύγκρισή τους με το κείμενο των σωζόμενων λογοτεχνικών παπύρων. Μέσα από μία διεπιστημονική προσέγγιση, η οποία επιχειρεί να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στα προϊόντα της μήτρας και τα αριστουργήματα του πνεύματος, το ανασκαφικό εύρημα παύει πλέον να αντιμετωπίζεται ως απλό αντικείμενο χρήσης της ελληνιστικής καθημερινότητας και αρχίζει να λειτουργεί ως ένα στιλπνό κάτοπτρο που αντανακλά- ακόμα και κάτω από το φθαρμένο του επίχρυσμα- την πνευματική ιδιοσυγκρασία μιας ολόκληρης εποχής.

Αρχαία Δημητριάδα. Ανάγλυφοι σκύφοι σε ταφικά σύνολα

Το ταφικό σύνολο που ήρθε στο φως κατά τη σωστική ανασκαφή του Βόρειου νεκροταφείου της αρχαίας Δημητριάδας (1995-1996) αποτελείται από 900 τάφους και 3.500 κτερίσματα. Η χρήση του νεκροταφείου καλύπτει μια μεγάλη χρονική περίοδο από το τέλος των κλασικών έως και τους ρωμαϊκούς χρόνους.

Από τα κτερίσματα επιλέγονται για παρουσίαση 23 ανάγλυφοι σκύφοι, οι οποίοι αποτελούν ένα ενδιαφέρον σύνολο. Τα αγγεία είναι διακοσμημένα με ποικίλα φυτικά κοσμήματα σε διάφορους συνδυασμούς ή διηγηματικές παραστάσεις, μυθολογικές και μη.

Ancient Demetrias. Molded relief bowls in funerary contexts

The 900 graves that came in light during rescue excavation of the north cemetery of ancient Demetrias (1995-1996) contained up to 3.500 grave goods.

The use of the cemetery covers a long time span from the end of the Classical period to Roman times.

The group presented in this article consists of 23 relief bowls decorated with floral motifs, epic and tragic scenes or bacchic subjects.

Le ceramiche figurate dai siti dell'entroterra della Sicilia.

Tipologie, iconografie ed officine

In diversi siti dell'entroterra della Sicilia sono state rinvenute molte ceramiche figurate, databili tra la fine del IV e gli inizi del III secolo a.C.; esse sono state prodotte da artigiani attivi all'interno di officine, che da A. D. Trendall sono state definite siceliote. Lo stesso Archeologo aveva riconosciuto alcuni Pittori ai quali, seguendo il metodo di Sir J. D. Beazley, aveva attribuito diversi vasi.

Quasi tutte le ceramiche prese in esame nel presente contributo provengono dalle necropoli dei siti di Gibil- Gabib, Capodarso, Monte Castellazzo presso Marianopoli; poche, invece, dagli abitati degli stessi centri ed alcune anche da Sabucina. Quindi, si tratta di beni di lusso, che oramai avevano sostituito le importazioni delle ceramiche dall'Attica, i cui commerci con la Sicilia si erano interrotti a seguito della disfatta degli Ateniesi, dopo la spedizione nell'isola del 415 a.C. (Guerra del Peloponneso).

Da quel tempo, in Sicilia si organizzarono nuove botteghe proprio per fare fronte alle richieste del mercato locale e soprattutto per soddisfare le esigenze della classe aristocratica, abituata ad acquistare precedentemente le ceramiche importate dall'Attica e pur esse destinate prevalentemente ai corredi funerari.

Varie sono le forme vascolari, soprattutto, crateri a calice, hydriae, lekythoi, anche del tipo Paghenstecher, bombyloi, pissidi, lekanai ed amphoriskoi.

Per le scene figurate gli artigiani fanno ricorso ad episodi della vita quotidiana, più raramente a quelli del mito; molte sono invece le figure singolarmente rappresentate quali Eroti, donne assise che offrono simbolicamente doni agli dei; un caso davvero originale è costituito dalla scena dipinta sul cratere a calice da una tomba di Capodarso; essa è tratta dalla tragedia Ipsipile di Euripide, pervenutaci in frammenti.

Più ricorrenti sono le raffigurazioni di fiori e tralci di edera e di vite, che comunque spesso vengono scelti dai Pittori anche per riempire lo sfondo delle scene figurate. Tali ceramiche figurate compaiono spesso in associazione con altri vasi acromi o con oggetti preziosi in metallo e costituiscono quindi un fondamentale termine cronologico per datare i contesti di riferimento.

Εργαστήριο ημίτομων σκύφων στον Καλαμώννα Δράμας

Τον Φεβρουάριο του 2017, κατά τη διάρκεια των εργασιών παρακολούθησης του Αγωγού Φυσικού Αερίου TAP υπό την επίβλεψη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Δράμας, εντοπίστηκε εργαστήριο κεραμικής ελληνιστικών χρόνων στην περιοχή του Καλαμώννα Δράμας, σε απόσταση 10 περίπου χλμ. δυτικά της αρχαίας πόλης των Φιλίππων. Η ανασκαφική έρευνα έφερε στο φως αποσπασματικά κατάλοιπα εργαστηριακής δραστηριότητας που υποδεικνύεται από ακίνητα ευρήματα και άφθονη κεραμική ελληνιστικών χρόνων. Αποκαλύφθηκε σημαντικός αριθμός πήθων μεγάλων διαστάσεων, λίθινα έδρανα για εργαστηριακές εργασίες, αβαθείς λάκκοι, κάποιοι για την επεξεργασία πηλού και άλλοι απορριμματικοί, καθώς και σημεία απόθεσης πηλομαζών και πλίνθων. Το σχηματολόγιο των αγγείων περιλαμβάνει πινάκια, λύχνους, κανθάρους, πρόχους, αμφορείς, πήθους και, βεβαίως, ανάγλυφους 'μεγαρικούς' σκύφους. Στα μικροευρήματα κυριαρχούν οι αγνύθες. Το σημαντικότερο, ωστόσο, εύρημα του εργαστηρίου είναι τα τμήματα πήλινων μητρών για την κατασκευή σκύφων είτε με φυτικό και φολιδωτό διάκοσμο είτε με αφηγηματικές παραστάσεις βασισμένες σε επεισόδια των ομηρικών κύκλων. Λιγοστά χάλκινα νομίσματα και κεραμική αντίστοιχη με ό,τι γνωρίζουμε από ελληνιστικά εργαστήρια του βορειοελλαδικού χώρου συνδράμουν στη χρονολόγηση της δραστηριότητας αυτού του τοπικού εργαστηρίου αγγειοπλαστικής στο α' μισό του 2ου αιώνα π.Χ.. Ο χώρος, όμως, συνεχίζει να χρησιμοποιείται, πιθανόν με άλλη χρήση, τουλάχιστον ως τα υστερορωμαϊκά χρόνια.

PAPADOPOULOS STRATIS, PAISIDOU LILIAN

Pottery Workshop of Megarian skyphoi at Drama Kalamonas

In February 2017, during the monitoring of the TAP Gas Pipeline under the supervision of the Ephorate of Antiquities of Drama, a workshop of pottery, dating to the Hellenistic period, was located in the Kalamonas area of Drama, about 10 km west of the ancient city of Philippi. The excavation research has brought to light fragmentary remains of workshop activity indicated by immovable finds and ample pottery of Hellenistic times. A significant number of large-sized pithoi were discovered, stone benches for workshop use, shallow pits, some for clay treatment and other for wastes, as well as deposits of clay and bricks. The vase patterns include plates, lamps, kantharoi, jugs, amphorae, pithoi and, of course, 'Megarian' skyphoi in relief. Loom-weights are abundant among the small finds. The most important, however, finding of the workshop is the fragments of clay molds for the construction of skyphoi either with floral and scaled decoration or with narrative relief patterns based on episodes of the Homeric circles. Few copper coins and pottery, corresponding to what we know from Hellenistic workshops of the North Greece area, help to date the activity of this local pottery workshop in the first half of the 2nd century B.C. The site, however, continues to be in function, possibly with other use, at least until the Late Roman period.

Ταφικά σύνολα Πρώιμης Ελληνιστικής Εποχής από το νεκροταφείο της Αμφίπολης

Οι ανασκαφές στις νεκροπόλεις της Αμφίπολης έχουν φέρει στο φως μεγάλο αριθμό τάφων, όμως ελάχιστες είναι μέχρι τώρα οι σχετικές δημοσιεύσεις. Στην παρούσα ανακοίνωση, εκτός από την παρουσίαση και χρονολόγηση των ταφικών συνόλων, θα επιχειρηθεί να διαφωτιστεί, έστω στο ελάχιστο, η εικόνα για την κεραμική, την κοινωνία και τις ταφικές πρακτικές της Αμφίπολης κατά τη διάρκεια της Ελληνιστικής Εποχής. Σκοπός είναι, επίσης, να εμπλουτιστεί ο μακρύς κατάλογος των δημοσιευμένων παραδειγμάτων της Ελληνιστικής κεραμικής της Μακεδονίας.

PAPADOPOULOU EIRINI

Early Hellenistic pottery from the cemetery of Amphipolis

Excavations in the necropoleis of Amphipolis have unearthed a large number of graves, however, publications of the results are generally scarce. This paper, except for the presentation and the dating of the burial assemblages, aims to address issues of pottery, society and burial practices during the Hellenistic period in Amphipolis. The scope of the paper is to enrich the long list of published examples of Hellenistic pottery in the region of Macedonia.

Economic activities in Delos houses in the 1st half of 1st c. BC: the evidence of pottery

The destructions of Delos houses in 88 and 69 BC have yielded a large amount of pottery, as well as other artifacts, that were used by their inhabitants. Along with domestic activities, economic activities are well attested on the ground floors of several houses. Those activities are associated with an instrumentum that includes pottery vessels. Two examples will be presented in Thessaloniki. The House of the seals, which was occupied by a banker (or more probably two associated bankers) was a commercial building rather than a private house: several rooms on the ground floor were used to store amphoras, most probably for import trading, and the eastern area was devoted to storage and selling of agricultural products. In the House of the stuccoes, a perfume shop was located in a shop west to the house itself: two rooms have yielded more than 200 unguentaria, and some other vases probably also related to that workshop activity.

The pottery related to those activities, well dated by the destruction of 69 most probably, will be presented in my paper.

Οικονομικές δραστηριότητες στα σπίτια της Δήλου το α΄ μισό του 1ου αιώνα π.Χ.: η μαρτυρία της κεραμικής

Τα στρώματα καταστροφής των σπιτιών της Δήλου του 88 και 69 π.Χ. απέδωσαν μία μεγάλη ποσότητα κεραμικής, καθώς και άλλα τεχνουργήματα, τα οποία χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοί τους. Παράλληλα με τις οικιακές δραστηριότητες, στο ισόγειο αρκετών σπιτιών τεκμηριώνονται και οικονομικές δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες αυτές συνδέονται με έναν εξοπλισμό, ο οποίος περιλαμβάνει πήλινα σκεύη. Στη Θεσσαλονίκη θα παρουσιαστούν δύο παραδείγματα. Η οικία των Σφραγισμάτων, την οποία κατείχε ένας τραπεζίτης (ή πιθανότερο δύο σχετιζόμενοι τραπεζίτες) και ήταν μάλλον ένα εμπορικό κτήριο παρά ιδιωτική οικία: αρκετά δωμάτια στο ισόγειο χρησιμοποιούνταν για την αποθήκευση αμφορέων, μάλλον για εισαγωγές, και η ανατολική πτέρυγα ήταν αφιερωμένη στην αποθήκευση και την πώληση γεωργικών προϊόντων. Στην οικία των Κονιαμάτων, σε ένα κατάστημα δυτικά της ίδιας της οικίας βρισκόταν ένα αρωματοπωλείο: από δύο δωμάτια προέκυψαν περισσότερα από 200 μυροδοχεία, ενώ ορισμένα ακόμη αγγεία πιθανόν συνδέονται με αυτήν την εργαστηριακή δραστηριότητα.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστεί η κεραμική που συνδέεται με αυτές τις δραστηριότητες και χρονολογείται με ασφάλεια στην καταστροφή του 69 π.Χ.

ΠΛΙΑΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ, ΛΑΖΑΡΗ ΚΑΣΣΙΑΝΗ

«Ψευδοκυπριακά» αγγεία από τη Θεσπρωτία

Το έτος 1971, η Ιουλία Βοκοτοπούλου ανέσκαψε συστάδα κιβωτιόσχημων τάφων στο σύγχρονο χωριό Γαρδίκι, στο μέσον περίπου της κοιλάδας του ποταμού Κωκυτού. Στα κτερίσματα συγκαταλέγεται μια ομάδα αμφορέων της κατηγορίας των «ψευδοκυπριακών». Ένα ακόμη αγγείο της ίδιας κατηγορίας βρέθηκε σε τάφο του νεκροταφείου της πόλης των Γιτάνων, στην περιοχή του Φράγματος Καλαμά.

Με βάση τα συνευρήματα των κλειστών ταφικών συνόλων θα επιχειρηθεί μια ακριβέστερη χρονολόγηση των υπό εξέταση αγγείων. Επιπλέον, τα διακοσμητικά στοιχεία, καθώς και τα τεχνικά χαρακτηριστικά τους θα εξεταστούν σε σύγκριση με παράλληλα παραδείγματα από την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Ελλάδας, σε μια προσπάθεια να καταστεί δυνατή η απόδοση των “Θεσπρωτικών” αγγείων σε γνωστά εργαστήρια που παράγουν τη συγκεκριμένη κατηγορία κεραμικής, όπως είναι το εργαστήριο της Αμβρακίας.

PLIAKOU GEORGIA, LAZARI KASSIANI

“Pseudo – cypriot” vases from Thesprotia

In 1971, a cist-tomb cluster was excavated by Ioulia Vokotopoulou, at the modern village Gardiki in the valley of Kokytyos river. A group of “pseudo-cypriot” amphorae is included among the offerings. Another example of the same category was found in a cist tomb in the cemetery of the ancient city of Gitana, in the area of Kalamas river dam.

A more accurate chronology for the vases under examination will be attempted by studying them in compare with the other finds of their burial contexts. Furthermore, the ornamental patterns as well as their technical characteristics will be examined in comparison to parallels from the wider area of Western Greece, in an attempt to make possible the attribution of the “Thesprotian” vases to well-known workshops producing pseudo-cypriot vessels, such as the workshop of Ambracia.

**Αμφορείς “μακεδονικού τύπου” από την Ήπειρο.
Χρονολόγηση, τυπολογική εξέλιξη και χρήση**

Στην περιοχή της Ηπείρου καταγράφεται ένας σημαντικός αριθμός άβαφων αμφορέων με κοινά μορφολογικά χαρακτηριστικά, που συνήθως κατατάσσονται στον τύπο των «μακεδονικών αμφορέων». Το σχήμα τους, με το σχεδόν σφαιρικό σώμα και το ψηλό καλυκόσχημο χείλος, διαφέρει από εκείνο των κατεξοχήν μακεδονικών αμφορέων που εντοπίζονται σε θέσεις της Μακεδονίας, ενώ παρουσιάζει συγγένεια με παραδείγματα του τύπου στην περιοχή της Λαμίας και στη Θεσσαλία. Αμφορείς αυτού του τύπου έχουν εντοπιστεί σε πολλές θέσεις της Ηπείρου και στη νότια Αλβανία.

Τα αγγεία αυτά είναι συχνά δύσκολο να ταυτιστούν μέσα σε οικιστικά ανασκαφικά σύνολα, ενώ η προέλευση, η χρονολόγησή τους, η τυπολογική τους εξέλιξη και η χρήση δεν έχουν διευκρινιστεί επαρκώς. Η αποκάλυψη ενός μεγάλου συνόλου αμφορέων αυτού του τύπου σε αποθήκη μιας αγροτικής εγκατάστασης στη θέση Επισκοπή Ιωαννίνων (κεντρική Ήπειρος), που καταστράφηκε στο α΄ μισό του 1ου αιώνα π.Χ., μας δίνει την αφορμή να επιχειρήσουμε την χρονολογική και τυπολογική κατάταξη του συγκεκριμένου τύπου για την ευρύτερη περιοχή της αρχαίας Ηπείρου και των γειτονικών της περιοχών.

**The so-called “macedonian type” amphorae in Epirus, NW Greece.
Chronology, typological evolution and use.**

In the region of Epirus, a significant number of amphorae, classified as “Macedonian” or “Macedonian type” amphorae, has been recorded. Their particular shape with a spherical body and a calyx-shaped rim, differs from the main Hellenistic variety of the type in Macedonia, while it is mostly related to examples discovered in the area of Lamia and Thessaly. Amphorae of the same type have been identified at numerous sites in Epirus and southern Albania.

These vases are often difficult to identify in residential contexts, and their origins, dating, typological evolution and use have not been sufficiently clarified. A large assemblage of this type amphorae found in the warehouse of a farmstead in Episkopi (Ioannina –central Epirus), which was destroyed in the mid- 1st century BC, gives us the occasion to attempt a chronological and typological classification of this particular type of amphora in the region of ancient Epirus and its adjacent areas.

Η Ελληνιστική κεραμική από την αγροικία του Αγίου Κωνσταντίνου από την Δήμητρα Γρεβενών

Η ανασκαφή, η οποία πραγματοποιήθηκε στην περιοχή του Αγίου Κωνσταντίνου στο χωριό Δήμητρα των Γρεβενών από το 2008 έως και το 2012 και διενεργήθηκε από την τότε Λ΄ ΕΠΚΑ και νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Κοζάνης, έφερε στο φως σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα εκ των οποίων μία αγροικία ελληνιστικών χρόνων συνολικού εμβαδού 750 τμ.

Το σύνολο της αγροικίας, καθώς και τα ευρήματα, τα οποία εντοπίστηκαν σε αυτήν, αποτελεί το θέμα της διδακτορικής διατριβής της γράφουσας. Η κεραμική, που θα παρουσιαστεί στη 10η Συνάντηση για την Ελληνιστική Κεραμική, αποτελεί μικρό μέρος αυτής της μελέτης.

Η ανασκαφή της αγροικίας δεν μας χάρισε πληθώρα ευρημάτων και μικροαντικειμένων. Παρόλα αυτά, τα μικροευρήματά της, καθώς και η κεραμική που εντοπίστηκε σε αυτή, παρουσιάζουν βασικά γνωρίσματα των ευρημάτων των ελληνιστικών χρόνων στον βορειοελλαδικό χώρο. Οι περισσότερες κατηγορίες κεραμικής εκπροσωπούνται από μικρό αριθμό δειγμάτων. Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστούν κάποια από τα είδη των χρηστικών μελαμβαφών αγγείων που ήρθαν στο φως, όπως σκύφοι, πινάκια, ασκοί, μυροδοχεία, οινοχόες, αλλά και αβαφή όπως θυμιατήρια και ιγδία, καθώς και αγγεία με ανάγλυφα διακοσμητικά μοτίβα με διηγηματικές παραστάσεις και ανθέμια, αγγεία με εμπίεστα διακοσμητικά μοτίβα, με διακόσμηση του τύπου της “Δυτικής Κλιτύος” κ.ά.

Από τη μελέτη της κεραμικής της αγροικίας μπορούν να πιστοποιηθούν επαφές με κεραμικά εργαστήρια σημαντικών πόλεων της Ελληνιστικής Εποχής και να φανερωθεί πως η αγροικία υπήρξε κάθε άλλο παρά απομονωμένη.

Hellenistic pottery from the Hellenistic farmhouse in the Archaeological Site of Saint Constantine in Dimitra, Grevena

The excavation of the Saint Konstantinos archaeological site took place in the village of Dimitra in Grevena from 2008 to 2012 and was carried out by the 30th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities and the Ephorate of Antiquities of Kozani. Apart from other archaeological finds, the remains of a Hellenistic farmhouse of a total area of 750 sqm, was uncovered in this site.

The entire farmhouse, as well as the finds found in it, are the subject of the doctoral dissertation of the author. The pottery finds, included in this study, will be presented at the 10th International Scientific Meeting on Hellenistic Pottery.

Unfortunately, the excavation of the farmhouse has not uncovered plenty of finds. However, these finds, the pottery fragments included, present some of the basic features of the Hellenistic findings in the northern Greece. Most pottery categories are represented by a small amount of samples. Some of the types of the daily black glazed vases that have come to light, such as bowls, plates, askoi, unguentaria, oinochoe, but also some samples of plain utility vessels as altars (thymiastria) and mortars, will be presented in this paper. Vases with relief decorative motifs with narrative scenes or floral decoration, pottery with stamped decoration and vases with the so-called "West Slope" technique, are included in the presentation.

The study of the farmhouse's pottery confirms contacts with ceramic workshops of some important cities of the Hellenistic era. Finally, this study reveals that this farmhouse was not isolated.

Making pottery closer to the Hellenistic world. Case study: the vessels from Geto-Dacian settlement in Merești "Dâmbul Pipașilor"

The purpose of the presentation is to analyse the impact of the apoikiai upon the indigenous around them, from an indigenous pottery production perspective. More specific, my aim is to follow the interplay between Geto-Dacians, indigenous people north of the Lower Danube, and the vessel from Pontic and Micro Asia centres from the 2nd century BC till the very beginning of the 2nd century AD, known by the former ones through Greek cities from Pontus Euxinus. The pottery discovered in many settlements proves that the Geto-Dacians were familiar with Pontic and Micro Asian products as: Megarian bowls, West Slope, Hadra (pseudo Hadra) and Lagynos Ware, Appliqué, Gray Ware, Lead Glazed, Pergamenian Sigillata, Eastern Sigillata B or Pontic Sigillata. Forms inspired by them were produced in the local centres. Various production or decorative techniques were adopted and adapted as well (ex. mouldmade technique; relief decoration or decoration painted with dark colour on the background of an engobe or directly on the light coloured fabric).

Processing of pottery discovered in Geto-Dacian settlement from Merești, inside the Carpathian arch, gave me the opportunity to draw up a special case study, primarily because the site is remarkably remote from the Greek cities in Pontus but also from other Geto-Dacian production centres in direct contact with Asia Minor and Pontic products. The vessels discovered here have obvious Asia Minor and Pontic inspiration models. The presence of these local products is all the more interesting since, so far, Merești is not familiar with Asia Minor or Pontic pottery from the 2nd century BC – very beginning of the 2nd century AD, which were well known in the Geto-Dacian sites north of the Danube, outside the Carpathian arch.

**Φέρνοντας την κεραμική πιο κοντά στον Ελληνιστικό κόσμο.
Υπόθεση εργασίας: η κεραμική από τον Γετο – Δακικό οικισμό στο
Mereṣti "Dâmbul Pipașilor"**

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να αναλύσει την επίδραση των αποικιών στους αυτόχθονες, από την άποψη της τοπικής κεραμικής. Πιο συγκεκριμένα, σκοπός είναι να παρακολουθήσουμε την αλληλεπίδραση ανάμεσα στους Γετο-Δάκες, τους αυτόχθονες δηλαδή στα βόρεια του Κάτω Δούναβη, και την κεραμική από τα κέντρα του Εύξεινου Πόντου και της Μικράς Ασίας από τον 2ο προχριστιανικό αιώνα έως και τις αρχές του 2ου αιώνα μ.Χ., την οποία γνώριζαν οι πρώτοι (Γετο-Δάκες) μέσω των ελληνικών πόλεων του Εύξεινου Πόντου. Η κεραμική που βρέθηκε σε πολλούς οικισμούς αποδεικνύει ότι οι Γετο-Δάκες ήταν εξοικειωμένοι με προϊόντα από τον Πόντο και τη Μικρά Ασία, όπως τους μεγαρικούς σκύφους, τη διακόσμηση της κατηγορίας «Δυτικής κλιτύος», τα αγγεία Hadra (ψευδο-Hadra) και Lagynos Ware, τα αγγεία με επίθετη πλαστική διακόσμηση, Gray Ware, Lead Glazed, τα περγαμηνά Sigillata, τα Eastern Sigillata B ή τα Sigillata του Πόντου. Σχήματα εμπνευσμένα από τις παραπάνω κατηγορίες παράγονται στα τοπικά εργαστήρια. Επιπλέον, υιοθετούν και προσαρμόζουν ποικίλες τεχνικές κατασκευής και διακόσμησης (π.χ. ανάγλυφη τεχνική, ανάγλυφη ή γραπτή διακόσμηση με χρήση σκούρου χρώματος σε ανοιχτό βάθος).

Η μελέτη της κεραμικής που βρέθηκε στο Γετο-Δακικό οικισμό στο Mereṣti, στην ενδοχώρα του Καρπαθικού τόξου, μου έδωσε τη δυνατότητα να διατυπώσω μία ιδιαίτερη υπόθεση εργασίας, κυρίως γιατί η θέση βρίσκεται σε μεγάλη απόσταση από τις ελληνικές πόλεις του Πόντου αλλά ακόμη και από άλλα Γετο-Δακικά κέντρα παραγωγής, τα οποία βρίσκονται σε άμεση επαφή με τα προϊόντα της Μικράς Ασίας και του Πόντου. Η κεραμική που βρέθηκε εδώ φαίνεται καθαρά ότι έχει ως πρότυπο προϊόντα από τη Μικρά Ασία και τον Πόντο. Η παρουσία αυτών των τοπικών προϊόντων είναι η πιο ενδιαφέρουσα, δεδομένου ότι, μέχρι στιγμής, το Mereṣti δεν είναι εξοικειωμένο με την κεραμική της Μικράς Ασίας ή του Πόντου του 2ου αιώνα π.Χ. - αρχές του 2ου αιώνα μ.Χ., γνωστή όμως στις Γετο-Δακικές θέσεις στα βόρεια του Δούναβη, έξω από το Καρπαθικό τόξο.

Η παραγωγή «Μεγαρικών σκύφων» στα εργαστήρια της Κέρκυρας και των Γιτάνων Θεσπρωτίας

Η ύπαρξη εργαστηρίου παραγωγής «Μεγαρικών σκύφων» στην Κέρκυρα έχει διαπιστωθεί από τον G. Siebert ήδη από το 1978, ο οποίος παρουσίασε 31 θραύσματα σκύφων προερχόμενα κυρίως από το οικόπεδο Ευελπίδη. Οι νεότερες σωστικές και συστηματικές ανασκαφές αποκάλυψαν κλιβάνους για την όπτηση μικρών αγγείων στην εργατοτεχνική συνοικία της πόλης, αλλά και πολύ περισσότερα θραύσματα σκύφων όλων των τύπων καθώς και μήτρες. Ορισμένοι από τους σκύφους διακρίνονται για το μέγεθός τους, τα κάθετα τοιχώματά τους, αλλά και τα μεγάλα στηρίγματα τους που μιμούνται όστρεα ή κεφαλές όντων του διονυσιακού κύκλου. Για τα στηρίγματα αυτά αποκαλύφθηκαν και μήτρες.

Αντίθετα, το εργαστήριο παραγωγής «Μεγαρικών σκύφων» στα Γίτανα δεν ήταν γνωστό διότι οι συστηματικές ανασκαφές στην πόλη άρχισαν μετά το 1986. Στο εργαστήριο, ένα τμήμα του οποίου βρίσκεται στα δυτικά του Πρυτανείου και ένα δεύτερο προς τα βόρεια αυτού, αποκαλύφθηκαν θραύσματα μητρών, που απεικονίζουν λεπίδες κώνου πεύκης και μακριά πέταλα. Ευάριθμα είναι και τα όστρακα σκύφων που αποκαλύφθηκαν κυρίως στους χώρους του εργαστηρίου και σε ταφές των Γιτάνων, τα οποία αντιπροσωπεύουν αρκετούς από τους γνωστούς τύπους. Ανάμεσα στους τύπους ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι σκύφοι με παράσταση χορού γυναικών.

PREKA-ALEXANDRI KALLIOPI

The production of “Megarian bowls” in the workshops of Corfu and Gitana of Thesprotia

The existence of workshop for the production of “Megarian bowls” in Corfu has been confirmed by G. Siebert since 1978, who presented 31 fragments of bowls, mainly from the plot of Evelpidi. The newest rescue and systematic excavations in Corfu uncovered kilns in the city’s industrial district for firing small vessel, but also more fragments of all types and molds. Certain bowls are distinguished by their size, their vertical walls and their large supports that imitate sea shells or heads of beings of the Dionysian circle. For these supports, matrices were also revealed.

On the contrary, the workshop for the production of “Megarian bowls” in Gitana was not known because the systematic excavations in the city began after 1986. In the workshop, part of which is located to the west of the Prytaneion and a second to the north of it, were revealed fragments of molds depicting pine-cone blades and long petals. There are also many of the bowls that have been revealed mainly in the workshop and in the burials of Gitana, which represent several of the well-known types. Among the types of interest are the bowls with a dance show of women.

ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ ΣΟΥΛΤΑΝΑ, ΛΑΜΠΡΟΘΑΝΑΣΗ ΕΛΕΝΗ, ΜΠΕΛΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ,
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ

Δείγματα ελληνιστικής κεραμικής από την πόλη του Κασσάνδρου, στο σταθμό “Αγία Σοφία” του Μετρό Θεσσαλονίκης

Η ανασκαφική έρευνα στο κέντρο της πόλης της Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο της κατασκευής του Μετρό, στο Σταθμό “Αγία Σοφία”, έφερε στο φως οικοδομικά κατάλοιπα από την ιδρυτική φάση της πόλης, η οποία τεκμηριώνεται μέσα από την ποικιλία της κεραμικής ήδη από τα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. μέχρι και το 1ο αιώνα π.Χ.. Θα εξεταστούν δείγματα που πιστοποιούν τις εμπορικές και οικονομικές συναλλαγές της πόλης με γνωστά κέντρα της εποχής, αλλά και σκεύη πολυτελείας, που καταμαρτυρούν το υψηλό βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της πόλης που προέκυψε από τον συνοικισμό των περιφερειακών πολισμάτων, όπως μαρτυρείται από τον Στράβωνα.

PROTOPSALTI SOULTANA, LABROTHANASI ELENI, BELLAS IOANNIS,
CHRISTODOULIDOU EVGENIA

Hellenistic pottery from the Cassander City, Thessaloniki, in the metro station at “Agia Sofia”

During the excavation research in the center of Thessaloniki in the context of construction of the metropolitan subway, in the “Agia Sofia” station, have been identified building remains datable to the founding phase of the city, which is established through the variety of pottery from the end of the 4th until the 1st Century B.C. Pottery lots that certify the commercial and financial transactions of the city with well-known production centers of this period will be presented, along with vessels which prove the highliving standard of the inhabitants of the city which arose from the uniting of the regional settlements, the so called “polismata”, as witnessed by Strabo.

The Italo-Megarian Ware in Iberian Peninsula: trade, exchanges and cultural interaction

Already in 1953 M. Vegas had showed the presence of hellenistic relief ware of Italic production in Iberian Peninsula, mainly in Ampurias (Northern Spain). The bowl, decorated with a double intertwined meander of type 2 and with a calyx of nymphaea nelumbo leaves, belongs to the Tivoli workshop.

Recently, a sherd of bowl with godrons, signed by Herakleides, has been found in Tarragona; we now know that his workshop was probably located in Tivoli.

These findings provide the evidence of trade routes between Italian and Iberian peninsulas, along the axis of the Balearic Islands and the dangerous strait of the Bocche di Bonifacio, between Sardinia and Corsica.

At the two ends of these routes the importance of the port of Tarragona should be stressed, closely in contact with the Ampuritana area and, beyond the Cap de Creus, with the sites of Saguntum, Dianium, Lucentum, Ilici and above all Carthago Nova, on the Iberian coast and of Ostia, Minturnae and Puteoli on the Tyrrhenian coast.

The wreck of St. Jordi (near the island of Majorca in the Balearic Islands) documents in the hold, between the load of rhodian amphoras and other goods from the East, the presence of a bowl signed by the potter Lapius, active in central Italy in the II century BC. The wreck of St Jordi, left from a port of the Ionian (Pergamo, Rhodes?), can have stopped in the port of Ostia, depositing rhodian wine amphoras and loading black gloss ware, pans "a vernice rossa interna", and other materials, in addition to Italo - Megarian ware, directed to the Iberian Peninsula. In his cabotage, after a stop probably in the port of Karales (Cagliari in Sardinia), the ship should have coasted the Balearic islands (Menorca, Mallorca, Ibiza), and then from Ebusus (Ibiza) to the port of Cartagena in which to download the content of the cargo hold and possibly load perhaps lead ingots from the mining region of Cartagena, painted kalathoi of Iberian production (so-called sombreros de copa) with salted anchovies, amphoras, and then return to the Italic coasts, perhaps in the port of Ostia near Rome. But the journey of the ship has been arrested in front of the island of Majorca after a terrible storm that has wrecked the ship with its cargo before being able to arrive in the harbor.

Οι Ιταλικοί μεγαρικοί σκύφοι στην Ιβηρική χερσόνησο: εμπόριο, ανταλλαγές και πολιτισμική αλληλεπίδραση

Ήδη το 1953 ο M. Vegas ανέδειξε την παρουσία της ελληνιστικής ανάγλυφης κεραμικής που παρήγαγαν τα Ιταλικά εργαστήρια στην Ιβηρική χερσόνησο, κυρίως στο Ampurias (Βόρεια Ισπανία). Ο σκύφος με τον διπλό διαπλεγμένο μαιάνδρο τύπου 2 και τον κάλυκα με φύλλα λωτού αποτελεί προϊόν του εργαστηρίου του Tivoli.

Πρόσφατα βρέθηκε στη Tarragona το θραύσμα ενός σκύφου με ραβδώσεις, το οποίο υπογράφει ο Ηρακλείδης· σήμερα μπορούμε να προτείνουμε ότι το εργαστήριό του βρισκόταν στο Tivoli.

Αυτά τα ευρήματα αποτελούν στοιχεία για τους εμπορικούς δρόμους ανάμεσα στην Ιταλική και Ιβηρική χερσόνησο, κατά μήκος του τόξου των Βαλεαρίδων νήσων και του επικίνδυνου περάσματος του Bocche di Bonifacio, ανάμεσα στη Σαρδηνία και την Κορσική.

Στα δύο άκρα αυτών των διαδρομών πρέπει να τονιστεί η σημασία του λιμανιού της Tarragona, η οποία βρίσκεται σε στενή επαφή με την Ampuritana και πέρα από το Ακρωτήριο de Creus, όπου οι θέσεις Saguntum, Dianium, Lucentum, Ilici και κυρίως η Καρταγένα (Carthago Nova), στην Ιβηρική ακτή και της Όστια, του Minturnae και του Puteoli στις Τυρρηνικές ακτές.

Στα ευρήματα που βρέθηκαν στο αμπάρι του ναυαγίου του St. Jordi (κοντά στη Μαγιόρκα στις Βαλεαρίδες νήσους), ανάμεσα στο φορτίο με ροδιακούς αμφορείς και άλλα αγαθά από την Ανατολή, περιλαμβάνεται και ένας σκύφος του κεραμέα Larius, ο οποίος δραστηριοποιούνταν στην κεντρική Ιταλία τον 2ο αιώνα π.Χ. Το πλοίο του St. Jordi ξεκίνησε από ένα λιμάνι της Ιωνίας (το Πέργαμο ή τη Ρόδο;), μπορεί να σταμάτησε στο λιμάνι της Όστια για να ξεφορτώσει ροδιακούς αμφορείς με κρασί και να φορτώσει μελαμβραφή αγγεία, τηγανόσχημα σκεύη με ερυθρό γάνωμα στο εσωτερικό και άλλα προϊόντα μαζί με τα Ιταλικά μεγαρικά αγγεία, και συνέχισε με κατεύθυνση την Ιβηρική χερσόνησο. Στη διαδρομή του, μετά από μία στάση πιθανόν στο λιμάνι του Κάλιαρι στη Σαρδηνία, το πλοίο πρέπει να έπλευσε στις ακτές των Βαλεαρίδων νήσων (Menorca, Mallorca, Ibiza), και στη συνέχεια από την Ίμπιζα στο λιμάνι της Καρταγένα όπου ξεφόρτωσε το φορτίο του και ίσως φόρτωσε μόλυβδο από τα μεταλλεία της Καρταγένα, διακοσμημένους καλάθους Ιβηρικής παραγωγής (τους επονομαζόμενους *sombremos de cora*) με παστές αντζούγιες και αμφορείς. Στη συνέχεια θα επέστρεφε στις ιταλικές ακτές, μάλλον στην Όστια κοντά στη Ρώμη. Ωστόσο, το ταξίδι του πλοίου σταμάτησε μπροστά στη Μαγιόρκα έπειτα από μία φοβερή καταιγίδα, η οποία το βύθισε μαζί με το φορτίο του πριν προλάβει να μπει στο λιμάνι.

**RONDIRI VASSO, STISSI VLADIMIR, LOLOS YANNIS, EFSTATHIOU DESPINA,
VARELA CHRYSSEA, AGNOUSIOTIS DIMITRIS, HAAGSMA MARGRIET,
MEENS ANNA, HEYMANS ELON**

The Hellenistic pottery from the Excavation in Magoula Plataniotiki

Magoula Plataniotiki is located at a distance of approximately 2 km from the Hellenistic city of Halos in the Almyros area and became known by the excavation of the Dutch archaeologists at the beginning of the 20th century. At the forefront of the research, this site appeared long after as Halos' most ancient core, a theory based on ancient sources, which spoke of a classical city of the 5th-4th century BC. with elements earlier that probably go back to the Early Iron Age. In the period 1976-1990 research was limited to surface finds and geological corings.

Excavation in Magoula Plataniotikis began in 2013 in order to search for new data to explore its role in the history of the region. The members of the research team, with scientists from the Netherlands, Canada and Greece, set out from the outset specific goals in determining the habitation of the site and the sequence of its chronological phases. At the center of the research interest lies the position of the classical city of Halos, its relation with the Hellenistic city of the so-called Nea Halos and the possible chronological relationship between the settlement of Magoula Plataniotiki and the Early Iron Age cemetery in Voulokaliva.

Research on the field focuses, among other things, on the excavation of the Hellenistic layer, which, according to recent geophysical survey, appears to extend to a quite broad area of Magoula Plataniotiki and is quite dense. The hypothesis that habitation at the site existed for at least a while alongside with that of Hellenistic Halos is also reinforced by the systematic study of the pottery, in which common elements have already been identified between the two 'cities'. The present paper deals with the pottery of the Hellenistic period at Magoula Plataniotiki. A representative sample will be presented, which has come to light from the excavation research so far, being a good collection of the domestic pottery of the 3rd century BC. and is certain that it will be able to give us the necessary answers on all the issues mentioned above.

Η Ελληνιστική κεραμική από την ανασκαφή στη Μαγούλα Πλατανιώτικη

Η Μαγούλα Πλατανιώτικη βρίσκεται σε απόσταση 2 περίπου χλμ. ΝΑ της ελληνιστικής πόλης της Άλου στην περιοχή του Αλμυρού και έγινε γνωστή από τις ανασκαφές των Ολλανδών στις αρχές του 20ού αιώνα. Στο προσκήνιο της έρευνας η θέση αυτή εμφανίστηκε πολύ μετά ως ο αρχαιότερος πυρήνας της, θεωρία που στηρίχθηκε στις αρχαίες πηγές, οι οποίες μιλούσαν για μια κλασική πόλη του 5ου-4ου αιώνα π.Χ. με στοιχεία αρχαιότερα που φθάνουν πιθανόν μέχρι την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου. Στο διάστημα 1976-1990 η έρευνα περιορίστηκε σε επιφανειακά ευρήματα και γεωλογικές γεωτρήσεις.

Η ανασκαφική έρευνα στη Μαγούλα Πλατανιώτικη ξεκίνησε το 2013 με σκοπό την αναζήτηση νέων στοιχείων για τη διερεύνηση του ρόλου της στην ιστορία της περιοχής. Τα μέλη της ερευνητικής ομάδας με επιστήμονες από την Ολλανδία, τον Καναδά και την Ελλάδα έθεσαν εξαρχής συγκεκριμένους στόχους κυρίως ως προς τον προσδιορισμό της κατοίκησης του χώρου και της ακολουθίας των χρονολογικών φάσεων. Στο επίκεντρο του ερευνητικού ενδιαφέροντος βρίσκεται η θέση της κλασικής πόλης της Άλου, η σχέση της με την ελληνιστική πόλη της λεγόμενης Νέας Άλου και η πιθανή χρονολογική σχέση ανάμεσα στην κατοίκηση της Μαγούλας Πλατανιώτικης και το νεκροταφείο της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου στη Βουλοκαλύβα. Η έρευνα στο πεδίο επικεντρώνεται, εκτός των άλλων, στην ανασκαφή του ελληνιστικού στρώματος, το οποίο, σύμφωνα με την πρόσφατη γεωφυσική διασκόπηση, δείχνει να επεκτείνεται σε μεγάλο τμήμα της Μαγούλας και σε μεγάλο βαθμό πυκνότητας.

Η υπόθεση ότι η Μαγούλα κατοικούνταν τουλάχιστον για ένα χρονικό διάστημα παράλληλα με την ελληνιστική Άλο ενισχύεται και από την συστηματική μελέτη της κεραμικής των ελληνιστικών χρόνων, στην οποία έχουν ήδη εντοπιστεί κοινά στοιχεία ανάμεσα στις δύο «πόλεις». Η παρούσα ανακοίνωση έχει ως θέμα την κεραμική των ελληνιστικών χρόνων από τη Μαγούλα Πλατανιώτικη. Θα παρουσιαστεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της, το οποίο έχει έλθει στο φως από τη μέχρι σήμερα ανασκαφική έρευνα αποτελώντας μια καλή συλλογή από την οικιστική κεραμική του 3ου αιώνα π.Χ. και είναι σίγουρο ότι θα μπορέσει να μας δώσει τις απαραίτητες απαντήσεις για όλα τα παραπάνω ζητήματα που μας απασχολούν.

Hellenistic cooking pottery at the Sanctuary of Zeus on Mount Lykaion

A large deposit of Late Hellenistic pottery was found in the Lower Sanctuary of Zeus on Mount Lykaion in excavations carried out between 2007 and 2010. The material is very fragmentary (almost no full profiles could be reconstructed); mixed with abundant animal bone and tile fragments, it represents a secondary dump of debris from feasts in the sanctuary. Although there is no independent evidence for its date, the types of pottery present are those typical of the period ca 150-50 BC; a few kantharoi with concave rims, large platters of the Ionian type, and fragments of thin-walled ware suggest a lower terminus around the middle of the 1st century.

Although there are some imports from the wider Peloponnese, most of the pottery was probably manufactured in the immediate region of the sanctuary, perhaps in one of the nearby towns on the mountain. One group of cooking pots stands out from the rest, however, for its shapes, its fabric, and its manufacturing technique. The most common shape is a deep, baggy cooking pot that does not find parallels in the Arcadian repertoire; there are also short-necked chytrai and a few lopades that imitate known vessel forms. The vessels are entirely handmade (perhaps coil built), an unusual procedure in this period. Uneven wall thickness and irregularities in the shapes of the rims suggest that their creators were not very experienced in the production of this type of item. The vessels are also made of an unusual material with abundant very coarse temper, very similar to tile fabric.

I argue that the vessels were made in response to the short-term demand for pottery during the festival at the sanctuary, possibly by tile makers who were familiar with clay and how to fire it, though not practiced in the production of cooking pots.

Ελληνιστικά μαγειρικά σκεύη από το Ιερό του Διός στο Λύκαιο Όρος

Μεγάλη ποσότητα όψιμης Ελληνιστικής κεραμικής βρέθηκε σε ανασκαφές που διενεργήθηκαν μεταξύ του 2007 και του 2010 στο Κατώτερο ιερό του Διός στο Λύκαιο Όρος. Το υλικό είναι ιδιαίτερα αποσπασματικά διατηρημένο (είναι σχεδόν αδύνατη η αποκατάσταση πλήρων τομών των αγγείων). Ανακατεμένο με άφθονα οστά ζώων και θραύσματα κεραμίδων, αντιπροσωπεύει μία δευτερεύουσα απόθεση απορριμμάτων μετά από γιορτές στο ιερό. Παρά την έλλειψη ανεξάρτητων στοιχείων για την χρονολόγησή του, τα είδη των αγγείων που βρέθηκαν είναι τυπικά της περιόδου 150 - 50 π.Χ.: λίγοι κάρθοροι με καμπύλο χείλος, μεγάλες πινάκια ιωνικού τύπου, και θραύσματα λεπτής κεραμικής υποδεικνύουν ένα χαμηλότερο όριο γύρω στα μέσα του 1ου αιώνα π.Χ..

Παρά την παρουσία ορισμένων εισαγωγών από την ευρύτερη Πελοπόννησο, η πλειονότητα της κεραμικής πιθανότατα κατασκευάστηκε στην άμεση περιοχή του ιερού, ίσως σε μία από τις γειτονικές ορεινές πόλεις. Ωστόσο, μία ομάδα μαγειρικών σκευών ξεχωρίζει ως προς το σχήμα, τον πηλό και τις τεχνικές κατασκευής. Το πιο συνηθισμένο σχήμα είναι ένα βαθύ, ευρύ μαγειρικό σκεύος, το οποίο δεν έχει παράλληλα στο σχηματολόγιο της Αρκαδίας· υπάρχουν ακόμη χύτρες με κοντό λαιμό και λίγες λοπάδες που μιμούνται γνωστά σχήματα. Τα αγγεία είναι εντελώς χειροποίητα (πιθανώς με την τεχνική των ζωναριών), μία ασυνήθιστη διαδικασία αυτήν την περίοδο. Το άνισο πάχος στα τοιχώματα και ανωμαλίες στο σχήμα του χείλους υποδεικνύουν ότι οι κατασκευαστές τους δεν ήταν ιδιαίτερα έμπειροι στην παραγωγή ανάλογων αντικειμένων. Το υλικό παραγωγής είναι επίσης, ασυνήθιστο καθώς περιέχει μεγάλη ποσότητα αδρών υλικών, πολύ κοντά στον πηλό των κεραμίδων.

Υποστηρίζω λοιπόν ότι τα σκεύη αυτά παράχθηκαν ανταποκρινόμενα στη βραχυπρόθεσμη ζήτηση κεραμικής κατά τη διάρκεια των εορτών στο ιερό, ενδεχομένως από κατασκευαστές κεραμιδιών που ήταν μεν εξοικειωμένοι με τον πηλό και πώς να τον ψήσουν, δεν ήταν όμως έμπειροι στην κατασκευή μαγειρικών αγγείων.

SANTOS YURI, KONDOPOULOU DESPOINA, PAPADOPOULOU LAMPRINI,
SARIDAKI NIKI, AIDONA ELINA, SERLETIS CHRISTOS, RATHOSI CHRISTINA

An archaeometric contribution to the study of Late Classic-Hellenistic ceramics of Northern Greece

The present study is a multi-analytical approach for the characterization of several potsherds samples, dated from Late Classical to the Hellenistic period at three different regions and associated archaeological sites of Northern Greece: Pella, Thasos and Samothraki. Ceramic petrography, Scanning Electron Microscopy coupled with Energy Dispersive Spectrometry (SEM-EDS) and X-Ray Diffraction Analysis (XRD) were applied for the determination of the morphological, chemical and mineralogical characteristics of the studied ceramics. This ceramic collection was selected for an archaeointensity experiment. Therefore, magnetic measurements on these sherds completed the present study and, when combined with the archaeometrical approach described above, contribute to the characterization of the material on its suitability for further archaeomagnetic experiments. The overall obtained results confirm a local provenance and techniques used for the pottery production. Furthermore, the results suggest a correlation of the geological environment with the potential of the material to accurately record the magnetic field of the Earth during its heating and cooling.

SANTOS YURI, ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΛΑΜΠΡΙΝΗ,
ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΝΙΚΗ, ΑΗΔΟΝΑ ΕΛΙΝΑ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΕΡΛΕΤΗΣ, ΡΑΘΩΣΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Αρχαιομετρική προσέγγιση στην μελέτη Κλασικής-Ελληνιστικής κεραμικής από την Βόρεια Ελλάδα

Η παρούσα μελέτη είναι μία προσέγγιση πολλαπλών αναλύσεων για τον χαρακτηρισμό ενός συνόλου οστράκων χρονολογημένων μεταξύ του τέλους της Κλασικής και της Ελληνιστικής περιόδου, σε τρεις διαφορετικές περιοχές και αντίστοιχους αρχαιολογικούς χώρους της Βόρειας Ελλάδας: την Πέλλα, την Θάσο και την Σαμοθράκη. Κεραμική πετρογραφία, ηλεκτρονικό μικροσκόπιο σάρωσης συνδεδεμένο με φασματοσκόπιο ενεργειακής διασποράς (SEM-EDS) και περίθλαση των ακτίνων Χ (XRD) εφαρμόστηκαν για τον προσδιορισμό των μορφολογικών, χημικών και ορυκτολογικών χαρακτηριστικών των υπό μελέτη κεραμικών. Το σύνολο αυτό είχε αρχικά επιλεγεί για ένα πείραμα προσδιορισμού της αρχαιο- έντασης του γεωμαγνητικού πεδίου. Ως εκ τούτου, μαγνητικές μετρήσεις στα όστρακα αυτά συμπλήρωσαν τη μελέτη και συνδυαζόμενες με την αρχαιομετρική μελέτη που προαναφέρθηκε, συμβάλουν στον χαρακτηρισμό του υλικού σχετικά με την καταλληλότητά του για πειράματα αρχαιομαγνητισμού. Τα συνολικά αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τοπική προέλευση και τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή των κεραμικών. Επιπλέον τα αποτελέσματά μας προτείνουν έναν συσχετισμό του γεωλογικού περιβάλλοντος με την καταλληλότητα του αργιλικού υλικού, ώστε να καταγράψει αξιόπιστα το γεωμαγνητικό πεδίο κατά την θέρμανση και την επακόλουθη ψύξη του.

Black glaze, West Slope, and other Early Hellenistic imported pottery in the Thracian site of Halka Bunar, central southern Bulgaria

The paper presents the various types of black glaze pottery, some with West Slope decoration, from the Early Hellenistic site of Halka Bunar. They represent almost exclusively drinking ware (plus some fish-plate), kantharoi, cup-kantharoi and possibly calices, with ribbed or smooth lower body, short base, conical foot or higher stem. Their decoration consists usually in added clay motifs of laurel and ivy wreaths. They have been found in all possible contexts of the site, including domestic, pit deposits, and - interestingly - atop the abandoned/destroyed pottery kilns. They seem even to have inspired a couple of direct imitations in the (local?) grey and beige ware. Many of them are of Attic origin, but North Aegean and Macedonian production centres cannot be excluded. A series of small ovoid oinochoae or lekythoi, often accompanying the kantharoi, are well known from several sites in Thrace and seem specifically linked to Apollonia. Finally, a few sherds represent a series, rare for the Thracian domain, of pseudo-Cypriot amphorae. We attempt to follow the distribution of similar imports in Thrace and trace the evolution of the sympotic customs during the age of “first globalization”.

Μελαμβαφής, «Δυτικής Κλιτύος» και άλλη εισαγμένη κεραμική της πρώιμης Ελληνιστικής περιόδου από τη θρακική θέση Χαλκά Μπουναρ, στη νότια κεντρική Βουλγαρία

Η μελέτη εξετάζει τους διάφορους τύπους μελαμβαφούς κεραμικής, ορισμένοι με διακόσμηση τύπου «Δυτικής Κλιτύος», από την πρώιμη Ελληνιστική θέση Χαλκά Μπουναρ. Αντιπροσωπεύονται σχεδόν αποκλειστικά αγγεία πόσης (και λίγα ιχθυοπινακία), κανθάρους, κανθαροειδή κύπελλα και πιθανόν κάλυκες, με ραβδωτή ή λεία κοιλία, χαμηλή δακτυλιόσχημη ή κωνική βάση, ή ψηλότερο ποδίσκο. Η διακόσμηση συνίσταται κατά το πλείστον σε μοτίβα κλάδων δάφνης και κισσού από πρόσθετο πηλό. Βρέθηκαν σε όλα τα πιθανά συγκείμενα της θέσης, από οικιστικά και αποθέσεις σε λάκκους, ως αποθέσεις επί εγκαταλειμμένων/κατεστραμμένων κεραμικών κλιβάνων. Φαίνεται μάλιστα πως ενέπνευσαν ορισμένες απομιμήσεις στην (τοπική;) γκρίζα και μπεζ μονόχρωμη κεραμική. Πολλά από τα μελαμβαφή αγγεία είναι αττικής προέλευσης, ωστόσο άλλα κέντρα παραγωγής στο βόρειο Αιγαίο και τη Μακεδονία δεν μπορούν να αποκλειστούν. Μια ομάδα ωσειδών οινοχοών ή ληκύθων που συνοδεύουν συχνά τους κανθάρους, είναι γνωστή από διάφορες θέσεις στη Θράκη και φαίνεται να συνδέεται ιδιαίτερα με την Απολλωνία. Τέλος, λίγα όστρακα αντιπροσωπεύουν μια κατηγορία σπάνια για το θρακικό χώρο που περιλαμβάνει βαλσαμάρια και ψευδο-κυπριακούς αμφορίσκους. Στη μελέτη επιχειρούμε να προσδιορίσουμε τη διάδοση παρόμοιων εισαγωγών στη Θράκη και την εξέλιξη των συμποτικών εθίμων στη διάρκεια της ‘πρώτης παγκοσμιοποίησης’.

ΣΚΟΡΔΟΥ ΜΑΡΙΑ

Ταφικά σύνολα από την περιοχή της Κισάμου στη βορειοδυτική Κρήτη

Η θέση Πόρος βρίσκεται ανατολικά του οικισμού Γαλουβάς, ενός ορεινού χωριού του δήμου Κισάμου, στο βορειοδυτικό άκρο της Κρήτης. Η θέση αναπτύσσεται σε ένα λόφο, σε κοντινή απόσταση και σε οπτική επαφή με την αρχαία Πολυρρήνια. Εκεί, με αφορμή τη διαπλάτυνση αγροτικού δρόμου, το 2003 εντοπίστηκαν τάφοι σε άγνωστη θέση, απομακρυσμένη από το οργανωμένο νεκροταφείο της πόλης. Τα πρώτα αποτελέσματα σωστικής ανασκαφικής έρευνας και επιφανειακής έρευνας πεδίου που διενήργησε η Εφορεία Αρχαιοτήτων Χανίων επεσήμαναν τη θέση τριών ασύλητων κτιστών κιβωτιόσχημων τάφων των ελληνοιστικών χρόνων, στο βόρειο χαμηλότερο πρηνές του λόφου. Οι ταφές συνοδεύονταν από συνολικά εννέα αγγεία που χρονολογούνται στο α΄ μισό του 3ου αιώνα π.Χ.. Η μελέτη των κτερισμάτων, σε συνδυασμό με αντίστοιχα ευρήματα άλλων θέσεων, συμπληρώνει τη γνώση μας για την εγχώρια παραγωγή των εργαστηρίων της Ελληνοιστικής κεραμικής στη δυτική Κρήτη. Η νέα θέση εμπλούτισε την ιστορικοαρχαιολογική φυσιογνωμία της περιοχής, ενώ φωτίζει και τις πτυχές του ιδιωτικού βίου, τα ταφικά έθιμα και την κοινωνική και οικονομική οργάνωση της εποχής.

SKORDOU MARIA

Burial clusters from the region of Kissamos at northwest Crete

The site 'Πόρος' lies southeast of the village Galouvas, a mountain village in the municipality of Kissamos, at the northwestern edge of Crete. The location is situated on a low hill, close and in contact with the ancient Polyrrhenia. In 2003, on occasion of the digging works carried out for the widening of a rural road, tombs came to light far away from the known west necropolis. The first results of the rescue excavation and surface survey carried out by the Ephorate of Antiquities of Chania, revealed three stone-built cist tombs of the Hellenistic period, not looted, stretching along its northern lower slope of the hill. The offerings included nine clay vases dated to the first half of the 3rd century BC.

The study of the findings in combination with grave gifts of other places enriches our knowledge of the local production of Hellenistic ceramics workshops in Western Crete. The new site adds important information to our knowledge of NW Crete. The study of findings informs us about the aspects of private life, burial customs and the social and economic organization of the era.

Ελληνιστική κεραμική από την ακρόπολη της αρχαίας Μελιταίας»

Κατά τα έτη 1971-72 η Θ' Αρχαιολογική Περιφέρεια πραγματοποίησε ανασκαφική έρευνα στην ακρόπολη της αρχαίας Μελιταίας. Μετά το πέρας της ανασκαφής αποκαλύφθηκαν οικοδομικά κατάλοιπα, ενώ προέκυψε και ένα πλήθος κινητών ευρημάτων. Τα ευρήματα αυτά αποθηκεύτηκαν στις αποθήκες της Νομαρχίας Φθιώτιδας και παρέμειναν εκεί για 45 χρόνια περίπου.

Τα τελευταία χρόνια το υλικό αυτό άρχισε να συντηρείται και να ταξινομείται. Ανάμεσα στα ευρήματα ξεχώρισε ένα σημαντικό σύνολο Ελληνιστικής κεραμικής, το οποίο προέρχεται από τον οχυρωματικό περίβολο, ο οποίος αποκαλύφθηκε στο πλάτωμα της ακρόπολης, από ένα εν μέρει αποκαλυπτόμενο οικοδόμημα το οποίο βάσει των ευρημάτων του ταυτίζεται με ιερό και από ένα πολύ αποσπασματικά σωζόμενο κτίριο που μπορεί να ταυτιστεί με εργαστήριο κεραμικής.

Η κεραμική διακρίνεται σε αγγεία καθημερινής χρήσης, όπως πινάκια, μαγειρικά σκεύη, κανθάρους και σκύφους, σε αγγεία τελετουργικά, όπως θυμιατήρια, τα οποία σχετίζονται με το ιερό και σε εκείνα που σχετίζονται με το εργαστήριο κεραμικής, όπως μήτρες ανάγλυφων σκύφων και δύο πήλινες δισκόμορφες σφραγίδες. Τα παραπάνω ευρήματα κλιμακώνονται χρονολογικά από τον 4ο αιώνα π.Χ. μέχρι και τα τέλη του 2ου αιώνα π.Χ..

STAVROGIANNIS LAMBROS

Hellenistic Pottery from the acropolis of ancient Melitaia

In the years 1971-72 a trial excavation which conducted on the acropolis of ancient Melitaia revealed some architectural remains and numerous mobile finds. These finds were stored in the warehouses of the Phthiotida prefecture and remained there for approximately 45 years.

In recent years, there has been an attempt to preserve and classify all these antiquities. Among the finds stands out an important set of pottery dated to the Hellenistic period, which originates from the fortification enclosure revealed on the plateau of the Acropolis, from a partly revealed building which according to the finds is identified with a sanctuary and as well as in the scarce remains of a building that can be identified as a pottery workshop.

This pottery can be categorized in tableware such as pinakia, skyphoi, kantharoi and cooking vessels, in ceremonial vessels such as thymiateria that are related to the temple, and finally in pottery related to the workshop, as moulds of mould made skyphoi and two round clay seals. The above mentioned finds can be dated from the 4th century to the late 2nd century BC.

Early Hellenistic pottery (imported and local) from the Getic city at Sboryanovo (Helis?), NE Thrace

After about 35 years of investigations the Thracian city and its necropoleis at Sboryanovo reserve (NE Bulgaria) revealed evidence that this significant urban structure, founded during the last quarter of the 4th century BC, and some of the monumental tombs in the Eastern necropolis give grounds to identify it with Helis, the capital of the Getic ruler Dromichaetes where he brought the captured Lysimachos and his army (Diod. XXI, 12.2-5).

The quantity and the variety of the imports, especially the discovered up to now ca. 460 amphorae stamps, prove impressive consumption and distributive capacity of the Getic city. Besides dominating Thasos and Sinope, many other centres are presented. There is well-documented import of black-glazed and other pottery and luxury goods. The fairly great amount and especially the functional variety of the wheel-made tableware provide a possibility to distinguish different centres of its production. In 2002-2003 was investigated a quarter, with pottery kilns of the first half of the 3rd century BC.

It is to be pointed out the impressive diversity of quality tableware for cooking, serving and consuming of food. It is worth noting, that among the imported black-glazed pottery fish plates are among the most numerous. The adoption of this typical Greek shape by the local population is evidenced by its local production. Wine consumption shapes, used by the citizens are another group proving impact of the Hellenistic culture. The kantharoi, decorated or not in West Slope style are probably the most typical group among the imported black-glazed pottery. The local produced kantharoi in many variations of size and colour are an expression of adoption by the locals of this vase type. Another group of cups for drinking and libations, not less indicative for the cultural developments in the Getic Early Hellenistic society, are the phialai and calyx-cups.

Πρώιμη Ελληνιστική κεραμική (εισαγμένη και τοπική) από τη Γετική πόλη στο Sboryanovo (Ηλις;), ΒΑ Θράκη

Μετά από 35 χρόνια ερευνών της Θρακικής πόλης και της νεκρόπολης αυτής στην περιοχή του Sboryanovo (ΒΑ Βουλγαρία), προέκυψαν στοιχεία ότι αυτή η σημαντική αστική δομή ιδρύθηκε στο τελευταίο τέταρτο του 4ου αιώνα π.Χ.. Μάλιστα η έρευνα ορισμένων μνημειακών τάφων του ανατολικού νεκροταφείου απέδωσε ευρήματα που οδηγούν στην ταύτιση της πόλης με την Ήλιδα, την πρωτεύουσα του Γέτη ηγεμόνα Δρομιχαίτη, όπου μάλιστα οδήγησε ως κρατούμενο τον Λυσίμαχο και τον στρατό του (Διοδ. XXI, 12.2-5).

Η ποσότητα και η ποικιλία της εισαγμένης κεραμικής, ιδιαίτερα η ανεύρεση μέχρι

στιγμής περίπου 460 ενσφράγιστων αμφορέων, αποδεικνύουν την εντυπωσιακή κατανάλωση αλλά και τις ευρείες σχέσεις της Γετικής πόλης. Εκτός της Θάσου και της Σινώπης οι οποίες βρισκόταν υπό την κυριαρχία της, μαρτυρούνται σχέσεις με πολλά άλλα κέντρα. Η εισαγωγή μελαμβαφών αγγείων και άλλων κατηγοριών κεραμικής και γενικώς πολύτιμων αγαθών είναι τεκμηριωμένη με ασφαλή στοιχεία. Η μεγάλη ποσότητα και ιδιαίτερα η ποικιλία της τροχήλατης επιτραπέζιας κεραμικής δίνουν τη δυνατότητα διάκρισης περισσότερων κέντρων παραγωγής. Μάλιστα το 2002-2003 ερευνήθηκε μία περιοχή με κλιβάνους του α΄ μισού του 3ου αιώνα π.Χ.. Είναι αξιοσημείωτη η εντυπωσιακή ποικιλία της ποιότητας της κεραμικής που σχετίζεται με την παρασκευή, το σερβίρισμα και την κατάλυση της τροφής. Τα ομφαλωτά πινάκια (ιχθυοπινάκια) που αποτελούν την πολυπληθέστερη ομάδα της μελαμβαφούς κεραμικής, είναι ένα σχήμα το οποίο υιοθετούν και παράγουν τα τοπικά εργαστήρια. Τα αγγεία πόσης αποτελούν μία ακόμη κατηγορία, ενδεικτική για τις επιρροές από τον ελληνικό πολιτισμό. Οι κάρθοροι με ή χωρίς διακόσμηση της κατηγορίας «Δυτικής κλιτύος» αποτελούν μάλλον το πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα εισαγμένης μελαμβαφούς κεραμικής, ενώ οι κάρθοροι των τοπικών εργαστηρίων, με μεγάλη ποικιλία ως προς το μέγεθος και το χρώμα, εκφράζουν την υιοθέτηση του σχήματος από τα τοπικά κεραμικά εργαστήρια. Μία ακόμη κατηγορία αγγείων πόσης και σπονδών, όχι λιγότερο ενδεικτικών για την εξέλιξη της πρώιμης Ελληνιστικής Γετικής κοινωνίας, αποτελούν οι φιάλες και οι κάλυκες.

Hellenistische Keramik aus Brunnen B 34 im Kerameikos

Von 2011 bis 2016 wurden im Athener Kerameikos inner- und außerhalb der Stadtmauern eine Reihe von Brunnen und Zisternen dokumentiert, die zum Teil schon länger bekannt waren. Einzelne Beispiele sind jedoch in dieser Zeit erstmals vollständig ausgegraben worden. Die Ausgrabungen in Brunnen B 34 im Rundbad vor dem Dipylon konnten 2016 abgeschlossen werden. Der aus Kalksteinen in Kragtechnik gebaute Brunnen wurde im 4. Jh. v. Chr. beim Bau der 2. Phase der Badeanlage angelegt. Er war - mit einer langen Unterbrechung - bis ins 6. Jh. n. Chr. in Gebrauch. Im Vortrag wird Keramik aus hellenistischen Füllschichten des Brunnens vorgestellt.

Hellenistic pottery from well B 34 in the Kerameikos

From 2011 to 2016 in the Kerameikos excavation, a number of water devices in- and outside the Athenian city walls was investigated and documented, in particular wells and cisterns. Most of these installations were known before, but they had not been documented in full. During this research period, some devices, among them well number B 34 in the Kerameikos bath complex in front of the city walls, were completely excavated. The well had been constructed during the 2nd building phase of the Kerameikos bath for the use of the bath. It is a massive construction in corbelled technique that was in use until the 6th century AD - with a long interval between 86 BC and the 3rd century AD. The talk will treat pottery from the Hellenistic fills of this well.

A Group of Hellenistic pottery from Stratonikeia Excavations

Stratonikeia Antique City, one of the most important settlements of Caria Region, is located within the borders of Eskihisar Village of Yatağan district of Muğla in Aegean Region today. The ceramics of the Hellenistic Period, constituting our subject, were obtained from the excavations at the theater, North Street, North Basilica, Bouleterion, Nympheion and different points of the ancient city between the years 1991-2014. The examples uncovered in the excavations of Stratonikeia include samples of unguentarium, aryballos, olpe, a single handled jug and bowl forms. The ceramics examined are usually red slipped and there is no decoration on them. Very few examples are gray or black slipped and there are painting or engraving ornaments on them. When the Hellenistic pottery uncovered in the Stratonikeia excavations is examined in terms of clay, slip and form typology, we see that these ceramics are both imported from different production centers and produced locally. These potsherds recovered are of great significance in order for us to determine its socio-economic status as well as the commercial and political relationship that Stratonikeia, a magnificent city in the Hellenistic period, had with the centers and its relations with these centers during this period. It has also helped us to reach extremely useful information on the social and economic situation of the urban population and the possible class distinction among them.

Μία ομάδα Ελληνιστικής κεραμικής από τις ανασκαφές της Στρατονίκειας

Η αρχαία Στρατονίκεια, ένας από τους πιο σημαντικούς οικισμούς της Καρίας, τοποθετείται ανάμεσα στα όρια του χωριού Eskihisar του Yatağan στην επαρχία του Muğla, στα σημερινά παράλια του Αιγαίου. Η κεραμική που εξετάζεται στην παρούσα ανακοίνωση προέρχεται από ανασκαφές που διενεργήθηκαν μεταξύ των ετών 1991-2014 στο Θέατρο, τη Βόρεια Οδό, τη Βόρεια Βασιλική, το Βουλευτήριο, το Νυμφαίο, αλλά και σε άλλες περιοχές της αρχαίας πόλης. Τα αγγεία που προέρχονται από τις ανασκαφές στην Στρατονίκεια περιλαμβάνουν μυροδοχεία, αρύβαλλους, όλπες, οινοχόες και σκυφίδια. Η υπό μελέτη κεραμική φέρει συνήθως ερυθρό υάλωμα και καμία άλλη διακόσμηση. Πολύ λίγα παραδείγματα είναι φαιόχρωμα ή μελαμβαφή και φέρουν γραπτή ή εγχάρακτη διακόσμηση. Σύμφωνα με αναλύσεις του πηλού και του υαλώματος, αλλά και το σχήμα, προκύπτει ότι η κεραμική από τις ανασκαφές της Στρατονίκειας είναι είτε εισαγμένη από διαφορετικά κέντρα παραγωγής είτε είναι προϊόντα τοπικών εργαστηρίων. Η μελέτη της κεραμικής θεωρείται ιδιαίτερως σημαντική, καθώς προσδιορίζεται με αυτήν η κοινωνική και οικονομική θέση της πόλης, καθώς και οι εμπορικές και πολιτικές σχέσεις αυτής της εξαιρετικής Ελληνιστική πόλης με τα υπόλοιπα κέντρα την περίοδο αυτή. Επιπλέον, μας παρέχει ιδιαίτερα χρήσιμες πληροφορίες σχετικά την κοινωνική και οικονομική κατάσταση του αστικού πληθυσμού της, αλλά και τις πιθανές ταξικές διαφοροποιήσεις που υπήρχαν.

Η κεραμική του συλημένου κυκλικού κυψελοειδούς τάφου στην αρχαία Λητή. Προσδιορισμός της διάρκειας χρήσης του

Η ανασκαφική έρευνα και οι επιγραφικές μαρτυρίες οδήγησαν στον εντοπισμό της αρχαίας Λητής 12 χλμ. περίπου ΒΑ της Θεσσαλονίκης. Ο αστικός χώρος και τα νεκροταφεία της αναπτύσσονται στους λόφους των στενών του Δερβενίου και στο δυτικό τμήμα της εύφορης πεδιάδας του Λαγκαδά. Η στρατηγική θέση της και η εκτεταμένη αγροτική της περιφέρεια, από την οποία προέρχεται μεγάλο μέρος του πλούτου της, δικαιολογούν τη διαχρονική της κατοίκηση και ερμηνεύουν την ευημερία της έως την ύστερη αρχαιότητα.

Τα κεραμικά ευρήματα που παρουσιάζουμε προέρχονται από ένα ταφικό μνημείο, που εντοπίστηκε σε απόσταση 1,5 χλμ. ΒΑ του νεκροταφείου του Δερβενίου. Η μορφή του τάφου, που αποτελείται από έναν μακρύ και στεγασμένο δρόμο, προθάλαμο με μνημειακή είσοδο και κυκλικό θάλαμο, επιτρέπει τη σύνδεσή του με αντίστοιχα μνημεία, που έχουν αποκαλυφθεί στη θρακική ενδοχώρα και ανήκουν στην τοπική αριστοκρατία του βασιλείου των Οδρυσών. Τη χρονολογία ίδρυσης του μνημείου στην αρχή του 3ου αιώνα προσδιορίζει χάλκινο νόμισμα Κασσάνδρου, κοπής μετά το 306 π.Χ.

Τα δομικά στοιχεία του τάφου και τα ταφικά έπιπλα που υπήρχαν στον νεκρικό θάλαμο αποκαλύφθηκαν κατακερματισμένα από τους λιθορύχους. Είναι, ωστόσο, δυνατό να συμπεράνουμε ότι στο εσωτερικό του πραγματοποιήθηκε η ταφή τεσσάρων τουλάχιστον νεκρών. Παράλληλα, σε αποσπασματική κατάσταση και διασκορπισμένα στο στρώμα σύλησης του μνημείου βρέθηκαν και τα κτερίσματα των ταφών. Η συμβολή των πήλινων αγγείων στον προσδιορισμό της διάρκειας χρήσης του συλημένου κυψελοειδούς θολωτού τάφου είναι καθοριστική, δεδομένου ότι καλύπτουν το χρονικό διάστημα από τον πρώιμο 3ο μέχρι και το πρώτο μισό του 2ου αιώνα π.Χ.. Στα πήλινα αγγεία αντιπροσωπεύονται περιορισμένα δείγματα εισαγμένης αττικής κεραμικής, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανεύρεση επικασσιτερωμένων αγγείων.

The pottery of the plundered beehive-vaulted chamber tomb of Ancient Lete. Determination of the duration of its use

The archaeological research and inscriptions have led to the location of Ancient Lete, approximately 12km north-east of Thessaloniki. The urban space and the cemeteries of the city are developed over the hills of the Derveni pass and the western part of the fertile plain of Langadas. Its strategic location and the extensive agricultural territorium, from which it derived much of its wealth, justify its diachronic habitation and prosperity up to the Late Antiquity.

The pottery presented in this article comes from a funerary monument located 1,5km north-east of the Derveni necropolis. The form of the tomb, consisting of a long covered dromos, an antechamber with a monumental entrance and a circular chamber, allows for its connection to similar monuments discovered in the Thracian hinterland and which belonged to the local aristocracy of the Odrysian kingdom. The founding date of the tomb is defined by a bronze coin of Cassander, issued after 306 BC.

The structural elements of the tomb, as much as the funerary furniture once placed in the burial chamber, were discovered plundered by the looters. It is thought possible to conclude that at least four burials had taken place inside the monument. Moreover, the finds of these burials were found in a fragmentary state, scattered across the desecration stratum.

The contribution of the pottery to the definition of duration of usage of the beehive-vaulted chamber tomb is decisive, given the fact that they can be dated from the early 3rd to the first half of the 2nd century BC. Among the ceramic finds, there is some imported Attic pottery, whereas the discovery of tin-coated vessels is of particular interest.

Αποθέσεις κεραμικής και ειδωλίων, τελετουργικού χαρακτήρα, από την αγροικία των Ελληνιστικών χρόνων στο Καλάμι Απτέρας

Η Απτερα των ιστορικών χρόνων έρχεται στο φως κατά τις τελευταίες δεκαετίες μέσα από ποικίλες έρευνες σωστικού και συστηματικού χαρακτήρα στον κεντρικό περιτειχισμένο οικισμό της, στα νεκροταφεία της, αλλά και στους εξαρτώμενους από αυτήν περιφερειακούς οικισμούς που αναπτύχθηκαν στις αγροτικές εκτάσεις που την πλαισίωναν. Το κτήριο των Ελληνιστικών χρόνων με χαρακτήρα αγροικίας στη θέση Καλάμι, στα βόρεια του κεντρικού οικισμού και σε απόσταση περίπου 800μ. από αυτόν, παρά το ότι δεν αποκαλύφθηκε σε όλη του την έκταση, προβάλλει ως το σημαντικότερο, καθώς συνιστά ένα κλειστό χρονολογημένο σύνολο. Οι 13 κλειστοί χώροι που ερευνήθηκαν, είχαν διαρθρωθεί κλιμακωτά στην πλαγιά υψώματος, σε τεχνητά άνδρα και σε υψόμετρο 50μ. από την επιφάνεια της θάλασσας. Οι περισσότεροι έφεραν κεραμοσκεπή στέγαση και τα μεγάλα κεραμίδια μαζί με τις πέτρες των τοίχων που είχαν καταρρεύσει, σχημάτιζαν παχύ στρώμα καταστροφής στο εσωτερικό τους. Στο αρχαίο κτήριο διαπιστώθηκαν τουλάχιστον δύο κύριες οικοδομικές φάσεις. Η παλαιότερη προσδιορίστηκε στα τέλη 3ου-αρχές 2ου αιώνα π.Χ. και στη φάση αυτή, το στεγασμένο δωμάτιο 12 λειτούργησε ως ληνός. Τις τελευταίες δεκαετίες του 2ου αιώνα π.Χ., μάλλον έπειτα από κάποια καταστροφή, πραγματοποιούνται εκτεταμένες μετασκευές στην τοιχοδομία του κτηρίου και η λειτουργία του ληνού διακόπτεται. Οι θεμελιώσεις των νέων χώρων συνοδεύτηκαν από ιεροπραξίες (εγκαίνιο θεμελίωσης, τελετουργική πυρά). Σε λάκκους διαφόρων μεγεθών απέθεσαν ποικίλα αντικείμενα, τα οποία κάλυψαν με τα δάπεδα των νέων χώρων. Η τελική καταστροφή της αγροικίας που είχε ως συνέπεια την οριστική της εγκατάλειψη, οφείλεται σε σφοδρό σεισμικό γεγονός κατά το β' μισό του 1ου αιώνα π.Χ. Η περιοχή παρέμεινε αδιατάρακτη καθώς μεγάλος όγκος χωμάτων από το υπερκείμενο ύψωμα κάλυψε την εγκατάσταση. Το πάχος του επιφανειακού στρώματος κατά τόπους φθάνει τα 1,5-2μ., σφραγίζοντας το περιεχόμενό του μέχρι το 2007 που ξεκίνησε η σωστική έρευνα. Η έρευνα απέδωσε πολυάριθμα κινητά ευρήματα (πήλινα, μέταλλα κ.ά.) καθώς και 80 χαλκά νομίσματα. Σε πρόσφατη εργασία μελετήθηκαν τα νομίσματα, χαρακτηριστικά κεραμικά προϊόντα για επιτραπέζια χρήση από τις δύο φάσεις του κτηρίου και τέσσερις οξυπύθμενοι αμφορείς που βρέθηκαν στο στρώμα καταστροφής. Οι νομισματικές εκδόσεις που αναγνωρίστηκαν, προέρχονται κυρίως από κρητικές πόλεις (Απτερα, Γόρτυνα, Ίτανος, Κεραία, Κνωσός, Κυδωνία, Ρίθυμνα, Φαλάσαρνα, Χερσόνησος) και λίγες από νομισματοκοπεία εκτός Κρήτης (Άργος, Σπάρτη, Ρόδο και Μακεδονία). Η απουσία εισαγμένων ρωμαϊκών αγγείων της κατηγορίας terra sigillata, που στον κεντρικό οικισμό της Απτέρας εμφανίζονται μετά το 20-15 π.Χ. και η παρουσία στο στρώμα καταστροφής της αγροικίας δύο χάλκινων κοπών, Σπάρτης (48-35 π.Χ.) και Κνωσού επί άρχοντος ΚΥΔΑ (37/6-31/30 π.Χ.) σε συνδυασμό με τους οξυπύθμενους

αμφορείς κρασιού του 1ου αιώνα π.Χ. υποδεικνύει ως πιθανή χρονολόγηση της τελικής καταστροφής της εγκατάστασης τη δεκαετία 30-20 π.Χ.

Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζεται κεραμική και ειδώλια από την πρώτη φάση του κτηρίου. Ειδικότερα, θα εξεταστούν τα πήλινα ευρήματα των αποθέσεων με στόχο να διευκρινιστεί η σημασία τους, αν οφείλονται για παράδειγμα σε ανακαίνιση ή επαναχρησιμοποίηση του κτίσματος από νέους ιδιοκτήτες. Μεταξύ των αποθέσεων, καίρια σημασία έχει το περιεχόμενο με το οποίο είχε πληρωθεί, σφραγισμένη από το δάπεδο του 1ου αιώνα π.Χ., κοιλότητα του φυσικού βράχου, εντός της οποίας είχαν απορριφθεί, μαζί με μικρά πήλινα αγγεία (θραύσματα ανάγλυφων σκύφων, μικρή λεκανίδα κ.ά.), ειδώλια και δύο αντίγραφα όμοιου πήλινου συμπλέγματος Κυβέλης, Άττη και λιονταριού. Τα αντικείμενα αυτά, που συνιστούν ίσως την αρχαιότερη μαρτυρία περί τέλεσης λατρείας Κυβέλης και Άττη στην Κρήτη, συνδέονται πιθανότατα με το οικιακό ιερό, το οποίο στην τελική φάση καταργείται ή μεταφέρεται σε άλλο χώρο της οικίας.

TZANAKAKI KATERINA

Deposits of ritual pottery and figurines from the Hellenistic farmhouse in Kalami, in the Territory of Ancient Aptera

The remains of an important building (agroikia) were excavated, in Kalami (ancient Aptera), in 2007-2008. According to the archaeological data, its foundation is dated in the 3rd century BC. Two main building phases are distinguished in the plan of the ancient remains. The earliest is likely to be dated from the late 3rd/early 2nd century BC to the second half of the 2nd century BC and the later, after extensive architectural modifications, from the end of the 2nd century BC to the second half of 1st BC. By that time, the building was destroyed, probably by an earthquake and that resulted to the abandonment of the area. The presence in the destruction layer of the building of two bronze coins, one of Sparta (48-35 BC) and one of Knossos, of the ruler of KYDA (37/6 - 31/30 BC), the wine amphorae and the fact of the absence of roman terra sigillata pottery, suggests that the final destruction of the area happened between 30-20 BC.

This study focuses on pottery and figurines from the first phase of the building. In particular, will be examined the clay findings of deposits that were found beneath the later walls and floors of the building, in order to clarify their purpose, whether they represent some sort of renovation or re-use of the building by new owners.

Among these deposits, it is of great importance the content of a natural pit, sealed from the floor of the 1st century BC. that contained a lot of pottery, loom weights, figurines and two copies of a clay complex with Cybele, Attis and Lion. These objects are probably derived from the sanctuary of the earlier house, which in the final phase was abolished or transferred to another place of it. In any case, the figurines are the earliest evidence for worshipping Cybele and Attis in Crete.

La céramique monochrome de la haute époque hellénistique du site thrace de Halka Bunar, Bulgarie de sud centrale

Dans la présente étude seront discutées les formes principales de la céramique monochrome tournée de cuisine, de table ou à but rituel provenant de contextes de la haute époque hellénistique du site thrace de Halka Bunar. Des vases entiers sont trouvée in situ dans les bâtiments et des centaines de fragments proviennent des dépotoirs divers, tels que fosses, entassements, plateformes de travail des fours de céramique, etc. Des questions concernant la production locale, ainsi que les importations seront discutées. La présence de certaines formes de vases de cuisine de facture grec (tels que les lopades, une situle en argile, mortares importés, lécythes, askoi), trouvés ensemble avec des vases à vernis noir, ainsi que de vases faites à la main, est une base propice à discuter le tableau ethnoculturel du site présentant le plus probablement une population mixte. Certains vases dont le caractère pouvait être rituel, tels que les vases à double rebord, un pied de dinos, un kernos et des cratères, permettent d'aborder aussi des aspects culturels de la vie du site.

Η μονόχρωμη κεραμική της πρώιμης Ελληνιστικής περιόδου από τη Θρακική θέση Χαλκά Μπουνάρ, στην κεντρική νότια Βουλγαρία

Στην παρούσα μελέτη εξετάζονται τα κυριότερα σχήματα της τροχήλατης μονόχρωμης κεραμικής, χρηστικής, επιτραπέζιας ή τελετουργικής, η οποία προέρχεται από πρώιμα ελληνιστικά σύνολα της θρακικής θέσης Χαλκά Μπουνάρ. Ολόκληρα αγγεία βρέθηκαν in situ εντός των κτηρίων, ενώ εκατοντάδες οστράκων προέρχονται από διάφορες αποθέσεις, όπως λάκκοι, σωροί, πλατφόρμες εργασίας κεραμικών κλιβάνων κ.λπ.. Θα εξεταστούν διάφορα ζητήματα σχετικά με την τοπική παραγωγή και τις εισαγωγές. Ορισμένοι τύποι μαγειρικών σκευών και χρηστικών αγγείων ελληνικής κατασκευής (όπως λοπάδες, καδίσκος, ιγδία, λήκυθοι, ασκοί), τα οποία βρέθηκαν μαζί με εισαγμένα μελαμβαφή και ντόπια χειροποίητα αγγεία, αποτελούν μια κατάλληλη βάση για να εξεταστεί η εθνοπολιτισμική εικόνα της εγκατάστασης, η οποία είχε κατά πάσα πιθανότητα μικτό πληθυσμό. Ορισμένα αγγεία των οποίων η χρήση συνδέεται με τελετουργίες, όπως αγγεία διπλού χείλους, ένα υπόστατο δίνου, ένας κέρνος και κρατήρες, επιτρέπουν επίσης την προσέγγιση της λατρευτικής ζωής στη Χαλκά Μπουνάρ.

Late Hellenistic pottery from the villa at Coppito (Italy)

Amiternum was a Sabine town 130 km northeast of Rome. It was conquered by the Romans in 293 B.C., and developed into a prosper praefectura which controlled the upper-Aterno valley. Several excavations have been carried out in the central area of the town and in the suburbium, where a considerable number of large Roman villas has come to light. One of these vast architectural complex (4000 m²) is located in the territory of Coppito (L'Aquila, Italy) and was excavated under the supervision of the Soprintendenza archeologica dell'Abruzzo between 1987 and 1991. Despite the relevance of the finding mentioned above, the present work represents the only systematic study of the pottery coming from this context in terms of vessel type and size, sherd type and thickness, decoration, surface treatment, method of manufacture and evidence for use and condition.

The pottery analysis leads to two significant conclusions. Firstly, since the stratification related to the original construction yielded a vast number of fragments of late Hellenistic coarse ware and few specimens of fine ware, it can be stated that the villa was built between the end of the second and the beginning of the first century B.C. Secondly, by using typology an educated guess regarding the production of the sherds can be made. The pottery seems to be local, but has revealed strong relationships with ceramics of other Italian regions, namely Apulia, Latium and Etruria. As for Latium and Etruria, the hegemonic role of Rome accounts for the similarities attested. But as far as Apulia is concerned, it is noteworthy that, especially from the time of the late Republic, this area was the end-point of a major transhumance route starting from Amiternum.

Όψιμη Ελληνιστική κεραμική από την έπαυλη στο Coppito (Ιταλία)

Το Amiternum ήταν μία πόλη των Σαβίνων 130 χλμ. νοτιανατολικά της Ρώμης. Το 293 π.Χ. κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους και εξελίχθηκε σε μία ευημερούσα επαρχία με ρυθμιστικό ρόλο στην κοιλάδα του Άνω Aterno. Ικανός αριθμός ανασκαφών διενεργήθηκαν στην κεντρική περιοχή της πόλης και στα προάστεια, όπου ήρθε στο φως σημαντικός αριθμός Ρωμαϊκών επαύλεων. Μεταξύ αυτών, ένα πολύ μεγάλο αρχιτεκτονικό συγκρότημα (4000μ²) τοποθετείται στην περιοχή του Coppito (L'Aquila, Ιταλία) η έρευνα του οποίου διενεργήθη με την επίβλεψη της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας του Abruzzo μεταξύ 1987 και 1991. Παρά τη σημασία της θέσης όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η παρούσα μελέτη αποτελεί τη μοναδική συστηματική εργασία αναφορικά με την κεραμική του συνόλου αυτού ως προς τα είδη και το μέγεθος των αγγείων, τον τύπο των οστράκων και το πάχος αυτών, τη διακόσμηση, την μορφή της επιφάνειας, την τεχνική κατασκευής, καθώς και στοιχεία για τη χρήση και την κατάσταση τους.

Η μελέτη της κεραμικής καταλήγει σε δύο βασικά συμπεράσματα. Αρχικά και δεδομένου ότι η στρωματογραφία που σχετίζεται με την αρχική κατασκευή του κτηρίου απέδωσε έναν μεγάλο αριθμό θραυσμάτων όψιμης Ελληνιστικής κεραμικής καθημερινής χρήσης, αλλά και ορισμένα παραδείγματα λεπτής κεραμικής, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η έπαυλη χτίστηκε στα τέλη του 2ου – αρχές του 1ου αιώνα π.Χ.. Δεύτερον, με τη βοήθεια της τυπολογίας θα μπορούσαμε να καταλήξουμε σε υποθέσεις σχετικά με την κατασκευή των αγγείων. Η κεραμική φαίνεται πως είναι προϊόν τοπικού εργαστηρίου, αλλά διακρίνονται έντονες σχέσεις με άλλες περιοχές της Ιταλίας, και συγκεκριμένα την Απουλία, το Λάτιο και την Ετρουρία. Όσον αφορά το Λάτιο και την Ετρουρία, ο ηγεμονικός ρόλος της Ρώμης καταδεικνύει τις ομοιότητες που έχουν επιβεβαιωθεί. Όμως, όσον αφορά την Απουλία, αξίζει να σημειωθεί ότι, ειδικά από την εποχή της τελευταίας φάσης της Δημοκρατίας, αυτή η περιοχή ήταν το τελικό σημείο μιας μεγάλης διαδρομής αλληλεπίδρασης ξεκινώντας από το Amiternum.

Άβαφη κεραμική από ένα δημόσιο κτίριο της αρχαίας Κύθνου

Στην αρχαία πόλη της Κύθνου, το σημερινό Βρυόκαστρο, ανασκάφτηκε πλήρως από το 2009 έως το 2013 ορθογώνιο διώροφο κτήριο της Ύστερης Κλασικής –Ελληνιστικής περιόδου, το Κτήριο 5. Το Κτίριο 5 αποτελείται από τέσσερις ακανόνιστους χώρους με πλακόστρωτο δάπεδο, θρανία λαξευμένα στο φυσικό βράχο, εστίες, ενώ ήταν εξοπλισμένο με σύστημα αγωγών. Τα ευρήματα και οι κατασκευαστικές λεπτομέρειες του οικοδομήματος μαρτυρούν ότι το κτίριο κατασκευάστηκε στους κλασικούς χρόνους και δέχτηκε σημαντικές επισκευές κατά την Ελληνιστική περίοδο. Τόσο ορισμένες αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες όσο και τα κινητά ευρήματα φανερώνουν ότι πρόκειται για δημόσιο οικοδόμημα σχετιζόμενο και με ορισμένες λατρευτικές ιδιότητες, πιθανόν το πρυτανείο της αρχαίας πόλης.

Η ανακοίνωση αφορά τα άβαφα χρηστικά και αποθηκευτικά αγγεία από το κτίριο, κυρίως τοπικής παραγωγής, με φανερές όμως επιδράσεις από κέντρα παραγωγής του ελλαδικού χώρου, ευελπιστώντας να συμβάλει στην μελέτη της άβαφης κεραμικής των Κυκλάδων κατά την Ελληνιστική Εποχή.

TSILOGIANNI PANAGIOTA

Coarse pottery from a public building of ancient Kythnos

The excavations in the ancient capital of Kythnos brought to light between 2009 and 2013 an important public building of the Hellenistic period, which comprises a ground floor and an upper storey. According to the data it is beyond doubt that Building 5 was a public building, constructed in the late classical period and repaired in the early 2nd century BC. The final abandonment, based on the pottery, seems to date in the 1st century BC. It is likely that the edifice was the Hellenistic Prytaneion of the Kythnians.

The communication will present the coarse pottery of daily use and storage. The study of these vessels, mainly of local production, but with obvious influences from production centers of the Greek world, hopes to contribute to the research of the coarse pottery in Cyclades during the Hellenistic period.

Ελληνιστική κεραμική από ταφικά σύνολα των αρχαίων Φαλάρων

Οι σωστικές ανασκαφές, που διενεργεί η ΕΦΑ Φθιώτιδας και Ευρυτανίας, από τα τέλη της δεκαετίας του '70, στη Στυλίδα, η θέση της οποίας ταυτίζεται με τα αρχαία Φάλαρα, έχουν φέρει στο φως ένα μεγάλο αριθμό τάφων με χρονικό ορίζοντα από την Μεσοελλαδική Εποχή έως τον 5ο αιώνα μ.Χ..

Στα νεκροταφεία της αρχαίας πόλης συνυπάρχουν όλα τα είδη των γνωστών ταφικών κατασκευών ενώ σε πολλές περιπτώσεις έχει διαπιστωθεί επανάχρηση των τάφων. Οι περισσότερες ταφές βρέθηκαν κτερισμένες με πήλινα και γυάλινα αγγεία, πήλινα ειδώλια, είδη καλλωπισμού και ένδυσης, κοσμήματα, στλεγγίδες, νομίσματα, αστραγάλους, θυμίαμα, όστρεα και σπόρους.

Στην παρούσα μελέτη εξετάζονται η χρήση, η διακόσμηση και η τυπολογική εξέλιξη των αγγείων που χρονολογούνται από το τελευταίο τέταρτο του 4ου αιώνα έως τα τέλη του 2ου αιώνα π.Χ. και συνόδευαν ταφές στο ανατολικό και δυτικό νεκροταφείο των αρχαίων Φαλάρων. Παρουσιάζονται δείγματα μελαμβαφούς και αβαφούς κεραμικής, αλλά και εκείνης με λευκό βάθος. Από τα αγγεία που απαντούν με μεγαλύτερη συχνότητα είναι τα μυροδοχεία και ακολουθούν σκυφίδια και πινάκια, λεκανίδες με ή χωρίς πώμα, πυξίδες, υδρίες, λυχνάρια, λάγυνοι, οινοχόες και αμφορίσκοι.

TSOKA ATHANASIA

Hellenistic pottery from burial assemblages of ancient Falara

The rescue excavations carried out by Ephorate of Antiquities of Fthiotida and Evri-tania from the late 70's in the modern city of Stylida, the location of which is identical with the ancient Falara, have brought to light a large number of burials from the Middle Helladic period up to the 5th century AD.

All kinds of well-known burial structures are coexisted in the cemeteries of the ancient city and in many cases has been established that graves have been reused. Most of the them were usually furnished with clay and glass vases, clay figurines, clothing and grooming items, jewelery, coins, strigils etc.

The present study examines the use, decoration and typological evolution of the vessels that accompanied the burials in the eastern and western cemeteries of ancient Falara dated back to the last quarter of the 4th until the end of the 2nd century BC.

There are examples of black-glazed and plain pottery, as well as vessels with white-ground. The more frequent vessels are unguentaria along with bowls and plates, lecanis with or without lid, pyxis, hydriae, lamps, lagynoi, oinochoes and amphorae.

ΦΡΑΓΚΟΥ ΓΚΕΛΥ

Ενσφράγιστες λαβές της Ελληνιστικής περιόδου από το νησί της Χίου

Η Χίος αποτέλεσε ένα από τα κύρια κέντρα παραγωγής και εξαγωγής οίνου και ελαιολάδου. Σε πολλούς αμφορείς και λαγύνους, που περιείχαν τα προϊόντα, έχουν βρεθεί χαρακτηριστικά σφραγίσματα. Τα περισσότερα βρίσκονται στο υψηλότερο σημείο της λαβής και φέρουν ένα όνομα σε γενική πτώση, χωρίς εθνικό, γεγονός που δυσκολεύει συχνά την αναγνώριση της προέλευσης των αγγείων. Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν ενσφράγιστες λαβές που έχουν εντοπιστεί σε χώρους κεραμικών κλιβάνων και αποθετών στην αρχαία πόλη της Χίου. Η χρονολόγησή τους ξεκινά από τον 4ο αιώνα π.Χ. και φθάνει έως τον 3ο/4ο αιώνα μ.Χ. Τα περισσότερα σφραγίσματα χρονολογούνται στην Ελληνιστική περίοδο, όταν ακμάζει το εξαγωγικό εμπόριο της Χίου προς τους θαλάσσιους δρόμους της Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας.

FRAGOU GELLY

Stamped handles of the Hellenistic period from the island of Chios

Chios was one of the main production and export centers of wine and olive oil. Numerous amphorae and lagynoi that contained the products bear characteristic stamps. Most of them are placed on the highest point of the handle with a name in the general case, without the ethnic, something that often makes difficult the recognition of the origin of the vessels. The stamped handles that have been found in the ceramic furnaces and depositors in the ancient city of Chios will be presented. They date from the 4th century BC until the 3rd/ 4th century AD. Most of the stamps date to the Hellenistic period, when the export trade of Chios flourished towards the Mediterranean and Black Sea marine routes.

ΧΑΙΡΕΤΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Ταφές Ελληνιστικών χρόνων από το βόρειο νεκροταφείο των Μεγάρων. Κεραμική και έθιμα ταφής

Οι ανασκαφές σωστικού χαρακτήρα που έχουν πραγματοποιηθεί στην πόλη των Μεγάρων τις τελευταίες δεκαετίες έχουν φέρει στο φως μεγάλο αριθμό τάφων των ελληνιστικών χρόνων. Τα νεκροταφεία αναπτύσσονται κατά κύριο λόγο περιμετρικά της τειχισμένης πόλης και κατά μήκος των βασικών οδών που οδηγούν στη χώρα των Μεγάρων και στις άλλες πόλεις-κράτη. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται οι τάφοι ελληνιστικών χρόνων από το νεκροταφείο που ερευνήθηκε στο βορειοανατολικό τμήμα της πόλης. Δύο ομάδες ευρημάτων ξεχωρίζουν. Η πρώτη αφορά μία ομάδα τάφων με πιθανό περίβολο και έναν λιθοσωρό από βότσαλα ανάμεσά τους. Η έρευνα του λιθοσωρού έδωσε ένα μελαμβαφές φιαλίδιο συνδέοντας πλέον τη συγκέντρωση των βοτσάλων με κάποια ταφική τελετουργία. Η δεύτερη ομάδα αφορά τάφους που έδωσαν μόνο μικρογραφικά αγγεία, και μάλιστα ένα συγκεκριμένο σύνολο τριών αγγείων (δύο οينوχοΐσκες και έναν λύχνο), απηχώντας κάποια μεταθανάτια δοξασία για το ταξίδι στον Κάτω Κόσμο.

CHAIRETAKIS YANNIS

Hellenistic graves from the northern cemetery of Megara. Pottery and burial customs

Rescue excavations undertaken in the city of Megara over the past decades have brought to light a large number of Hellenistic tombs. The cemeteries are mainly sited around the walled city and along the main roads leading to the countryside and other city-states. This poster presents the tombs of the Hellenistic years from the cemetery excavated in the northeastern part of the city. Two groups of finds stand out. The first concerns a group of graves with a possible enclosure and a pebble-pile among them. The research of the pebble-pile gave a black glazed bowl, connecting the concentration of these pebbles with a burial ritual. The second group deals with graves that gave only miniature vases, and actually a set of three vases (two trefoils jugs and one lamp), echoing a posthumous belief in the journey to the Underworld.

Οικίες με εργαστηριακό χαρακτήρα στην Κάτω Πόλη των Θηβών. Μια πρώτη προσέγγιση του ανασκαφικού υλικού

Κατά τις σωστικές ανασκαφικές έρευνες που διενεργήθηκαν σταδιακά στη σημερινή θέση Πολυγύρα στη Θήβα, στα ΒΑ της Καδμείας, από τον Μάιο του 2008 έως και τον Ιούλιο του 2017, εντός δύο αστικών οικοπέδων τα οποία γειτνιάζουν, εντοπίστηκε τμήμα αρχαίου δρόμου και οικοδομικά κατάλοιπα που απαρτίζουν εργαστηριακούς χώρους. Οι χώροι αυτοί φαίνεται πως ανήκαν σε μια αγροικία και είχαν χρήση από στην Ελληνιστική έως και τη Ρωμαϊκή περίοδο.

Η παρούσα ανακοίνωση έχει ως στόχο την παρουσίαση μέρους του ανασκαφικού υλικού. Το υλικό αυτό παρέχει τα αντίστοιχα χρονολογικά δεδομένα για την περίοδο χρήσης της αγροικίας και δίνει πληροφορίες για το είδος της παραγωγής των συγκεκριμένων εργαστηρίων. Παρουσιάζονται επίσης, όλα τα στοιχεία που αφορούν στις μέχρι σήμερα αρχαιολογικές έρευνες στην συγκεκριμένη περιοχή και συνδιάζονται και με τα ιστορικά δεδομένα που αφορούν στην πόλη των Θηβών κατά τη συγκεκριμένη χρονολογική περίοδο.

ΧΑΡΑΜΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Laboratory buildings in the Lower Town of Thebes. A First Approach to the Excavation Material

During the rescue excavations that took place in the present location of Polygira in Thebes, in the NE of Kadmeia, from May 2008 to July 2017, within two adjacent urban plots, we traced a section of an ancient road and debris of Laboratory buildings. These sites seem to belong to a farmhouse that was in use from the early Hellenistic till the Roman period.

The purpose of this announcement is to present a part of the excavation material. This material provides the chronological data for the period that the farmhouse was in use and gives information about the type of production of the specific Laboratories. All the data regarding the to-date archaeological excavations in this area are also presented and combined with the historical data concerning the city of Thebes during the specific chronological period.

Μεγαρικοί σκύφοι και άλλα ανάγλυφα αγγεία από τις περιοχές της Έδεσσας και της Αλμωπίας

Από το εσωτερικό της πόλης της Έδεσσας και των πόλεων της Αλμωπίας λείπουν τα ολοκληρωμένα ανασκαφικά σύνολα από εργαστήρια ή σημαντικά κτίρια, από τα οποία προκύπτει η πλήρης εικόνα για τους μεγαρικούς σκύφους, τη σημαντική αυτή κατηγορία της επιτραπέζιας Ελληνιστικής κεραμικής. Η παραπάνω όμως έλλειψη αναπληρώνεται εν μέρει από ευρήματα κάποιων αποσπασματικών οικιστικών συνόλων, των νεκροταφείων και των λοιπών εξωαστικών εγκαταστάσεων, αλλά και από ευρήματα παραδόσεων, διαμέσου των οποίων εκτός από τη διασπορά τους, διαπιστώνεται η ύπαρξη περιορισμένης τοπικής παραγωγής και η κυριαρχία των φυτικών θεμάτων στη διακόσμησή τους σε σχέση με τις ανάγλυφες διηγηματικές παραστάσεις, κάτω από την επίδραση βέβαια του Κεραμικού της Πέλλας. Στους μεγαρικούς σκύφους πρέπει να προστεθούν και ελάχιστα ακόμη ανάγλυφα αγγεία (αμφορέας, εφυαλωμένοι σκύφοι) που ακολουθούν το ρεύμα του υστεροελληνιστικού εμπορίου.

CHRYSOSTOMOU ANASTASSIA

Megarian skyphoi and other relief vessels from the Edessa area and the region of Almopia

Missing from the interior of the city of Edessa and the towns of Almopia are the comprehensive excavation sets from workshops or important buildings that would yield a complete picture for an important category of Hellenistic ceramic tableware, the Megarian skyphoi. This gap has been partially filled by finds from some fragmentary residential sets, cemeteries and other sites outside the cities, and by delivery finds, attesting not only to their dissemination but also to the existence of a limited local production and the predominance of floral motifs in their decoration in relation to relief narrative scenes, influenced of course by the potters of Pella. To these Megarian skyphoi must be added a very few other relief vessels (amphora, glazed skyphoi) following the flow of Late Hellenistic trade.

KΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΜΙΛΗΤΩΝ - LIST OF SPEAKERS

Accolla Marcella

marcella.accolla@flashcom.it
Università degli Studi di Catania - Italy

Ackermann Guy

Guy.ackermann@unil.ch
Γαλλική Σχολή Αθηνών

Agre Daniela

daniela.agre@abv.bg
National Archaeological Institute with
Museum at BAS, Sofia - Bulgaria

Ambrosini Laura

laura.ambrosini@cnr.it
Institute for the Study on Ancient
Mediterranean (ISMA) – National
Research Council (CNR) - Italy

Baldiran Asuman

abaldiran@gmail.com
Selçuk University Faculty of Letters,
Department of Archaeology - Turkey

Bes Philip

philipmbes@gmail.com
University of Leuven – Nederland

Betina Lisa

peloschek@hum.ku.dk
Post-Doc researcher, University of
Copenhagen - Denmark

Blaževska Silvana

silvana.blazevska@gmail.com
National Institution Stobi - North
Macedonia

Bozkova Anelia

aneliabozkova@yahoo.com
National Archaeological Institute and
Museum, Sofia / St. Kliment Ohridski
University of Sofia, Dpt. of Archaeology -
Bulgaria

Dichev Deyan

National Archaeological Institute with
Museum at BAS, Sofia - Bulgaria

Dimitrov Zdravko

zdravkodimitrov@abv.bg
National Institute of Archaeology and
Museum – Bulgarian Academy of
Sciences, Sofia; Department of
Antiquities - Bulgaria

Doksalnati Ertekin M.

ertekin96@selcuk.edu.tr
ertekin96@yahoo.com
Selçuk University Faculty of Letters,
Department of Archaeology - Turkey

Donnici Fabio

fabio.donnici@unibas.it
fabio.donnici@gmail.com.
Università Degli Studi Della Basilicata,
Dipartimento Di Scienze Umane - Italy

Egorova Tatiana

tvegorova@yandex.ru
Lomonosov Moscow State University,
Historical Faculty, Department of
Archaeology - Russia

Haagsma Margriet

haagsma@ualberta.ca
University of Alberta - Canada

Heymans Elon

elonheyman@gmail.com
University of Amsterdam - Nederland

Ingoglia Caterina

caterina.ingoglia@unime.it
Prof. Dipartimento di Civiltà antiche e
moderne - Università di Messina - Italy

Kaba Hazar

hazarkaba@gmail.com
Sinop University, Department of
Archaeology - Turkey

Kan Şahin Gülseren

gulserenkan@hotmail.com,
gksahin@sinop.edu.tr
Sinop University, Department of
Archaeology - Turkey

Καραπάνου Σοφία

skarapanou22@gmail.com
ΕΦΑ Λάρισα

Kotitsa Zoi

zoiko@web.de
University of Marburg - Germany

Kruyshaar Colette

colettekruyshaar@gmail.com
University of Amsterdam - Nederland

Lafli Ergün

elafli@yahoo.ca
Dokuz Eylül University
Edebiyat Fakültesi - Turkey

Laftsidis Alexandros

laftsidisa@xavier.edu
XavierUniversity - USA

Latimer Amber

latimer2@ualberta.ca
University of Alberta - Canada

Malfitana Daniele

daniele.malfitana@cnr.it
National Research Council of Italy –
Institute for Archaeological and
Monumental Heritage - Italy

Martz Anne-Sophie

anne-sophie.martz@wanadoo.fr
Associate researcher lab. HiSoMA (UMR
5189), Lyon University - France

Mazzaglia Antonino

nino.mazzaglia@cnr.it
Italian National Research Council | CNR ·
Institute of Nanostructured Materials
ISMN - Italy

Meens Anna

anna_meens@hotmail.com
University of Amsterdam - Nederland

Milcheva Violeta

v_milcheva@abv.bg
National Archaeological Institute and
Museum, Sofia / St. Kliment Ohridski
University of Sofia, Dpt. of Archaeology -
Bulgaria

Mollo Fabrizio

fmollo@unime.it
Universitàdeglistudi di Messina - Italy

Monaco Maria Chiara

mariachiara.monaco@unibas.it
University of Basilicata- Italy

Noula Vassiliki

vasso.noula@gmail.com
Universitàdeglistudi di Messina - Italy

Panvini Rosalba

rosalbapanvini@gmail.com
Università degli Studi di Catania,
Soprintendenza dei Beni Culturalied
Ambientali di Catania - Italy

Pascual-Berlanga Guillermo

guillermo.pascual@uv.es
Archaeologist MA, PHD student at the
University of Cádiz - Spain

Peignard-Giros Annette

Annette. Giros-Peignard@univ-lyon2.fr
UniversitéLyon 2 - France

Popescu Mariana Cristina

marianacristinapopescu@yahoo.com
National Museum of Transylvanian
History - Romania

Puppo Paola

paola.puppo@katamail.com
Istituto Nazionale di Fisica Nucleare,
Rome I - Italy

Rodgers Karey

CanadianInstitute in Greece

Rotroff Susan

srotroff@wustl.edu
Washington University
in Saint Louis - USA

Santos Yuri

arqueonulpes@gmail.com
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Shehi Eduard

eduardshehi@hotmail.com
Associate researcher lab. HiSoMA (UMR
5189), Lyon University- France

Sideris Athanasios

thanos_sideris@hotmail.com
Thrace Foundation, Antiquities,
Archaeology and Cultural Heritage
Expert - Bulgaria

Skaltsa Stella

stella@hum.ku.dk
University of Copenhagen - Denmark

Stissi Vladimir

v.v.stissi@uva.nl
University of Amsterdam - Nederland

Stoyanov Totko Neykov

totko.stoyanov@gmail.com
Sofia University "St. KlimentOhridski" -
Bulgaria

Stroszeck Jutta

jutta.stroszeck@dainst.de
Γερμανικό Αρχαιολογικό
Ινστιτούτο_Αθήνα

Tekocak Mehmet

mtekocak@yahoo.com
Selçuk Üniversitesi, EdebiyatFakültesi,
ArkeolojiBölümü - Turkey

Tonkova Eva

evata_@abv.bg
National Archaeological Institute and
Museum, Sofia / St. Kliment Ohridski
University of Sofia, Dpt. of Archaeology -
Bulgaria

Tonkova Milena

milenatonkova@hotmail.com
Institute of Archaeology and Museum,
Bulgarian Academy of Sciences

Trafficante Ilaria

ilariatrafficante@gmail.com
Scuola Archeologica Italiana di Atene

Venuti Martha

marta.venuti@yahoo.com
Università degli studi di Messina - Italy

Αγνουσιώτης Δημήτρης

jimagnu@yahoo.gr
ΕΦΑ Μαγνησίας

Αηδονά Ελίνα

aidona@geo.auth.gr
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Αθανασιάδου Αθηνά

athana.athena@gmail.com
ΕΦΑ ΠΙΕΡΙΑΣ

Ακαμάτης Ιωάννης

akamatis@hist.auth.gr
Ομότιμος Καθηγητής, Αριστοτέλειο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ακαμάτης Νίκος

nikakamatis@hotmail.com
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος

Ανδροβιτσάνεα Ιωάννα

iwanna1111@yahoo.com
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Αραχωβίτη Πολυξένη

polarachoviti@gmail.com
ΕΦΑ Μαγνησίας

Βαλτά Πολυτίμη

rvalta@culture.gr
ΕΦΑ Δυτικής Αττικής

Βαρελά Χρύσα

chryssavarela@gmail.com
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - Τμήμα ΙΑΚΑ

Βασιλειάδου Ιωάννα

ivasil@hist.auth.gr
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Βουζαρά Γαρυφαλιά
ΕΦΑ Ευβοίας

Γαβριλάκη Ειρήνη
eigavrilaki@yahoo.gr
ΕΦΑ Ηρακλείου

Γκέλου Λιάνα
lgkelou@gmail.com
ΕΦΑ Φλώρινας

Γρηγοριάδου Ντόρα
doragrigo@hotmail.com
Αρχαιολόγος Δήμου Κω

Δασκαλάκης Νικόλαος
daskalakis20@yahoo.gr
ΕΦΑ Ηρακλείου

Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργυρούλα
bab.arg.intzesiloglou@gmail.com
Επίτιμη Διευθύντρια Αρχαιοτήτων
ΥΠ.ΠΟ.Α.

Δρούγου Στέλλα
drougou@hist.auth.gr
Ομότιμη Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ευαγγέλογλου Παρασκευή
revaggeloglou@culture.gr
ΥΠ.ΠΟ.Α

Ευσταθίου Δέσποινα
jennyeff@yahoo.co.uk
ΕΦΑ Μαγνησίας

Ζυμή Ελένη
ezimi@uop.gr
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Καλλιγά Κυριακή
kikalliga@yahoo.gr
ΕΦΑ Βοιωτίας

Καλλίνη Χρυσάνθη
kallini@hist.auth.gr
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Καραμαλίκη Νότα
pkaramaliki@culture.gr
ΕΦΑ Ρεθύμνου

Κατσαδήμα Ιουλία
ikatsadima@gmail.com
Μουσείο Ιωαννίνων

Κατσάλη Σοφία
sokatsal@yahoo.gr
ΕΦΑ Ευβοίας

Κοντοπούλου Δέσποινα
despri@geo.auth.gr
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Κόρκα Έλενα
ekorka@otenet.gr
Επίτιμη Γενική Διευθύντρια ΥΠ.ΠΟ.Α

Κουρτζέλλης Γιάννης
ikourtzellis@culture.gr
ΕΦΑ Λέσβου

Κυριάκου Αθανασία
akyriak@hist.auth.gr
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Λάζαρη Κασσιανή
klazari@culture.gr
ΕΦΑ Θεσπρωτίας

Λαμπροθανάση Ελένη
ellabroth@gmail.com
ΕΦΑ Χαλκιδικής και Αγίου Όρους

Λιάτσιος Γεώργιος
ggiorgos15@gmail.com
ΥΠ.ΠΟ.Α

Λιλιμπάκη-Ακαμάτη Μαρία
makamati1@hotmail.com
Επίτιμη Διευθύντρια Αρχαιοτήτων
ΥΠ.ΠΟ.Α

Λόλα Ζωή
zoelola@hotmail.gr
ΕΦΑ Γρεβενών

Λύτσιου Ελένη

lenalysiou@gmail.com
Μεταπτυχιακή φοιτήτρια ΕΚΠΑ

Λώλος Γιάννης

ylolos@otenet.gr
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - Τμήμα ΙΑΚΑ

Μαλτέζου Αφροδίτη

afrmaltezou@gmail.com
ΕΦΑ Σπάρτης

Μανακίδου Ελένη

hmanak@hist.auth.gr
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Μαυροφρύδης Γιώργος

mavrofridis@gmail.com
ΕΦΑ Πειραιά

Μητσοπούλου Χριστίνα

christinamitsopoulou@yahoo.com
chmitsop@uth.gr
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - Τμήμα ΙΑΚΑ

Μιχαλάκη-Κόλλια Μαρία

michalakikollia@yahoo.gr
Επίτιμη Προϊσταμένη Τμήματος ΥΠ.ΠΟ.Α
στην πρώην ΚΒ' Εφορεία Αρχαιοτήτων
Δωδεκανήσου

Μισαηλίδου-Δεσποτίδου Βασιλική

v.missailidou@gmail.com
Επίτιμη Διευθύντρια Αρχαιοτήτων
ΥΠ.ΠΟ.Α

Μότσιου Παρασκευή

motsioupar@hotmail.com
Υποψήφια Διδάκτορας ΕΚΠΑ

Μουράτη Αθανασία

mourati_a@yahoo.gr
ΕΦΑ Χαλκιδικής και Αγίου Όρους

Μπαχλάς Βησσαρίων

vlisaris@yahoo.gr
ΕΦΑ Σπηλαιολογίας

Μπέλλας Ιωάννης

bellasyannis@gmail.com
Δρ. Αρχαιολόγος

Μπέσιος Ματθαίος

athana.athena@gmail.com
Επίτιμος Προϊστάμενος Τμήματος
ΥΠ.ΠΟ.Α

Ναούμ Ελπινίκη

elpinaoum@gmail.com
enaoum@culture.gr
ΕΦΑ Φλώρινας

Νασιούλα Μαρία

mnasioula@chs.harvard.edu
Associate in Greek Epigraphy
Center for Hellenic Studies
Harvard University - USA

Νικολάου Ελισάβετ

enikolaou@culture.gr
ΕΦΑ Μαγνησίας

Νούλας Κωνσταντίνος

knoulas@gmail.com
ΕΦΑ Πιερίας

Παϊσίδου Λίλιαν

lilianpais@yahoo.gr
ΕΦΑ Δράμας

Πανάτση Αγγελική

apanatsi@culture.gr
ΕΦΑ Ιωαννίνων

Παπαδόπουλος Στρατής

efstratiospa@gmail.com
ΕΦΑ Δράμας

Παπαδοπούλου Ειρήνη

eirini_2g@hotmail.com
ΕΦΑ Σερρών

Παπαδοπούλου Λαμπρινή

lambriini@geo.auth.gr
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Πλιάκου Γεωργία

gpliakou@culture.gr
ΕΦΑ Θεσπρωτίας

Πλικά Πέλη

p.plika@ihu.edu.gr
Υποψήφια Διδάκτορας
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος

Πρέκα - Αλεξανδρή Καλλιόπη

Kallioripreka@gmail.com
Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων

Πρωτοψάλτη Σουλτάνα

taniaprotopsalti@gmail.com
ΕΦΑΠΟΘ

Ράθωση Χριστίνα

c.rathosi@urpatras.gr
Πανεπιστήμιο Πατρών

Ριγάτου Αλεξάνδρα

alexandra_rig@hotmail.com
ΥΠ.ΠΟ.Α

Ροντήρη Βάσω

rondiriv@yahoo.gr
ΕΦΑ Μαγνησίας

Σαριδάκη Νίκη

n.saridaki@yahoo.gr
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Σβανά Ειρήνη

isvana@culture.gr
ΕΦΑ Δυτικής Αττικής

Σερλέτης Χρήστος

cserleti@yahoo.gr
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Σκόρδου Μαρία

mskordou@culture.gr
ΕΦΑ Χανίων

Σταυρογιάννης Λάμπρος

lamstavr@hotmail.com
ΕΦΑ Φθιώτιδας και Ευρυτανίας

Τζαναβάρη Κατερίνα

katerina_tzanavari@yahoo.gr
Επίτιμη Προϊσταμένη Τμήματος ΥΠ.ΠΟ.Α

Τζανακάκη Κατερίνα

atzanakaki@culture.gr
ΕΦΑ Χανίων

Τουλουμτζίδου Ανναρέτα

atouloumtzidou@culture.gr
Δρ Αρχαιολόγος

Τριανταφυλλίδη Έλενα

elenafyll@gmail.com
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τσιλογιάννη Παναγιώτα

ptsilogianni@yahoo.gr
Δρ Αρχαιολογίας

Τσόκα Αθανασία

atsoka@culture.gr
ΕΦΑ Φθιώτιδας και Ευρυτανίας

Φράγκου Γκέλυ

gelyfragoy11@hotmail.com
Αρχαιολόγος

Χαβέλα Κωνσταντούλα

konha71@gmail.com
Μουσείο Πατρών

Χαιρετάκης Γιάννης

yannischairetakis@gmail.com
Δρ Αρχαιολόγος

Χαραμή Αλεξάνδρα

alexharami@gmail.com
ΕΦΑ Βοιωτίας

Χριστοδουλίδου Ευγενία

jennyxris@yahoo.gr
Μsc Αρχαιολόγος

Χρυσοστόμου Αναστασία

anastasiachrysostomou@gmail.com
Επίτιμη Προϊσταμένη Τμήματος ΥΠ.ΠΟ.Α

Στοιχειοθεσία

UNIVERSITY STUDIO PRESS

Εκδόσεις Επιστημονικών Βιβλίων & Περιοδικών

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Αρμενοπούλου 32, 546 35

ΑΘΗΝΑ: Σόλωνος 94, 106 80

Τηλ. 2310 208731, 2310 209637, Fax 2310 216647

E-mail: info@universitystudiopress.gr

Ιστοσελίδα: www.universitystudiopress.gr